

1. Hlavné charakteristiky vývoja a postavenie poľnohospodárstva a potravinárstva v hospodárstve SR	2
2. Ekonomické výsledky	6
2.1. <i>Výsledky odvetvia podľa ekonomického poľnohospodárskeho účtu (EPÚ)</i>	6
2.2. <i>Výsledky hospodárenia v poľnohospodárskej prvovýrobe</i>	7
2.3. <i>Výsledky hospodárenia v potravinárskom priemysle</i>	19
3. Výroba a agropotravinársky trh	23
3.1. <i>Hrubá poľnohospodárska produkcia.....</i>	23
3.1.1. <i>Rastlinná výroba</i>	24
3.1.2. <i>Živočíšna výroba</i>	31
3.2. <i>Cenový vývoj na poľnohospodárskom a potravinárskom trhu</i>	37
3.3. <i>Výroba potravín.....</i>	39
3.4. <i>Spotreba potravín</i>	41
3.5. <i>Bezpečnosť a kvalita potravín</i>	45
3.6. <i>Zahraničný obchod s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami.....</i>	49
4. Výrobné vstupy do poľnohospodárstva a potravinárstva.....	55
4.1. <i>Vstupy do poľnohospodárstva</i>	55
4.2. <i>Investície do potravinárskeho priemyslu</i>	64
5. Štrukturálne zmeny a vlastnícke vzťahy	66
5.1. <i>Podnikateľská štruktúra.....</i>	66
5.2. <i>Štruktúra poľnohospodárskej pôdy a trh s pôdou</i>	68
5.3. <i>Usporiadúvanie pozemkového vlastníctva.....</i>	71
5.4. <i>Pracovné sily</i>	72
5.5. <i>Ekologická poľnohospodárska výroba</i>	76
5.6. <i>Produkcia biomasy a obnoviteľných zdrojov energie</i>	81
5.7. <i>Produkcia rastlín založená na GMO</i>	84
6. Vplyv poľnohospodárstva na životné prostredie	87
6.1. <i>Čerpanie prírodných zdrojov v poľnohospodárstve</i>	87
6.2. <i>Vplyv poľnohospodárstva na kvalitu ovzdušia a vodných zdrojov.....</i>	88
6.3. <i>Finančné ukazovatele súvisiace s ochranou životného prostredia.....</i>	92

SITÁCIA V POĽNOHOSPODÁRSTVE A POTRAVINÁRSTVE SR

1. Hlavné charakteristiky vývoja a postavenie poľnohospodárstva a potravinárstva v hospodárstve SR

Vývoj hlavných ukazovateľov hospodárstva SR

Makroekonomická výkonnosť slovenskej ekonomiky bola v roku 2012 poznačená spomaľujúcim sa medziročným rastom. K rastu ekonomiky prispel zahraničný obchod exportom, ktorého prebytok nedokázal vykompenzovať klesajúci domáci dopyt po spotrebných a investičných tovaroch a službách, čo súviselo s poklesom výdavkov na celkovú konečnú spotrebu a na tvorbu kapitálu. Rast ekonomiky ťahal dopyt zo zahraničia. Všetky rozhodujúce zložky domáceho dopytu (súkromná spotreba, spotreba verejnej správy) medziročne mierne klesli.

Hrubý domáci produkt (HDP) v bežných cenách dosiahol 71,5 mld. € a medziročne sa zvýšil o 2,4 mld. €. Tempo rastu HDP bolo v roku 2012 najpomalšie za posledných dostupných 10 rokov (okrem roku 2009, kedy HDP klesol). Výkonnosť odvetví podľa hrubej pridanej hodnoty súvisela s medziročným zvýšením najmä v priemyselnej výrobe, v informačných a komunikačných službách.

Po období rastu **tvorba hrubého fixného kapitálu** (THFK) klesla v bežných cenách o 3,5 % na 15,4 mld. € a v stálych cenách o 3,7 %. Jeho medziročný pokles ovplyvnil najmä nižší objem takmer všetkých druhov nakúpených nových fixných aktív.

Vývoj hlavných ukazovateľov hospodárstva SR

Tabuľka č. 1

Ukazovateľ	2011	2012	Rozdiel 2012 - 2011
HDP (bežné ceny) v mld. €	69,1	71,5	2,4
HDP (stále ceny) ¹⁾ v mld. €	63,9	65,2	1,3
Tempo rastu HDP v %			
- v bežných cenách	4,9	3,4	-1,5
- v stálych cenách ¹⁾	3,2	2,0	-1,2
Miera inflácie v %	3,9	3,6	-0,3
Počet pracujúcich (podľa VZPS; medziročná zmena v %)	-0,1	0,6	0,7
Miera nezamestnanosti v % (podľa VZPS)	13,6	14,0	0,4
Saldo zahraničného obchodu ²⁾ v mld. €	1,0	3,6	2,6
Bilancia bežného účtu k HDP ³⁾ v %	-2,0	2,3	-
Tvorba hrubého fixného kapitálu v % z b.c.	15,2	-3,5	-18,7

Prameň: ŠÚ SR - Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2012

¹⁾ v s. c. vypočítaných reťazením objemov k referenčnému roku 2005

²⁾ bežné ceny, hodnoty typu FOB (hodnota dovozu a vývozu s dodaním tovaru na hranicu vyvážajúcej krajiny); predbežné údaje

³⁾ NBS (údaj aktuálny k mesiacu máj 2013)

Poznámka: Nesúlad v stĺpci Rozdiel 2012-2011 je spôsobený zaokrúhľovaním čísel za rok 2011 a 2012

VZPS – výberové zisťovanie pracovných síl, údaje sú revidované na základe výsledkov SODB2011

Vypracoval: VÚEPP

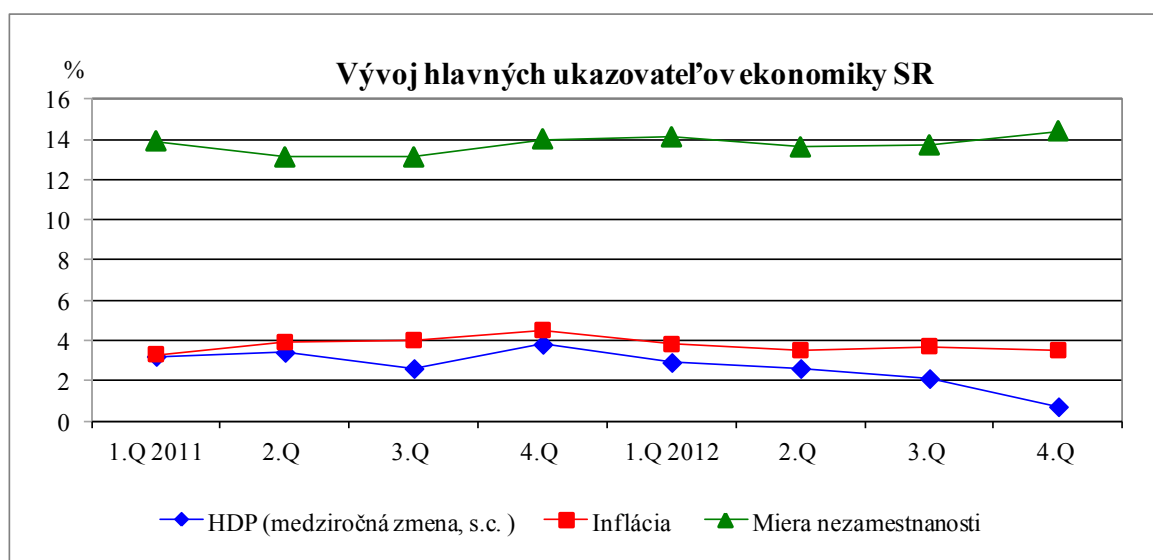
Zo SR sa vyviezol tovar v hodnote 62,8 mld. € a doviezol za 59,2 mld. €. Tým **zahraničný obchod SR** skončil štvrtý rok po sebe s aktívnym saldom, ktoré sa medziročne zvýšilo 3,6 násobne. V porovnaní s rokom 2011 vzrástol tak celkový vývoz výrobkov (10,7 %) ako aj celkový dovoz výrobkov (6,2 %), ale pri obidvoch ukazovateľoch s nižšou dynamikou ako v roku 2011.

Priemerná **miera inflácie** za rok 2012 dosiahla úroveň 3,6 % a bola o 0,3 p.b. nižšia ako v roku 2011.

Celkovo bolo v hospodárstve SR 2 329 tisíc **pracujúcich**¹, čo bolo v porovnaní s rokom 2011 o 0,6 % viac (13,7 tis. osôb).

Priemerná miera nezamestnanosti dosiahla 14 % a medziročne sa zvýšila o 0,4 p.b. Počet nezamestnaných sa v priemere za rok 2012 medziročne zvýšil o 3,5 % na 377,5 tis. osôb.

Graf č. 1

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v hospodárstve SR sa medziročne zvýšila o 2,4 % na 805 €. Reálna mzda, po zohľadnení vývoja spotrebiteľských cien, klesla o 1,2 %. Rast priemernej nominálnej mzdy nedokázal prekonať výšku inflácie a tak reálny príjem klesol.

¹ počet pracujúcich podľa výberového zisťovania síl (VZPS), údaje za rok 2011 sú revidované na základe výsledkov SODB2011.

Vývoj hlavných ukazovateľov pôdohospodárstva² a potravinárstva³

Podľa údajov Štatistického úradu SR sa hlavné ekonomické ukazovatele v **bežných cenách** v roku 2012 oproti roku 2011 vyvíjali diferencovane.

Tento vývoj bol dôsledkom stagnácie agropotravinárstva v ekonomike SR a pokračovaním útlmu poľnohospodárskej a potravinárskej výroby s nepriaznivým dosahom na celkový ekonomický a sociálny prínos týchto odvetví.

V oboch odvetviach, ako aj v hospodárstve SR, vzrástla úroveň priemernej nominálnej mzdy. Tendencie vývoja základných makroekonomických ukazovateľov (hrubá pridaná hodnota, medzispotreba, tvorba hrubého fixného kapitálu, zamestnanosť aj priemerná mesačná mzda) odvetvia pôdohospodárstva, potravinárstva a hospodárstva SR sa odrazili na medziročných zmenách v účasti pôdohospodárstva a potravinárstva na hospodárstve SR s tým, že v roku 2012:

- podiel **pôdohospodárstva** na hospodárstve SR vzrástol pri hrubej pridanej hodnote (HPH) v bežných cenách (0,2 p.b.), medzispotrebe (0,1 p.b. v b.c a o 0,17 p.b. v s.c.), a priemernej mzde (0,25 p.b.),
- znížil sa podiel pôdohospodárstva na zamestnanosti (0,19 p. b.), tiež na tvorbe hrubého fixného kapitálu (0,07 p.b.) národného hospodárstva v dôsledku rýchlejšieho poklesu investícií v odvetví ako v národnom hospodárstve,
- stagnoval podiel **potravinárstva** na celkovej zamestnanosti na úrovni predchádzajúceho roka (2,06 %), klesol podiel na THFK (0,07 p.b.) a vzrástol aj podiel na priemernej mzde (0,87 p.b.),
- v **zahraničnom obchode** pri poľnohospodársko-potravinárskych výrobkoch bolo dosiahnuté záporné saldo (409 mil. €), kým v ekonomike SR zahraničný obchod skončil s aktívnym saldom 3 609 mil. €. Záporné saldo agropotravinárskeho obchodu medziročne kleslo. Zvýšil sa podiel agropotravinárskeho sektora na celkovom vývoze (0,87 p.b.) ako aj na celkovom dovoze (0,39 p.b.) zahraničného obchodu SR.
- **priemerná mzda** v pôdohospodárstve dosiahla 637 € a medziročne sa zvýšila o 2,7 %. Priemerná mzda v potravinárstve medziročne vzrástla o 3,4 % a dosiahla úroveň 725 €.

² pestovanie plodín, chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace; lesníctvo a ťažba dreva; rybolov a akvakultúra

³ výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov

Podiel pôdohospodárstva a potravinárstva na základných ukazovateľoch hospodárstva SR

Tabuľka č. 2

Ukazovateľ	Podiel v %		Rozdiel 2012- 2011
	2011	2012	
Podiel pôdohospodárstva na:			
- hrubej pridanej hodnoty (b. c.) ¹⁾	3,43	3,63	0,20
- hrubej pridanej hodnoty (s. c.) ¹⁾	3,85	3,53	-0,32
- medzispotrebe (b. c.) ¹⁾	2,39	2,49	0,10
- medzispotrebe (s. c.) ¹⁾	2,27	2,44	0,17
- tvorba hrubého fixného kapitálu (b. c.) ¹⁾	2,74	2,67	-0,07
- zamestnanosti ¹⁾	3,31	3,12	-0,19
- priemernej mzdy ¹⁾ *	78,88	79,13	0,25
Podiel výroby potravín a nápojov a tabak. výrobkov na:			
- tvorbe hrubého fixného kapitálu (b. c.) ¹⁾	1,46	1,39	-0,07
- zamestnanosti ¹⁾	2,06	2,06	0,00
- priemernej mzdy ¹⁾ *	89,19	90,06	0,87
Podiel zahraničného agropotravinárskeho obchodu na:			
- vývoze ²⁾	5,14	6,01	0,87
- dovoze ²⁾	6,68	7,06	0,39

Prameň: prepočty VÚEPP s použitím prameňov:

¹⁾ vypočítané z vyžiadaných údajov zo ŠÚ SR a databázy Slovstat-ŠÚ SR; členenie podľa štatistickej klasifikácie ESNU95,SK NACE Rev. 2

²⁾ ŠÚ SR, predbežné údaje z apríla 2013

* pomer priemernej mzdy odvetvia k priemernej mzde v národnej ekonomike

s. c. (v tejto tabuľke aj k nej prislúchajúcej časti textu) = stále ceny vypočítané reťazením objemov k referenčnému roku 2005
Vypracoval: VÚEPP

2. Ekonomické výsledky

2.1. Výsledky odvetvia podľa ekonomického poľnohospodárskeho účtu (EPÚ)

Druhý odhad ekonomického poľnohospodárskeho účtu (EPÚ) za rok 2012 naznačuje, že výkonnosť odvetvia poľnohospodárstva, reprezentovaná tvorbou a použitím dôchodku odvetvia medziročne mierne klesla. Podnikanie v poľnohospodárstve bolo ziskové.

Vývoj tvorby a použitia dôchodku odvetvia poľnohospodárstva

mil. € (v základných cenách), index v %

Tabuľka č. 3

Ukazovateľ	2010 def. údaje	2011 def. údaje	2012 II. odhad	Index	
				2012/2011	2011/2010
HPP	1 673,1	2 079,6	1 957,7	94,14	124,30
SP	61,7	49,0	1,4	2,94	79,42
PNK	88,1	95,3	91,5	96,00	108,14
NNVČ	125,4	120,5	119,3	99,03	96,06
VOS (-)	44,5	60,3	61,5	101,93	135,63
CPP	1 886,6	2 295,4	2 168,5	94,47	121,66
Medzis potreba	1 525,2	1 761,0	1 707,9	96,99	115,46
HPH	361,5	534,4	460,6	86,19	147,84
SFK	230,6	276,0	291,7	105,69	119,67
ČPH	130,8	258,4	168,9	65,36	197,50
Účet tvorby dôchodkov					
Odmeny zamestnancom	459,4	490,7	478,3	97,47	106,83
Ostatné dane z produkcie	39,4	41,5	42,7	102,81	105,50
Ostatné subvencie na produkciu	433,2	430,6	488,3	113,42	99,40
ČPP, resp. ČDSČ	65,3	156,7	136,2	86,94	240,09
Účet podnikateľského zisku					
Nájomné	43,2	49,3	51,5	104,56	114,09
Úroky	37,2	40,0	42,2	105,61	107,28
ČZP	-15,2	67,5	42,5	63,02	-445,38

Prameň : EPÚ SR 2010 – 2012

Význam skratiek: HPP – hrubá poľnohospodárska produkcia, SP – subvencie na produkty, PNK – práca na kontrakt, NNVČ – neoddeliteľné nepoľnohospodárske vedľajšie činnosti, VOS – vnútroodvetvová spotreba, CPP – celková poľnohospodárska produkcia, HPH – hrubá pridaná hodnota, SFK – spotreba fixného kapitálu, ČPH – čistá pridaná hodnota, ČPP (ČDSČ) – čistý prevádzkový prebytok (čistý dôchodok zo samostatnej činnosti), ČZP – čistý zisk z podnikania

Vypracoval: VÚEPP

Tvorba dôchodku odvetvia poľnohospodárstva v roku 2012 bola ovplyvnená nasledovnými faktormi:

- celková poľnohospodárska produkcia klesla o 5,53 % v dôsledku poklesu hrubej poľnohospodárskej produkcie o 5,86 %, práce na kontrakt o 4,00 %, poklesu hodnoty nepoľnohospodárskych vedľajších činností o 0,97 % a pri náraste vnútroodvetvovej spotreby o 1,93%,

- pokles hrubej poľnohospodárskej produkcie bol spôsobený poklesom tak rastlinnej (o 8,3 %) ako aj živočíšnej produkcie (o 3,5 %), v dôsledku nižších vyprodukovaných množstiev (o 9,8 %) pri súčasnom vzostupe cien (o 4,4 %),

- pokles celkovej poľnohospodárskej produkcie o 5,53 % a medzispotreby o 3,01 % mal dopad na medziročný pokles hrubej pridanej hodnoty o 13,81 %, a to pri prudkom poklese dotácií na produkty na úroveň 1,4 mil. €; navyše hodnota čistej pridanej hodnoty klesla v dôsledku vyššej hodnoty spotrebovaného fixného kapitálu o 5,7 %,

- nižšia hodnota medzispotreby bola spôsobená nižším objemom spotrebovaných množstiev o 6,2 % pri mierne vyššej cenovej hladine vstupov o 3,4 %,

- pokles hodnoty čistého prevádzkového prebytku o 13,06 % bol ovplyvnený najmä značným poklesom čistej pridanej hodnoty pri miernom poklese odmien zamestnancov, raste ostatných daní z produkcie a významnom náraste ostatných subvencií na produkciu o 13,42 % a bol zároveň najdôležitejším faktorom, ktorý v medziročnom porovnaní ovplyvnil čistý zisk z podnikania.

2.2. Výsledky hospodárenia v poľnohospodárskej prvovýrobe

Výsledky hospodárenia právnických osôb

V poľnohospodárstve, podľa **predbežných údajov** Štatistického úradu SR, bol dosiahnutý za rok 2012 kladný **výsledok hospodárenia** pred zdanením (zisk) vo výške 48,7 mil. €. V porovnaní s rokom 2011 sa znížil objem zisku o tretinu (33,8 %) a poklesla ekonomická výkonnosť poľnohospodárstva. Pozitívne je, že už druhý rok od začiatku hospodárskej a finančnej krízy je poľnohospodárstvo ziskové, ale úroveň zisku bola v roku 2012 stále nižšia ako v rokoch pred krízou. Pokles ekonomickej výkonnosti poľnohospodárstva sa prejavil vo významnom medziročnom znížení výnosov (23,8 %), ktorý bol spôsobený poklesom množstva poľnohospodárskej produkcie, pretože ceny rastlinnej výroby, vrátane ovocia a zeleniny vzrástli (9,6 %), ako aj ceny produktov živočíšnej výroby (4,0 %). Pri týchto tendenciách sa mierne zvýšila pridaná hodnota (1,5 %).

Situácia na európskom a svetovom trhu s poľnohospodárskymi komoditami významne ovplyvňovala aj v roku 2012 slovenské poľnohospodárstvo. Na cenový vývoj poľnohospodárskych komodít pôsobili krátkodobé a dlhodobé faktory, ktoré sa premietli do ekonomiky a následne do dôchodkovosti poľnohospodárskych podnikov. Vývoj poľnohospodárskej produkcie ovplyvnili klimatické zmeny v priebehu roka s lokálnymi dosahmi. Rozhodujúci bol dôsledok cenových nožníc, t.j. vzťahu medzi vývojom cien poľnohospodárskych výrobkov a cien dodávok do poľnohospodárstva (vstupov).

Základné ekonomické ukazovatele za poľnohospodárstvo

v mil. €, index v %

Tabuľka č. 4

Ukazovateľ	2010	2011	2012	Index 2012/2011	Rozdiel 2012-2011
Výnosy	2 019,0	2 434,6	2 099,7	86,2	-334,9
Náklady	2 032,9	2 361,0	2 051,0	86,9	-310,0
Výsledok hospodárenia	-13,9	73,6	48,7	66,2	-24,9
Pridaná hodnota	367,6	455,7	462,5	101,5	6,8
Tržby z predaja vlastných výrobkov	1 215,3	1 452,3	1 584,2	109,1	131,9
- z toho: rastlinných	625,2	820,9	902,9	110,0	82,0
živočíšnych	590,1	631,4	681,3	107,9	49,9

Prameň: ŠÚ SR, roky 2010, 2011 – Výkaz Roč 1- 01, Roč 2-01-definitívne údaje, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2012 - predbežné údaje

Vypracoval: VÚEPP

Výsledok hospodárenia ovplyvnili viaceré faktory, a to:

- nárast tržieb z predaja vlastných výrobkov (9,1 %) pri rýchlejšej dynamike rastu rastlinných (10,0 %) ako živočíšnych výrobkov (7,9 %),
- pozitívny cenový vývoj poľnohospodárskych výrobkov (6,9 %), tak rastlinných (9,6 %) najmä kukurice a slnečnice, ako aj živočíšnych výrobkov (4 %), zmiernil výpadok naturálnej produkcie,
- dopady modulácie podpôr diferencované v závislosti od počtu VDJ a úrovne priamych platieb- SAPS,
- pokles poľnohospodárskej produkcie (3,5 %), pri výraznom poklese rastlinnej produkcie (8,3 %) a miernejšom náraste živočíšnej produkcie (3,5 %),
- prevládajúca rastlinná výroba pred živočíšnou,
- nižšia naturálna produkcia obilnín (18,3 %), kukurice (19 %), zemiakov (23,7 %), cukrovej repy (22,9 %) a strukovín (43,6 %) s nárastom úrody len pri hrozne (6,2 %), jednoročných krmovinách (16,7 %),
- nižšia naturálna produkcia rozhodujúcich skupín jatočných zvierat a to hovädzieho dobytku (6,8 %) a ošípaných (11,8 %),
- rýchlejší rast cien poľnohospodárskych výrobkov (6,9 %) ako cien dodávok do poľnohospodárstva (2,8 %),
- ceny vstupov do poľnohospodárstva sa odvíjali od vysokých cien najmä vstupov prevádzkového charakteru, hlavne motorových pohonných hmôt (motorová nafta 12,3 %, benzín 14,3 %), ale aj cien krmív pre zvieratá (5 %) a osív (5%),
- úspora nákladových faktorov nielen hnojív, pesticídov a krmných zmesí, ale aj nákladov na prácu, čo súviselo aj keď miernejšie ako v predchádzajúcich rokoch s poklesom zamestnancov,
- diferencovaný klimatický vývoj s dopadom sucha najmä na produkčné regióny v prvej polovici roka 2012, ale aj vymrznutie plodín a tým ich vynútené zaorávky v niektorých lokalitách Slovenska,

- pokračujúci prílev finančných prostriedkov zo zahraničných zdrojov na financovanie investícií,
- predaj - hedžing - komodít cez futures trh za vopred stanovené ceny,
- nedostatočná realizácia produkcie a zvyšovanie zásob poľnohospodárskych produktov,
- ďalšie znižovanie pracovných síl, a tým úspora pracovných nákladov,
- nesystémové riešenie dane z nehnuteľností,
- podporná politika, najmä priame platby ako dôležitá súčasť príjmov a zabezpečenia úverov,
- nárast finančných prostriedkov zo zahraničných zdrojov na financovanie investícií,
- nedostatočná realizácia produkcie a zvyšovanie zásob poľnohospodárskych produktov,
- zvýšené náklady zo zrušenia zvýhodnenej spotrebnej dane z motorovej nafty (červená nafta),
- priaznivý priebeh počasia vo väčšine mesiacov roka.

Úroveň výnosov dosiahla 2 099,7 mil. €, čo bolo o 334,9 mil. € menej ako pred rokom a o 619,2 mil. € menej ako v období pred krízou. K tomuto trendu prispela nielen nižšia produkcia, najmä komodít rastlinnej výroby, ale aj pokračujúci dovoz komodít živočíšneho pôvodu a to nielen doplnkových sortimentov, ale i takých komodít, ktoré sú slovenskí poľnohospodári schopní vyrobiť. Dovozením hotových potravinárskych výrobkov a zvyšujúcim sa vývozom prvotných poľnohospodárskych surovín sa oslabuje najmä živočíšna výroba, čo prispieva k poklesu zamestnanosti a zníženiu podielu domácej produkcie na slovenskom trhu.

Mierne sa zvýšila nákladovosť výnosov (o 0,7 €) a dosiahla 97,7 €. V roku 2012, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, nebolo problematické vzhľadom na disponibilnú výrobnú základňu vyrobiť komodity, otáznou bola ich ďalšia realizácia. Z tohto aspektu niektoré poľnohospodárske podniky, v snahe zabezpečiť odbyt produkcie, využili predaj-hedžing komodít cez futures trh za vopred stanovené ceny.

Poľnohospodárske podniky dosiahli za rok 2012 tržby za predaj vlastných výrobkov na úrovni 1 584,2 mil. €, z toho za predaj rastlinných výrobkov 902,9 mil. €. Medziročne vzrástli tržby (2,1 %), čo súviselo viac so zvýšením tržieb zo živočíšnej výroby (3,8 %) ako rastlinnej (0,6 %).

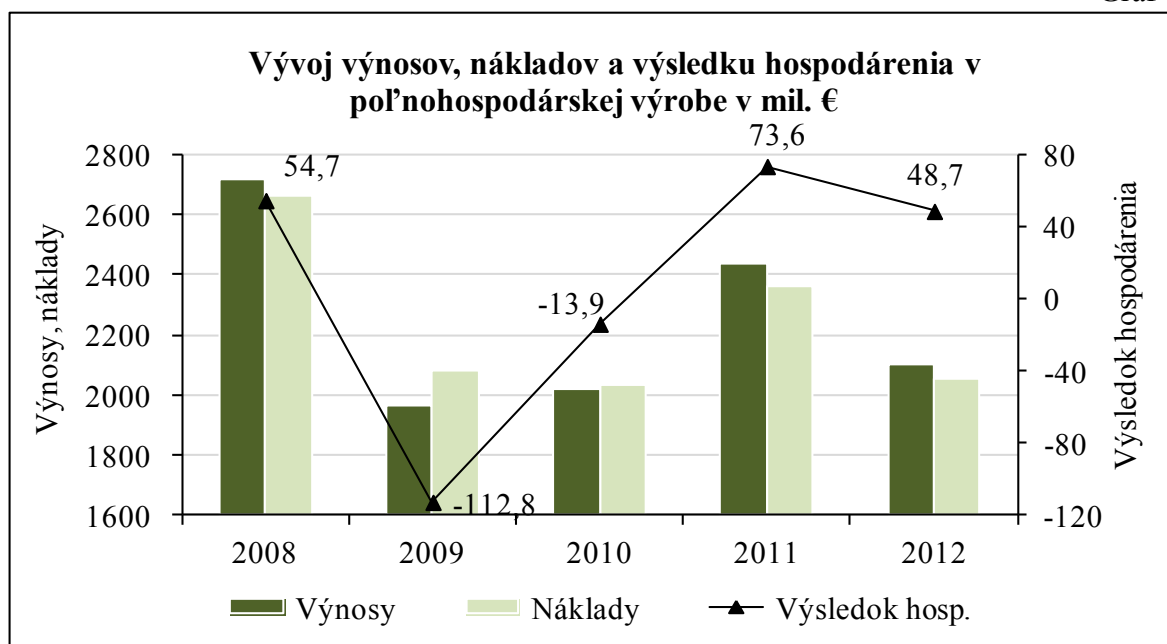
Väčšina poľnohospodárskych podnikov bola zisková (73 %), ale ich podiel sa medziročne znížil o 4 p.b. Úroveň výsledku hospodárenia, prepočítaná na podnik, dosiahla 33 tis. € zisku. Tak ako v predchádzajúcich rokoch aj v roku 2012 boli výrazné rozdiely medzi podnikmi vo všetkých oblastiach v podobných, ako aj v rozdielnych prírodných podmienkach a v právnych formách. Takmer 43,8 % podnikov hospodárilo v intervale zisku od 0,1-40 tis. € na podnik. Vysoko prosperujúce podniky s ročným ziskom nad 200 tis. € na podnik predstavovali podiel 8,5 % a vytvorili až 66 % celkového zisku. Ich podiel na pôde predstavoval 18 %. Zefektívnenie výroby bolo cieľom podnikov aj v roku 2012, čo sa prejavilo v úspore nákladov. Podniky, v snahe dosiahnuť priaznivejší výsledok hospodárenia, znižovali, podobne ako v predchádzajúcich rokoch rozsah výroby a jej nákladové faktory, predovšetkým pracovné náklady, ktoré sa znížili v dôsledku poklesu zamestnancov o 2,2 tis.

osôb, a to najmä v obchodných spoločnostiach. Poľnohospodárske podniky uplatňovali flexibilitu uvoľňovania a zamestnávania pracovných síl vzhľadom na sezónnosť a štruktúru výroby. Investície prostredníctvom Programu rozvoja vidieka v predchádzajúcich rokoch, prispeli k obnove materiálno-technickej základne a odrazili sa v znížení potreby pracovných síl aj v roku 2012.

Celková finančná situácia poľnohospodárskych podnikov sa prejavila v miernom poklese celkovej a bežnej likvidity, čo sa odrazilo vo finančnej disciplíne a to v predĺžení doby splatnosti krátkodobých záväzkov (4,7 %). Na druhej strane zrýchlila sa doba obratu zásob (2,6 %) a dosiahla 124 dní. Významný podiel na výnosoch (14,8 %) poľnohospodárskych podnikov dosiahli neinvestičné podpory z európskych a národných zdrojov, ktoré boli motivujúcim faktorom na zabezpečenie príjmov. Bez podpôr by väčšina poľnohospodárskych podnikov bola stratová. Využitie podpôr usmerňoval manažment poľnohospodárskych podnikov.

Zo zdrojov EÚ bol stanovený limit pre SAPS vo výške 90 % priemeru krajín EÚ-15. Tieto prostriedky bolo možné navýšiť z národných zdrojov národnou vyrovnávacou platbou do výšky 10 %, t.j. spolu na 100 % priemeru krajín EÚ-15. V rozpočte SR bolo na národnú vyrovnávaciu platbu schválených len 4,5 % (18 mil. €) prostriedkov z limitu 10 %, tým celková úroveň priamych platieb v SR aj v roku 2012 ostala pod priemerom starých členských krajín (EÚ-15), čo ovplyvňuje konkurencieschopnosť slovenských poľnohospodárov na európskom trhu.

Graf č. 2

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: VÚEPP

Celková zadlženosť majetku v poľnohospodárstve sa medziročne zvýšila (o 1,5 p.b.) na úroveň 44,4 %, a to z dôvodu nárastu záväzkov (3 %), najmä krátkodobých (5,6 %). Úvery celkom do odvetvia v roku 2012 vzrástli (0,8 %), najmä v ziskových bonitnejších poľnohospodárskych podnikoch. Pre záruky úverov boli aj v roku 2012 rozhodujúce priame platby z EÚ, ktoré boli garanciou krátkodobých preklenovacích prevádzkových úverov poskytnutých komerčnými bankami poľnohospodárskym podnikom. Tým podniky znížili

rizikovosť splácania úverov. Podporami poľnohospodárske podniky kryli a splácali úvery a úroky, a tak si udržali ekonomickú bonitu na úverovom trhu o čom svedčí aj nárast krátkodobých úverov (3 %) do tohto odvetvia na financovanie prevádzkového cyklu poľnohospodárskej výroby. Komerčné banky vyžadovali od podnikov garancie splátok úverov a úrokov z priamych platieb bez adekvátneho úrokového zvýhodnenia. Úrokové zvýhodnenie úverov by znížilo nákladovú náročnosť úverov a zlepšilo finančnú situáciu podnikov, keďže aj v roku 2012 sa v nedostatočnej hotovostnej likvidite nachádzali aj prosperujúce podniky s diverzifikovanými podnikateľskými aktivitami.

V rokoch 2012 a 2011, na rozdiel od minulých rokov, kedy problematickými z hľadiska dostupnosti boli strednodobé, ale najmä dlhodobé úvery, sa situácia čiastočne zmenila a dlhodobé úvery sa zvýšili (1,2 %). K tomuto trendu prispelo, okrem čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ a tým potrebnej finančnej spoluúčasti z vlastných - podnikových, resp. úverových zdrojov, aj fixovanie úrokových sadzieb pri poskytovaní úverov na investičné projekty. Okrem toho niektoré komerčné banky ponúkali podnikom flexiúver na pôdu na obdobie 7-10 rokov. Poľnohospodárska pôda je v súčasnosti málo využívaným zabezpečením pri poskytnutí úverov a to z dôvodu jej rozdrobenosti a neusporiadaných vlastníckych vzťahov.

Úvery za poľnohospodárstvo

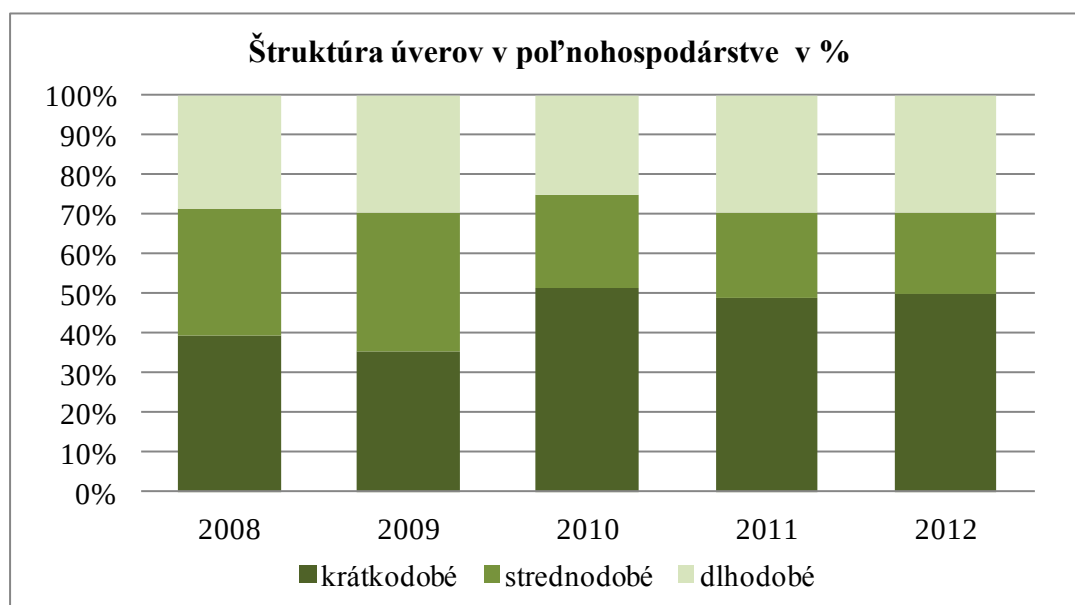
v tis. €, index v %

Tabuľka č. 5

Rok	Krátkodobé	Strednodobé	Dlhodobé	Spolu
2011	195 615	84 899	117 772	398 286
2012	201 501	80 764	119 205	401 470
Index 2012/2011	103,0	95,1	101,2	100,8

Prameň: NBS, Poznámka: Údaje zahŕňajú aj úvery za poľovníctvo a služby s tým súvisiace, rok 2012 predbežné údaje, Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 3

Prameň: NBS, Vypracoval: VÚEPP

V roku 2012, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, v štruktúre celkových úverov prevládali krátkodobé -preklenovacie úvery (50,2 %) s dobou splatnosti do jedného roka. Ich podiel sa za posledné dva roky zvýšil. Tieto zaznamenali aj najvyšší medziročný nárast (3 %) a boli objemovo rozhodujúce, najmä z hľadiska prevádzky poľnohospodárskych podnikov a bezproblémových záruk realizovaných prostredníctvom podpôr z EÚ. Najnižší podiel v štruktúre úverov mali strednodobé úvery od jedného do piatich rokov (21 %).

Objem daní a odvodov za rok 2012 sa medziročne zvýšil. Poľnohospodárske podniky odvedli na daniach do štátneho rozpočtu SR a do rozpočtov miest a obcí 85,6 mil. €, čo bolo o 17,6 % viac ako pred rokom. Každoročné navýšenie daní za posledné tri roky je dôsledkom dosiahnutých výsledkov hospodárenia s dosahom na priame dane alebo vyššej spotreby vstupov s odrazom na nepriamych daniach. Aj keď v štruktúre daní dominovali priame dane, (62,5 %) ich podiel medziročne klesol. Z priamych daní najvyšší objem dosiahla daň z nehnuteľností, najmä daň z pozemkov.

Rozhodujúci objem v nepriamych daniach dosahovala daň z pridanej hodnoty (DPH), ktorá sa medziročne zvýšila (71,3 %). Už druhý rok pre poľnohospodárov platili štandardné podmienky v spotrebnej dani z minerálneho oleja (novela zákona č. 492/2010 Z.z.) keď od januára 2011 bolo zrušené daňové zvýhodnenie tzv. červenej nafty. Napriek tomu paradoxom je, že došlo k výraznému zníženiu objemu spotrebných daní.

Dane a platby do fondov za poľnohospodárstvo

v tis. €, index v %

Tabuľka č. 6

Ukazovateľ/ rok	2011	2012	Index 2012/2011	Rozdiel 2012-2011
<i>Priame dane</i>	53 404	53 490	100,2	86
-daň z príjmov	19 968	17 855	89,4	-2 113
-daň z nehnuteľností	29 698	31 864	107,3	2 166
z toho z: pozemkov	25 638	27 301	106,5	1 663
stavieb	3 999	4 459	111,5	460
- cestná daň	3 738	3 771	100,9	33
<i>Nepriame dane</i>	19 346	32 099	165,9	12 753
-DPH	18 713	32 053	171,3	13 340
-spotrebné dane	633	46	7,3	-587
Dane spolu priame a nepriame	72 750	85 589	117,6	12 839
Platby do fondov	93 579	92 684	99,0	-895

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR, VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Objem platieb do fondov (sociálne poistenie, zdravotné poistenie...) takmer stagnoval a došlo len k jeho miernemu zníženiu (1,0 %), čo súviselo s poklesom počtu zamestnancov, resp. preradením zamestnancov z dohôd o vykonanej práci na zmluvu na dobu neurčitú.

Poľnohospodárske poistenie je dôležitým nástrojom kompenzujúcim škody z následkov nepredvídaných udalostí na poľnohospodárskej produkcii a ostatnom majetku, ktorého dosah je rozhodujúci a docenený formou čiastočnej kompenzácie výpadku príjmov. Aj v roku 2012 si poľnohospodárske podniky poistili v komerčných poisťovniach cez

zákonne a zmluvné poistenie majetok, úrodu a zvieratá. V rámci štátnej a minimálnej pomoci v intenciách zákona č. 319/2011 Z. z., o podpore pôdohospodárstva a rozvoja vidieka, v rámci § 10 – Dotácia na platby poistného bolo v roku 2012 poskytnutých 946 tis. €.

Poistenie úrody vinohradov bolo podporené v rámci Organizácie trhu (PPA), kde bolo v roku 2012 vyplatených 348 tis. €, čo bolo medziročne 2,5 krát viac. Okrem využívania poistenia podniky diverzifikovali vplyv rizík prostredníctvom štruktúry osevu, vlastných finančných rezerv, hedžingu komodít a futures obchodov na burze.

Rok 2012 bol podľa škodového priebehu rizikovo podpriemerný a z celkovo zaplateného poistného bola podnikom vyplatená menej ako polovica náhrady škôd. Na zaplatenom poistnom za poistené riziká odvedli poľnohospodárske podniky komerčným poisťovniam 23 mil. € a na náhradách škôd dostali 9,9 mil. €. Návratnosť finančných prostriedkov z centralizovaného fondu komerčných poisťovní na náhradu škôd dosiahla 43,2 %.

Poľnohospodárske poistenie

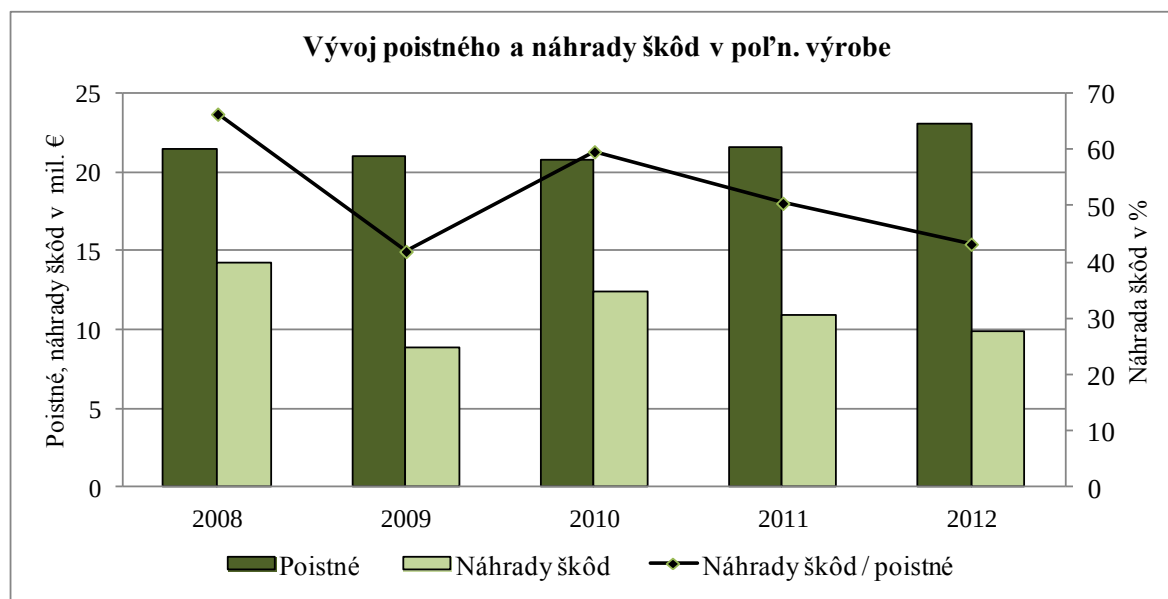
v tis. €, index v %

Tabuľka č. 7

Ukazovateľ/ rok	2011	2012	Index 2012/2011	Rozdiel 2012 - 2011
Poistné	21 625	22 988	106,3	1 363
- majetok	13 070	13 636	104,3	566
- úroda	5 819	6 680	114,8	861
-zvieratá	1 987	1 988	100,1	1
Náhrady škôd	10 866	9 922	91,3	-944
- majetok	4 480	4 787	106,9	307
- úroda	5 803	4 491	77,4	-1 312
-zvieratá	402	373	92,8	-29
Návratnosť poistného v %	50,2	43,2	-	-

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR, VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Prameň: Informačné listy MPRV SR, CD VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Výsledky hospodárenia poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností

V roku 2012 sa výrazne prehĺbili rozdiely vo výsledku hospodárenia medzi poľnohospodárskymi družstvami a obchodnými spoločnosťami. Na základe databázy údajov z Informačných listov MPRV SR⁴ ziskových bolo 73 % podnikov právnických osôb, čo bolo o 4 p.b. menej ako v roku 2011. Úroveň výsledku hospodárenia na ha poľnohospodársky využívanej pôdy dosiahla v priemere 34,12 € a bola o 31,59 € nižšia ako pred rokom. Vyšší podiel ziskových podnikov dosiahli obchodné spoločnosti (79 %) ako poľnohospodárske družstvá (61 %). Obidve právne formy skončili hospodárenie s kladným výsledkom hospodárenia s vyššou úrovňou v obchodných spoločnostiach (62,7 €·ha⁻¹ p.p.), ako poľnohospodárskych družstvách (3,37 €·ha⁻¹p.p.). Väčšina podnikov vykázala aspoň minimálny účtovný zisk kvôli splneniu úverových podmienok požadovaných komerčnými bankami pri poskytovaní úverov.

Obidvom právnym formám, tak poľnohospodárskym družstvám ako aj obchodným spoločnostiam, boli poskytnuté podpory podľa rovnakých kritérií a podmienok, napriek tomu sa aj v roku 2012 prehĺbili diferencie medzi podnikmi vo výsledkoch hospodárenia z viacerých príčin aj medzi samotnými družstvami a samotnými obchodnými spoločnosťami.

Mierne sa znížila efektívnosť hospodárenia a tvorba pridanej hodnoty v oboch právnych formách hospodárenia. Nákladovosťou výnosov viac zvýšili poľnohospodárske družstvá ako obchodné spoločnosti, napriek tomu úroveň pridanej hodnoty bola vyššia

⁴Ekonomické a finančné ukazovatele, prepočítané na ha poľnohospodársky využívanej pôdy, boli získané z údajov, ktoré zabezpečilo MPRV SR formou Informačných listov, uložených v CD MP SR na VÚEPP. Hodnotený súbor zahŕňa 2 552 subjektov právnických a fyzických osôb. Keďže Informačné listy zachytávajú údaje z poľnohospodárskych podnikov, ktoré obhospodarujú 83,2 % výmery využívanej poľnohospodárskej pôdy Slovenska a tvoria súbor, ktorý nie je vyčerpávajúci, preto sa jeho výsledky prepočítali na ha p. p. (podľa deklarácie poľnohospodárskych pozemkov – LPIS).

v poľnohospodárskych družstvách. Mierne vyššia efektívnosť v obchodných spoločnostiach s nákladovosťou výnosov 97,1 €, môže byť odrazom úspor z výroby s nižším rozsahom najmä živočíšnej výroby ako v poľnohospodárskych družstvách, ale aj takmer 7,6-krát vyšších tržieb z predaja tovaru, ako v poľnohospodárskych družstvách.

Základné ekonomické údaje poľnohospodárskych podnikov – právnické osoby

v €. ha⁻¹ p. p., v %

Tabuľka č. 8

Ukazovateľ	Právnické osoby			Poľnohospod. družstvá			Obchodné spoločnosti		
	2011	2012	Index	2011	2012	Index	2011	2012	Index
Výsledok hospodárenia	65,7	34,1	51,9	50,4	3,4	6,7	80,9	62,7	77,5
Nákladovosť výnosov	96,5	98,1	101,7	96,7	99,8	103,2	96,2	97,1	100,9
Pridaná hodnota	284,6	249,1	87,5	285,9	252,0	88,1	273,2	244,2	89,4
Zadlženosť majetku v %	42,9	44,4	-	31,9	30,5	-	53,8	54,8	-
Podiel ziskových podnikov v %	77	73	-	69	61	-	80	79	-
Podpory spolu	311	285	91,6	315	284	90,2	309	285	92,2
- neinvestičné podpory	278	266	95,7	289	272	94,1	268	259	96,6

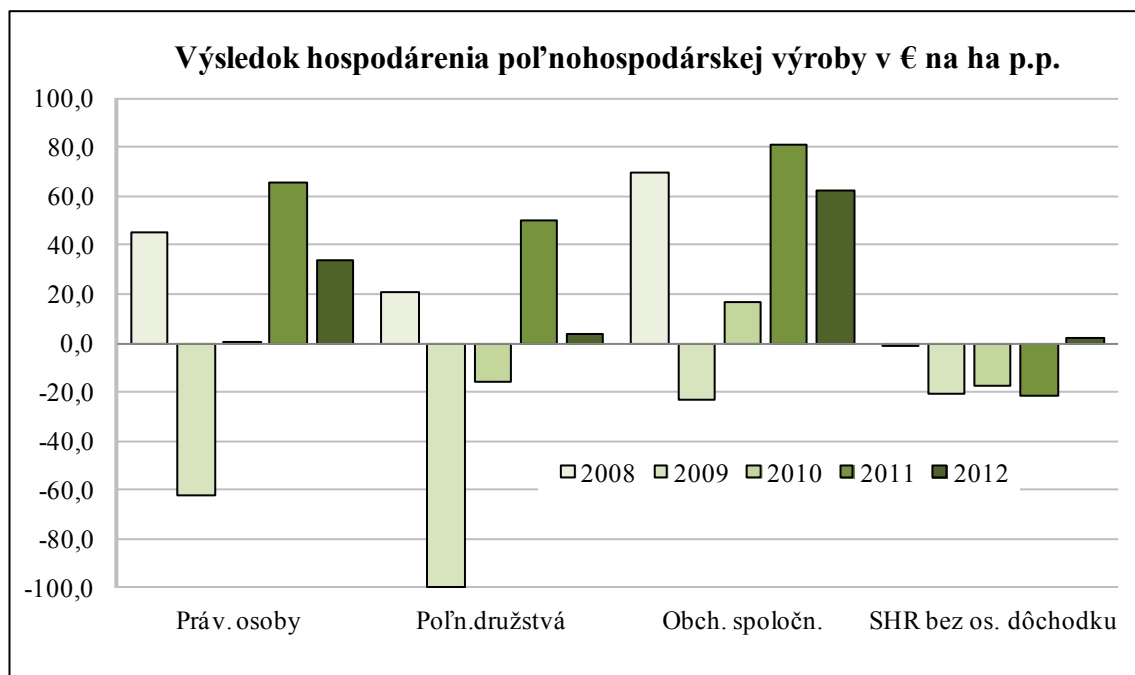
Prameň: Informačné listy CD MPRV SR, VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Náročnosť tvorby pridanej hodnoty na výrobnú spotrebu sa medziročne zvýšila, ale naďalej ostala vyššia v obchodných spoločnostiach (4,2 €) ako v poľnohospodárskych družstvách (3,0 €), čo bolo spôsobené nižšou pridanou hodnotou a vyššou spotrebou. Vyššia nákladovosť výnosov v poľnohospodárskych družstvách bola ovplyvnená vyššou zamestnanosťou (2,8 osôb na 100 ha p.p.) ako v obchodných spoločnostiach (2,0 osôb na 100 ha p.p.), čo sa odrazilo vo vyšších pracovných nákladoch. Poľnohospodárske družstvá prispeli k vyššiemu sociálnemu prínosu na slovenskom vidieku v období nedostatočnej tvorby pracovných miest a znižujúcej sa zamestnanosti.

Výrazné diferencie medzi poľnohospodárskymi družstvami a obchodnými spoločnosťami boli aj v zadlženosti majetku. Zadlženosť majetku obchodných spoločností bola vyššia s úrovňou 54,8 %, ako poľnohospodárskych družstiev s úrovňou 30,5 %, čo je dôkazom vyššej ekonomickej bonity obchodných spoločností voči komerčným bankám z hľadiska cash flow a tým splácania najmä dlhodobých úverov, ktoré nie sú kryté podporami z EÚ, naopak pri investičných podporách je potrebné vlastné spolufinancovanie.

Graf č. 5

Prameň: Informačné listy CD MPRV SR, VÚEPP
 Vypracoval: VÚEPP

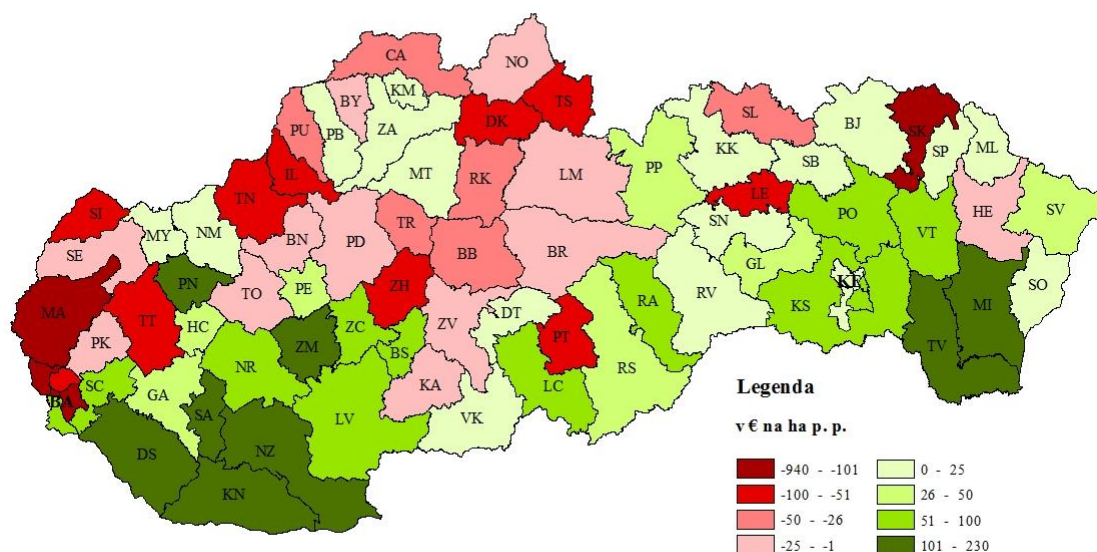
Nadalej pretrvávajúce diferencie vo výsledkoch hospodárenia medzi poľnohospodárskymi družstvami a obchodnými spoločnosťami boli spôsobené aj doznievajúcimi vplyvmi vzniku obchodných spoločností, ktoré väčšinou vznikli z bonitných častí majetku poľnohospodárskych družstiev, bez prevzatia adekvátnych záväzkov voči bankám a obchodným partnerom ako aj bez vyrovnania podielov, čo predurčilo nižšiu nákladovosť výroby.

Výsledky hospodárenia podľa krajov

Výsledok hospodárenia poľnohospodárskej výroby za rok 2012 podľa krajov bol rozdielny. Vo všetkých krajoch, okrem Košického, sa výsledok hospodárenia znížil resp. stagnoval na úrovni predchádzajúceho roka (Prešovský kraj). Stratu vykázali tri kraje a to Bratislavský ($-73 \text{ €} \cdot \text{ha}^{-1}$), Trenčiansky ($-21 \text{ €} \cdot \text{ha}^{-1}$) a Žilinský ($-17 \text{ €} \cdot \text{ha}^{-1}$). Najvyšší medzoročný prepád bol v Bratislavskom kraji, čo nemusí byť spôsobené podnikmi v Bratislavskom kraji, ale daňovou alokáciou vlastníkov poľnohospodárskych podnikov, hospodáriacich aj mimo územia tohto kraja. Najvyššiu úroveň výsledku hospodárenia dosiahol kraj Nitriansky ($97 \text{ €} \cdot \text{ha}^{-1}$ p.p.) a Košický ($78 \text{ €} \cdot \text{ha}^{-1}$ p.p.). Pod úrovňou celoslovenského priemeru ($34 \text{ €} \cdot \text{ha}^{-1}$ p.p.) sa pohybovala väčšina (5) krajov, a to Bratislavský, Trenčiansky, Žilinský, Banskobystrický a Prešovský.

Situácia je odrazom medzoročných diferencií vo výrobe, ktorá sa znížila najmä v krajoch s lepšimi prírodnými podmienkami. V krajoch východného Slovenska sa výroba mierne zvýšila. S diferenciami vo výrobe a poklese počtu zamestnancov sa zmenila aj produktivita práce z výroby, ktorá vzrástla v Košickom (19 %), Žilinskom (9,9 %), Prešovskom (7,7 %) a Nitrianskom kraji (3,6 %).

Výsledok hospodárenia za rok 2012 v € na ha poľnohospodárskej pôdy

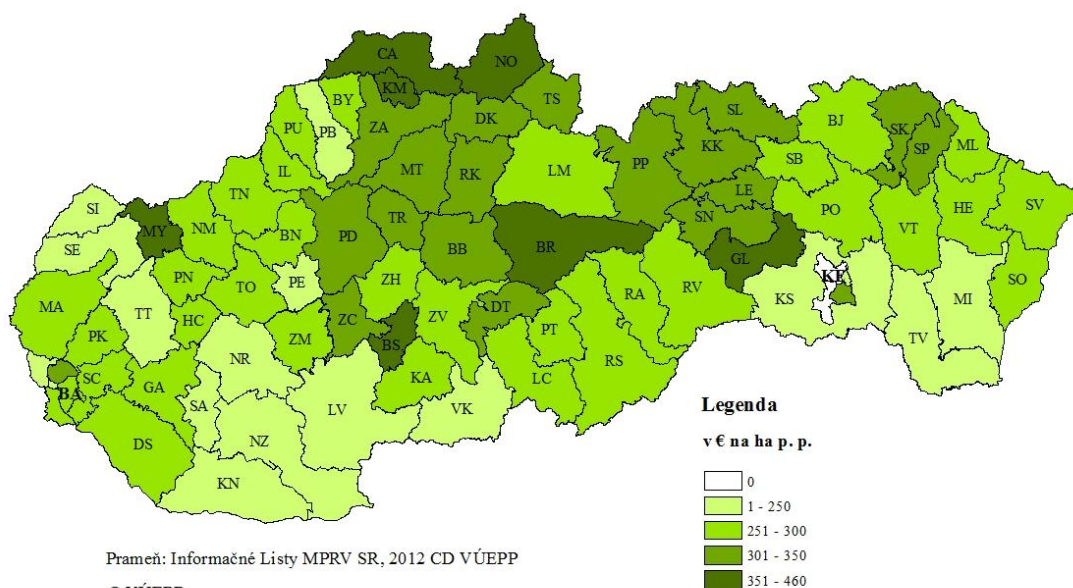
Prameň: Informačné Listy MPRV SR, 2012 CD VÚEPP

© VÚEPP

Úroveň výroby nad priemerom Slovenska dosiahli kraje západného Slovenska, najviac Trnavský kraj (1789 €·ha⁻¹p.p), kde bola produkcia na ha takmer 2 až 3 - násobne vyššia ako v krajoch s prevažujúcimi menej priaznivými prírodnými podmienkami.

Rozvoj vidieka v budúcnosti ovplyvní vertikálna integrácia majetkového prepojenia prvovýroby s ostatnými podnikmi (spracovateľský priemysel, dodávatelia vstupov), a tým postupné vymedzovanie záujmov a spolupráce poľnohospodárskych podnikateľov a obcí.

Neinvestičné podpory za rok 2012 v € na ha poľnohospodárskej pôdy

Prameň: Informačné Listy MPRV SR, 2012 CD VÚEPP

© VÚEPP

Ekonomické ukazovatele za poľnohospodársku výrobu

v € . ha⁻¹ p. p.

Tabuľka č. 9

Kraj	Výsledok hospodárenia		Výroba		Neinvestičné podpory		Produktivita práce z výroby na pracovníka v €	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Bratislavský	110	-73	1 836	1 587	267	270	60 762	56 797
Trnavský	147	55	1 853	1 789	266	252	60 227	58 593
Trenčiansky	2	-21	1 351	1 207	297	281	39 001	37 752
Nitriansky	144	97	1 453	1 446	239	230	57 039	59 117
Žilinský	-21	-17	642	670	339	324	25 507	28 040
Banskobystrický	11	10	891	796	296	280	42 746	40 525
Prešovský	0	0	576	591	308	295	25 944	27 946
Košický	47	78	756	868	262	249	39 994	47 600
SR spolu	66	34	1 159	1 128	278	266	46 043	46 851

Prameň: Informačné listy 2011, 2012 MPRV SR, CD VÚEPP

Poznámka: Výmera poľnohosp. pôdy podľa LPIS

Vypracoval: VÚEPP

Výsledky hospodárenia samostatne hospodáriacich roľníkov - fyzických osôb

Samostatne hospodáriaci roľníci (SHR) - fyzické osoby, sledovaní v databáze Informačných listov MPRV SR v počte 1072 obhospodarovali v roku 2012, podľa evidencie LPIS, 8,3 % z celkovo využívanej poľnohospodárskej pôdy Slovenska. Medziročne sa znížil počet sledovaných SHR (1,6 %). Dosiahnuté výsledky hospodárenia SHR sú značne rozdielne, kým časť SHR rýchlo rástla a rozširovala svoj majetok, veľa malých fariem stagnovala.

Podľa metodiky, zahŕňajúcej osobný dôchodok roľníka do výsledku hospodárenia, vykázalo až 95,7 % podnikov SHR kladný výsledok hospodárenia v priemere 49,1 € .ha⁻¹ p.p., ktorý sa medziročne zvýšil o 64 %. Po odpočítaní osobného dôchodku roľníka (vyčísleného na úrovni priemernej mzdy v poľnohospodárstve), by SHR dosiahli stratu (2,0 € ha⁻¹ p.p.). K výsledku hospodárenia prispeli bežné podpory, bez ktorých by boli SHR, podobne ako právnické osoby, stratoví.

Podobne ako v predchádzajúcich rokoch aj v roku 2012 najviac SHR (41 %) hospodáril na výmere od 100 do 500 ha p.p. Podľa veľkostných skupín obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy boli diferencie aj vo výsledku hospodárenia. Najvyššiu úroveň výsledku hospodárenia, vrátane osobného dôchodku, dosiahli SHR hospodáriaci na výmere v intervale od 51 do 500 ha p.p. Opačná tendencia vo výsledku hospodárenia bola po odpočítaní osobného dôchodku SHR, kedy celkový výsledok hospodárenia bol záporný a v skupinách podnikov s nižšími výmerami poľnohospodárskej pôdy bola strata a zisk (kladný výsledok hospodárenia) bol dosiahnutý len pri podnikoch obhospodarujúcich viac ako 500 ha poľnohospodárskej pôdy (62,7 € .ha⁻¹ p.p.).

Celkové príjmy SHR vzrástli o 7 %. Rozhodujúci podiel z príjmov SHR tvorili príjmy z predaja výrobkov a služieb (60,2 %), predovšetkým z rastlinnej výroby, ktoré boli až 10,6násobne vyššie ako zo živočíšnej výroby. K nárastu tržieb prispievala aj diverzifikácia

služieb, najmä v agroturistike ako aj v systéme ekologického poľnohospodárstva, tak v rastlinnej ako aj v živočíšnej výrobe, ale aj predaj tovaru. SHR svoju výrobnú špecializáciu zameriavali, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, najmä na rastlinnú výrobu, ktorá bola nákladovo menej náročná ako živočíšna výroba a prinášala väčšie efekty. Medziročne rýchlejšie vzrástli tržby z rastlinnej (9,2 %) ako zo živočíšnej výroby (8,0 %).

Výsledok hospodárenia a počet podnikov SHR podľa intervalu poľn. pôdy

v € na ha p.p.

Tabuľka 10

Interval poľn. pôdy	Počet podnikov	Výsledok hospodárenia s osobným dôchodkom			Výsledok hospodárenia bez osobného dôchodku		
		2011	2012	Index	2011	2012	Index
0,1 - 50	242	35,8	80,1	223,7	-216,6	-193,7	89,4
51 - 100	339	58,7	40,5	69,0	-45,6	-67,3	147,6
101 - 500	439	19,6	37,9	193,4	-17,2	-0,6	3,5
nad 501	52	33,7	72,0	213,6	24,7	62,7	253,8
Spolu	1 072	30,0	49,1	163,7	-21,2	-2,0	9,4

Prameň: Informačné listy 2011, 2012 MPRV SR, CD VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Najvyššiu položku v štruktúre výdavkov predstavovala prevádzková réžia (54,9 %), najmä nákup materiálu (25 %), nákup tovaru (12,7 %). Ostatné výdavky boli vynaložené na mzdy (3,1 %) a platby poisťného a príspevky do fondov (4,2 %).

SHR financovali investície prevažne z vlastných zdrojov o čom svedčí aj nižšia úroveň celkového zadlženia (14,5 %) a úverového zadlženia majetku (11,2 %) v porovnaní s právnickými osobami. Úroveň celkového majetku, sa medziročne zvýšila (15,0 %) pod vplyvom zvýšenia dlhodobého hmotného majetku (22,1 %) a peňazí na účtoch v bankách (24,9 %). SHR mali uložené peniaze aj v materiáli a v pohľadávkach, ktoré sa medziročne zvýšili (17,2 %). Realizácia produkcie bola rýchlejšia ako pred rokom, o čom svedčí aj pomalší nárast zásob (3,1 %), a nedokončenej výroby (5,6 %) a pokles tovaru (27,2 %).

Podrobnejší prehľad o vývoji vybraných ekonomických ukazovateľov poľnohospodárskej výroby je uvedený v tabuľkách 8 – 12 v prílohe č. 10.

2.3. Výsledky hospodárenia v potravinárskom priemysle

Podľa **predbežných údajov** Štatistického úradu SR dosiahol potravinársky priemysel (výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov) v roku 2012 kladný **výsledok hospodárenia** pred zdanením vo výške 195,5 mil. €.

Vývoj výsledku hospodárenia za výrobu potravín, nápojov a tabakových výrobkov v mil. €, index v %

Tabuľka č. 11

Ukazovateľ	2010	2011	2012	Index 2012/11	Rozdiel 2012-11
Výnosy	3 817,14	4 338,02	4 613	106,3	275,0
Náklady	3 791,31	4 297,52	4 418	102,8	120,0
Výsledok hospodárenia	25,83	40,50	195,5	482,7	155,0

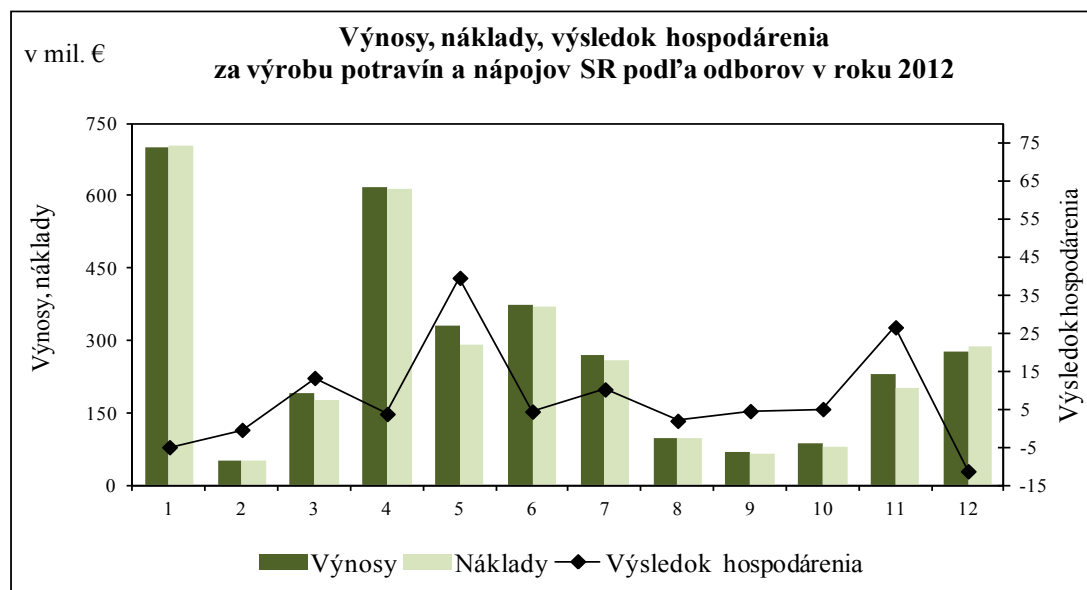
Prameň: Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2012, ŠÚ SR-predbežné údaje (údaje za rok 2012; definitívne údaje za roky 2010 a 2011 - databáza Slovstat)

Poznámka: vrátane podnikov do 19 zamestnancov

Vypracoval: VÚEPP

Z hľadiska výroby výrobkov rozhodujúci podiel (98,6 %) na potravinárskej výrobe mali podniky s 20 a viac zamestnancami (210 podnikov⁵) s vykázaným kladným výsledkom hospodárenia na úrovni 176 mil. €, ktorý medziročne vzrástol o 60 mil. €. Z celkového počtu podnikov bolo 69 % ziskových, ktoré vytvorili 240 mil. € zisk. Podiel ziskových podnikov sa medziročne zvýšil (o 4,8 p. b.). Stratové podniky dosiahli stratu 64,1 mil. €. Z hlavných hodnotených odborov jediným,⁶ v ktorom boli všetky podniky ziskové, bol naďalej odbor destilovania, úpravy a miešania alkoholu.

Graf č. 6

1 Spracovanie a konzervovanie mäsa a mäsových produktov

2 Spracovanie a konzervovanie rýb, kôrovcov a mäkkýšov

3 Spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny

4 Výroba mliečnych výrobkov

5 Výroba mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov

6 Výroba pečiva a múčnych výrobkov

7 Výroba kakaa, čokolády a cukrovínok

8 Výroba a príprava krmív pre zvieratá

9 Destilovanie, úprava a miešanie alkoholu

10 Výroba vína

11 Výroba piva a sladu

12 Výroba nealkoholických nápojov

Prameň: Prod 3-04, CD MPRV SR, VÚEPP, Vypracoval: VÚEPP

⁵ Výkaz Prod 3-04 - podniky zapísané v obchodnom registri, príspevkové organizácie, ktoré sú trhovými výrobcami, s počtom zamestnancov 20 a viac a organizácie s počtom zamestnancov 0 až 19 s ročnými tržbami za vlastné výkony a tovar 5 miliónov € a viac, a nezahŕňa organizácie s počtom zamestnancov 0 až 19 s ročnými tržbami za vlastné výkony a tovar do 5 miliónov €; zahrnuté výrobné potravinárske podniky, okrem podnikov s výrobou tabakových výrobkov

⁶ abstrahujúc od podnikov, na ktoré sa vzťahuje obmedzenie zverejnenia údajov vzhľadom na ich dôverný charakter

Z hodnotených odborov potravinárskeho priemyslu najvyšší kladný výsledok hospodárenia (VH) dosiahol odbor ostatných potravinárskych výrob⁷ (87,6 mil. €). Ďalšie odbory s vyšším výsledkom hospodárenia boli výroba mlynárskych a škrobových výrobkov (39,4 mil. €), výroba piva a sladu (26,5 mil. €), spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny (13,2 mil. €) a výroba kakaa, čokolády a cukroviniek (10,1 mil. €). Stratové boli odbory výroby nealkoholických nápojov s produkciou minerálnych vôd a iných fľaškových vôd⁸ (11,4 mil. €), spracovania a konzervovania bravčového a hovädzieho mäsa (8,4 mil. €) a spracovanie a konzervovanie rýb, kôrovčov a mäkkýšov (0,5 mil. €).

Výsledok hospodárenia medziročne zlepšili najvýraznejšie v odbore ostatných potravinárskych výrob (47,7 mil. €), mlynárskych a škrobových výrobkov (18,9 mil. €), výroby mliečnych výrobkov (13,2 mil. €), spracovania a konzervovania ovocia a zeleniny (11,8 mil. €) a výroby piva a sladu (10,8 mil. €).

Výsledok hospodárenia zhoršili odbory výroby nealkoholických nápojov (18,2 mil. €), výroba kakaa, čokolády a cukroviniek (9,6 mil. €), spracovania a konzervovania bravčového a hovädzieho mäsa (7,8 mil. €), v odbore destilovania, úpravy a miešania alkoholu (6,7 mil. €), výroba vína (1,6 mil. €), výroba a príprava krmív pre zvieratá (1,5 mil. €) a spracovanie a konzervovanie hydinového mäsa (0,5 mil. €).

Zvýšila sa efektívnosť vynaložených nákladov. V priemere na 100 € výnosov sa potravinárstve vynaložilo 95,7 € nákladov, čo bolo v porovnaní s rokom 2011 menej o 1,4 €. Nákladovosť výnosov najvýznamnejšie klesla vo výrobe piva a sladu (6,5 €), v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (5,8 €), vo výrobe mlynárskych a škrobových výrobkov (5,2 €), v skupine ostatných potravinárskych výrob (5,0 €), vo výrobe mliečnych výrobkov (2,2 €) a v spracovaní mäsových a hydinových mäsových výrobkov (1,8 €). Nákladovosť výnosov najvýraznejšie vzrástla v odbore destilovania, úpravy a miešania alkoholu (7,8 €) a vo výrobe nealkoholických nápojov (6,6 €).

Najvyššiu úroveň nákladovosti výnosov dosiahli odbory výroby nealkoholických nápojov (104,1 €), spracovania a konzervovania bravčového a hovädzieho mäsa (102,0 €) a v spracovaní a konzervovaní rýb, kôrovčov a mäkkýšov (100,9 €).

Najnižšiu úroveň nákladovosti výnosov a zároveň nižšiu ako priemer odvetvia mali v skupine ostatných potravinárskych výrob (86,1 €), v odbore mlynárskych a škrobových výrobkov (88,1 €), vo výrobe piva a sladu (88,4 €), v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (93,0 €), v odbore destilovania, úpravy a miešania alkoholu (93,5 €) a vo výrobe vína (94,2 €).

Z celkových nákladov odvetvia potravinárstva tvorila najvyšší podiel výrobná spotreba (63,4 %). Nižší podiel predstavovali náklady na predaný tovar 17,8 %, mzdové náklady 6,3 % a odpisy 4,3 %.

⁷ agregácia vytvorená len pre účel tejto analýzy pozostáva z odborov: výroba korenín a chuťových prísad, výroba pripravených pokrmov a jedla, výroba a príprava homogenizovaných a diétnych potravín, spracovanie čaju a kávy, výroba cukru a výroba ostatných potravinárskych výrobkov inde neuvedených; ďalej v texte len odbor výroby ostatných potravinárskych výrob

⁸ v ďalšom texte len výroby nealkoholických nápojov

Výroba výrobkov⁹ vzrástla o 5,2 % na 2 976 mil. € v dôsledku jej výraznejšieho zvýšenia v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (48,7 %), v skupine ostatných potravinárskych výrob (35,7 %), v spracovaní mäsových a hydínových mäsových výrobkov (15,2 %), vo výrobe vína (14,2 %), v spracovaní a konzervovaní bravčového a hovädzieho mäsa (12,1 %) a vo výrobe nealkoholických nápojov (10,0 %). Výroba výrobkov klesla len v spracovaní a konzervovaní rýb, kôrovcov a mäkkýšov (29,9 %), vo výrobe piva a sladu (17,8 %), v spracovaní a konzervovaní hydínového mäsa (8,1 %), vo výrobe pečiva a múčnych výrobkov (5,5 %) a v odbore destilovania, úpravy a miešania alkoholu (4,7 %).

Výroba a tržby, v mil. €

Tabuľka č. 12

Ukazovateľ	2011	2012	Index 2012/11	Podiel na výnosoch v %		
				2011	2012	Rozdiel 2012 - 11
Výroba výrobkov	2828	2976	105,2	72,6	73,8	1,1
Tržby za vlastné výkony a tovar ¹⁾	3 653	3 808	104,2	92,8	93,9	1,1
- Tržby za vlastné výrobky a služby	2 780	2 944	105,9	70,6	72,6	2,0
- Tržby za predaj tovaru	872	864	99,1	22,2	21,3	-0,9

Prameň: Prod 3-04-ŠÚ SR, CD MPRV SR, VÚEPP a prepočty VÚEPP

¹⁾ v bežných odbytových cenách výrobcov potravinárskeho priemyslu SR

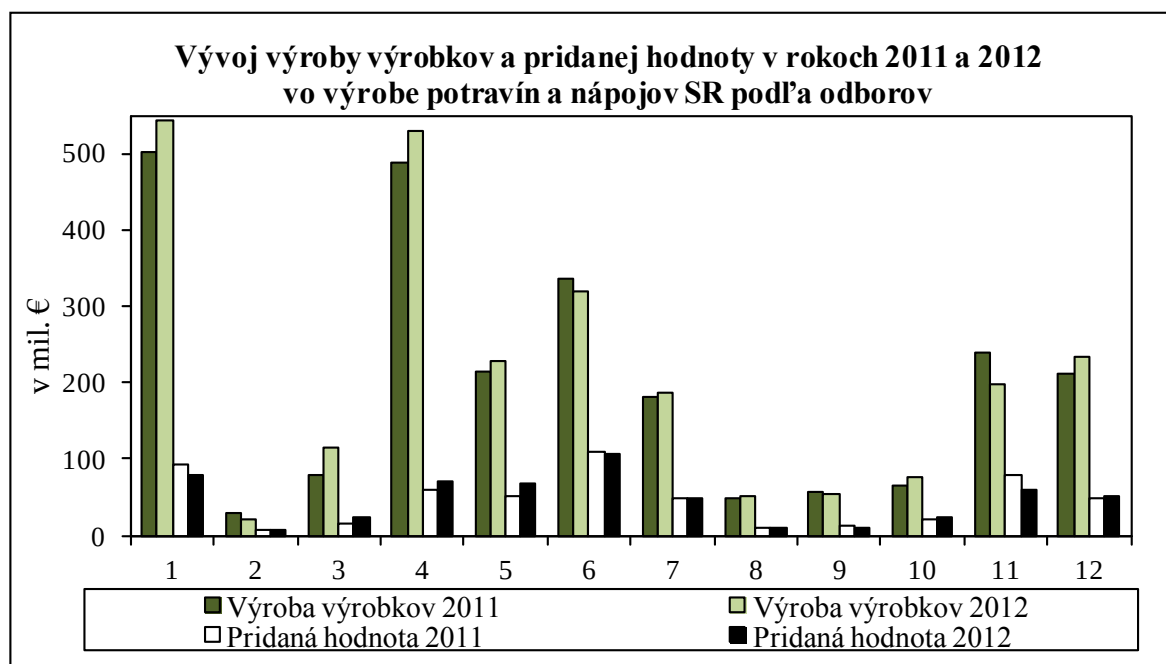
Vypracoval: VÚEPP

Pozitívne sa vyvíjala pridaná hodnota, ktorá vzrástla na 704 mil. €, (o 6,2 %), a dynamika jej rastu sa zrýchlila. Podiel pridanej hodnoty na produkcii výrobkov tvoril 23,7 %. Najvýraznejšie pridaná hodnota vzrástla v spracovaní a konzervovaní ovocia a zeleniny (64,3 %) a v skupine ostatných potravinárskych výrob (46,3 %), významnejšie tiež vo výrobe mlynárskych a škrobových výrobkov (33,7 %), v spracovaní mäsových a hydínových mäsových výrobkov (28,3 %), vo výrobe mliečnych výrobkov (19,5 %) a vo výrobe vína (10,5 %). Najvýraznejšie pridaná hodnota klesla v spracovaní a konzervovaní mäsa (28,9 %), vo výrobe piva a sladu (27,0 %) a v spracovaní a konzervovaní hydínového mäsa (8,0 %).

Majetok sa vyvíjal diferencovane v jednotlivých odboroch. Celkový majetok mierne klesol (o 1,1 %) pri náraste obežného majetku a poklese dlhodobého hmotného a nehmotného majetku (4,7 %). DHNM najvýraznejšie klesol vo výrobe piva a sladu (41,3 %) a v spracovaní a konzervovaní rýb, kôrovcov a mäkkýšov (29,9 %) a najvýraznejšie vzrástol vo výrobe vína (40,5 %), výrobe kakaa, čokolády a cukroviniek (14,2 %) a v spracovaní a konzervovaní bravčového a hovädzieho mäsa (10,9 %).

Pre informáciu uvádzame, že podľa rezortných štatistických výsledkov (výkaz POTRAV (MPRV SR) 1-01) dosiahlo 391 podnikov potravinárskeho priemyslu za rok 2012 kladný výsledok hospodárenia 98 mil. €, čo bolo oproti roku 2011 o 27 % viac (21 mil. €). Výnosy v objeme 4 429 mil. € prevyšovali náklady 4 332 mil. €. Z celkového počtu podnikov bolo 66,5 % ziskových a vytvorili zisk 188 mil. €.

⁹ v hodnotovom vyjadrení

1 Spracovanie a konzervovanie mäsa a mäsových produktov

2 Spracovanie a konzervovanie rýb, kôrovcov a mäkkýšov

3 Spracovanie a konzervovanie ovocia a zeleniny

4 Výroba mliečnych výrobkov

5 Výroba mlynárskych výrobkov a škrobových výrobkov

6 Výroba pečiva a múčnych výrobkov

7 Výroba kakaa, čokolády a cukrovínok

8 Výroba a príprava krmív pre zvieratá

9 Destilovanie, úprava a miešanie alkoholu

10 Výroba vína

11 Výroba piva a sladu

12 Výroba nealkoholických nápojov

Prameň: Prod 3-04, CD MPRV SR, VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Podrobnejšie údaje o ekonomike potravinárskeho priemyslu sú v tabuľkách č. 13 - 15 v prílohe č. 10

3. Výroba a agropotravinársky trh

3.1. Hrubá poľnohospodárska produkcia

Na základe predbežných údajov za rok 2012 klesla v medziročnom porovnaní hodnota hrubej poľnohospodárskej produkcie, vyjadrenej v bežných cenách, o 3,5 % v dôsledku poklesu rastlinnej produkcie o 8,3 % a pri súčasnom náraste hodnoty živočíšnej produkcie o 3,5 %.

Hrubá poľnohospodárska produkcia, ocenená v stálych cenách roku 2005 vykázala pokles o 12,1 % pri poklese rastlinnej produkcie o 16,9 % a živočíšnej produkcie o 7,7 %.

V štruktúre hrubej poľnohospodárskej produkcie nastal mierny pokles hodnoty rastlinnej produkcie (2,9 %), ktorej podiel tak predstavoval 56,3 % (podiel hrubej živočíšnej produkcie dosiahol 43,7 %). V stálych cenách prevládal podiel živočíšnej produkcie (55,1 %).

Vývoj hrubej poľnohospodárskej produkcie

v mil. €

Tabuľka č. 13

Hrubá poľnohospodárska produkcia	2011	2012**	Index 2012/2011	Podiel v %	
				2011	2012
Hrubá poľnohospodárska produkcia v stálych cenách roku 2005	1815,0	1595,7	87,9	100,0	100,0
z toho : rastlinná	862,3	716,2	83,1	47,5	44,9
živočíšna	952,7	879,5	92,3	52,5	55,1
Hrubá poľnohospodárska produkcia v bežných cenách	2090,9	2017,7	96,5	100,0	100,0
z toho : rastlinná	1238,3	1135,5	91,7	59,2	56,3
živočíšna	852,6	882,2	103,5	40,8	43,7

** pozn.: 2. odhad 2012

Prameň: ŠÚ SR, vyžiadané údaje, prepočty VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Prehľad o komoditnej štruktúre poľnohospodárskej produkcie v bežných cenách v rokoch 2011 a 2012 je uvedený v tabuľke č. 16 v prílohe č. 10.

3.1.1. Rastlinná výroba

Produkčná plocha poľnohospodárskych plodín sa medziročne zvýšila o 0,1 % na 1 360,0 tis. ha. Z hlavných plodín sa zvýšili pestovateľské plochy obilnín (7,8 %), krmných okopanín (37,7 %) a cukrovej repy technickej (9,2 %). V rámci obilnín sa zvýšili plochy všetkých obilnín a to raže o 18,0 %, kukurice na zrno o 9,3 %, jačmeňa o 8,9 %, pšenice o 6,8 %. Dôsledkom zvýšeného dopytu po sladovníckom jačmeni sa zvýšila jeho výmera o 10,7 %.

Výška osevu bola ovplyvnená domácou spotrebou, cenami komodít, počtom hospodárskych zvierat a v posledných rokoch čoraz viac meniacimi sa klimatickými podmienkami. Znížila sa výmera jednoročných krmovín (5,0 %), na čom sa podieľalo zníženie výmery jarných strukovino-obilných miešaniek (27,8 %) a ostatných jednoročných krmovín (25,5 %). Z viacročných krmovín na ornej pôde sa zvýšila len výmera ďateliny červenej dvojkosnej (4,2 %). Znížila sa výmera lucerny (5,9 %), ďatelinových a lucerno-trávných miešaniek (2,7 %) a viacročných tráv (6,5 %).

Olejníny boli vysiate na výmere nižšej o 14,0 %. Spomedzi nich sa zvýšila iba výmera slnečnice (1,1 %) a sóje (10,8 %), ktorej realizačná cena v ostatných rokoch stúpa. Znížila sa výmera repky (25,8 %), horčice (13,3 %), maku (34,0 %) a ľanu olejného (51,0 %).

Výmera strukovín medziročne poklesla, pričom dynamika poklesu bola nižšia (4,1 %) ako v roku 2011. Plochy jedlých strukovín klesli o 20,9 %, a to šošovice o 11,9 %, jedlého hrachu o 21,7 % a fazule o 50,9 %, pričom výmera krmných strukovín sa zvýšila o 17,9 %. Produkčné plochy strukovín klesajú nielen pre rizikovosť z dôvodu nestáleho počasia, ale hlavne pre rýchlejšiu dynamiku rastu nákladov pred rastom cien a klesajúcu spotrebu.

Pri zemiakoch pokračoval trend poklesu pestovateľských plôch a to výraznejším tempom (13,3 %) ako v roku predchádzajúcom. Prispela k tomu nadprodukcia zemiakov v rámci Európskej únie (EÚ), ako aj ich nízke realizačné ceny. I keď vo vývoji počtu

hospodárskych zvierat nedošlo k výrazne pozitívnym zmenám, výmera kŕmnych okopanín sa medziročne zvýšila o 37,7 %, z toho kŕmnej repy o 48,6 %.

Zmeny v oseve jednotlivých plodín sa prejavili na zmene štruktúry celkovo osiatej plochy. Zvýšením pestovateľskej výmery obilnín sa ich podiel na celkovom oseve zvýšil (4,2 p. b.) z dôvodu zvýšenia podielu pšenice (1,8 p. b.), kukurice (1,3 p. b.), jačmeňa (0,9 p. b.) a raže (0,2 p. b.). Pri olejninách spôsobilo zníženie výmery väčšiny olejnatých plodín (repky, maku, horčice, ľanu) zníženie podielu na celkovom oseve o 2,7 p. b. I keď sa znížila výmera strukovín na zrno, podiel na osiatej ploche sa nezmenil (0,6 %). Mierne zvýšenie podielu na celkovej výmere bolo pri cukrovej repe a slnečnici (0,1 p. b.) a zníženie pri konzumnej zelenine (0,1 p. b.).

Štruktúra osevu hlavných plodín na osiatej pôde

v %

Tabuľka č. 14

Plodina	Skutočnosť		Rozdiel
	2011	2012	2012-2011
Obilniny spolu	54,3	58,5	4,2
z toho: pšenica	26,8	28,6	1,8
jačmeň	10,0	10,9	0,9
kukurica	14,3	15,6	1,3
raž	1,0	1,2	0,2
Cukrová repa technická	1,33	1,45	0,1
Zemiaky	0,8	0,7	-0,1
Olejniny spolu	19,3	16,6	-2,7
z toho: repka olejná	10,7	7,9	-2,8
slnečnica	6,6	6,7	0,1
Strukoviny na zrno	0,6	0,6	0,0
Zelenina konzumná ¹	0,8	0,7	-0,1

Prameň: Súpis plôch osiatych poľnohospodárskymi plodinami, ŠÚ SR

¹⁾ na ornej pôde, bez odhadu za domáce záhradky

Vypracoval: VÚEPP

Reakciou vegetácie na počasie (deficit zrážok, nadnormálna teplota vzduchu) bolo zníženie hektárových úrod väčšiny poľnohospodárskych plodín. Úrodnosť obilnín sa znížila o 23,6 %, strukovín jedlých o 32,6 %, strukovín kŕmnych o 42,4 % a cukrovej repy 29,4 %. Rovnako počasie spôsobilo škody na porastoch olejní, ktorých úrodnosť klesla o 8,5 %, a to repky (13,9 %), maku (51,3 %), horčice (30,8 %) a slnečnice (3,5 %). Z obilnín sa výrazne znížila úrodnosť pšenice (26,9 %), jačmeňa (17,8 %), kukurice (22,9 %) a zo strukovín šošovice (42,2 %), hrachu jedlého (44,3 %) a fazule (18,6 %). Hektárová úroda zemiakov sa znížila o 11,5 % a jahôd o 22,8 %. Zvýšila sa jedine úrodnosť kŕmnych okopanín (1,8 %), ďateliny červenej dvojkosnej (17,8 %), sóje (1,6 %), ľanu olejného (6,4 %), papriky koreninovej (92,9 %) a hrozna (0,8 %).

Produkcia sa znížila takmer u všetkých plodín. Zvýšila sa iba produkcia raže (19,8 %), triticales (0,6 %), fazule jedlej (12,0 %), kukurice na siláž (2,6 %), kŕmnej repy (53,2 %), sóje (13,3 %), hrozna (7,1 %), papriky koreninovej (6,3 %), chmeľu (7,2 %). Najviac sa znížila produkcia strukovín na zrno (43,6 %), zemiakov (23,7 %), cukrovej repy (22,9 %), olejní

spolu (20,9 %), obilnín (18,3 %), jahôd (21,6 %). Z obilnín k najväčšiemu prepadu produkcie došlo pri pšenici (21,8 %) a kukurici (19,0 %). Z olejní sa najviac znížila produkcia maku (66,6 %), repky olejnej (36,0 %) a ľanu olejného (47,3 %).

Vývoj porastov zemiakov a následne ich úrody ovplyvnili časté výkyvy počasia, striedanie dažďov a vlhkých období. Úrodnosť cukrovej repy ovplyvnil nedostatok vlhky v jeseni a v zime, ako aj silné jarné mrazy, ktoré poškodili porasty. Horúce a suché letné počasie negatívne ovplyvnilo rast buliev a cukornatosť. Výroba cukru sa oproti predchádzajúcemu roku znížila o 27,2 % na 127,5 tis. ton.

Úroda broskýň v sadoch bola vyššia o 14,9 % a jablák o 41,9 %. Pri zelenine sa zvýšili hektárové úrody o 2,3 %, ale v dôsledku poklesu zberových plôch o 3,6 % sa produkcia znížila o 1,5 %. Na zvýšení produkcie muštového hrozna o 6,2 % sa podieľalo predovšetkým zvýšenie zberových plôch o 6,1 %.

Zberové plochy a hektárové úrody hlavných plodín

Tabuľka č. 15

Plodina	Zberové plochy v tis. ha		Index	Hektárové úrody v t.ha ⁻¹		Index
	2011	2012	2012/2011	2011	2012	2012/2011
Obilniny spolu	741,5	792,8	106,9	5,01	3,83	76,4
z toho: pšenica	362,8	388,1	107,0	4,50	3,29	73,1
jačmeň	135,7	148,0	109,1	3,87	3,18	82,2
kukurica	202,0	212,3	105,1	7,15	5,51	77,1
Cukrová repa tech.	18,1	19,7	108,8	64,14	45,31	70,6
Zemiaky	10,4	8,9	85,6	20,94	18,54	88,5
Olejniny spolu	257,4	223,1	86,7	2,23	2,04	91,5
z toho: repka olejná	143,7	106,8	74,3	2,31	1,99	86,1
slnečnica	88,7	90,1	101,6	2,27	2,19	96,5
Strukoviny spolu	8,0	7,3	91,3	2,23	1,39	62,3
Kŕmne okopaniny	0,4	0,5	125,0	29,13	29,64	101,8
Ovocie*	4,6	5,3	115,2	8,14	9,42	115,7
z toho: jablká	2,5	2,9	116,0	12,40	15,40	124,2
broskyne	0,5	0,5	100,0	4,90	3,90	79,6
Zelenina konzumná	30,3	29,2	96,4	10,38	10,62	102,2
z toho: rajčiaky	2,9	3,0	103,4	15,39	15,01	97,5
kapusta **	4,1	4,4	107,3	12,30	12,90	104,9
Muštové hrozno	9,8	10,4	106,1	4,96	4,99	100,6

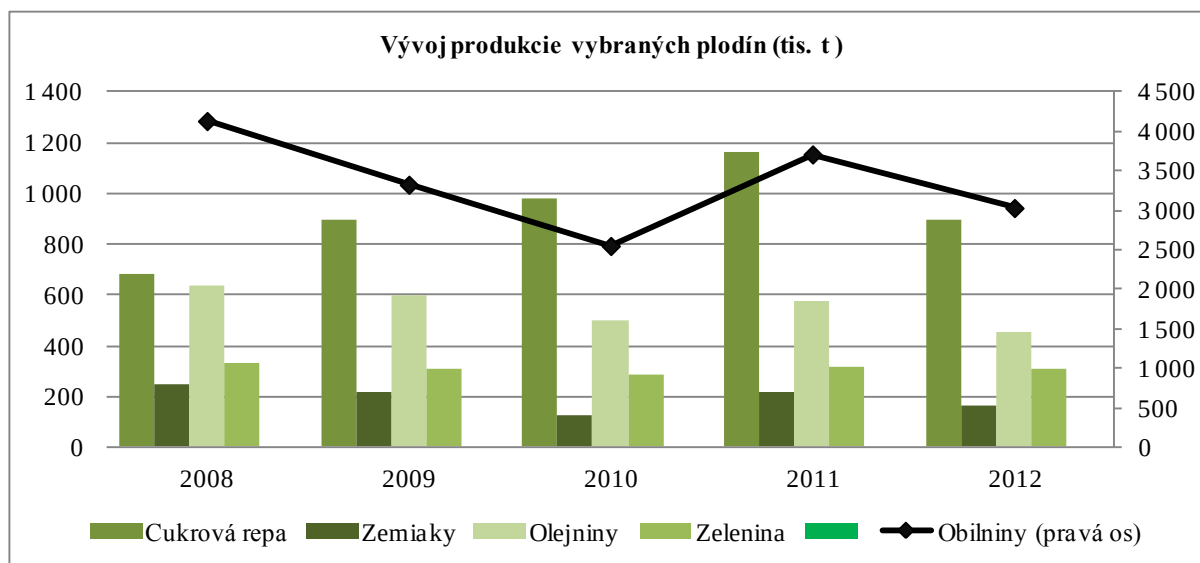
Prameň: ŠÚ SR, ÚKSUP

*údaje za ovocné sady

** kapusta = biela a červená spolu

Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 8

Prameň: ŠÚ SR, Vypracoval: VÚEPP

Produkcia hlavných plodín

v tis. t, index v %

Tabuľka č. 16

Plodina	Skutočnosť		
	2011	2012	Index 2012/2011
Obilniny spolu	3 714,1	3 035,8	81,7
z toho: pšenica	1 631,1	1 275,3	78,2
jačmeň	525,0	470,5	89,6
kukurica	1 444,4	1 170,4	81,0
Cukrová repa	1 160,7	894,5	77,1
Zemiaky	217,3	165,7	76,3
Olejníny spolu	574,6	454,3	79,1
z toho: repka olejná	332,2	212,6	64,0
slnčnica	201,0	197,2	98,1
Strukoviny spolu	17,9	10,1	56,5
Kŕmne okopaniny	11,1	14,9	134,2
Ovocie*	37,2	50,3	135,2
z toho: jablká	31,4	44,5	141,7
broskyne	1,7	2,0	117,6
Zelenina**	314,9	310,1	98,5
Z toho: rajčiaky	45,1	44,4	98,4
kapusta***	51,0	57,0	111,8
Mušťové hrozno	48,6	51,6	106,2

Prameň: ŠÚ SR, ÚKSUP

*údaje za ovocné sady

** vrátane úrody z domácich záhradiek

*** kapusta = biela a červená spolu

Vypracoval: VÚEPP

Hospodársky rok 2011-2012, nebol z hľadiska počasia pre poľnohospodárske plodiny optimálny, čo sa rôznou mierou prejavilo na úrodách zasiatych plodín. Jesenné mesiace možno ešte podľa teplôt i atmosferických zrážok hodnotiť pozitívne, čo malo dobrý vplyv na vzchádzanie, vývoj prvých listov a odnožovanie ozimín. December a január sa vyznačovali relatívne teplým počasím a bohatými zrážkami. Nasledujúce mesiace už neboli pre vyvíjajúcu sa vegetáciu teplotne a zrážkovo ideálne. Teplé počasie vo februári vystriedalo výrazné ochladenie takmer na celom území okrem juhozápadu. Atmosferické zrážky, boli nerovnomerné rozložené a bol rozdielny aj úhrn zrážok v jednotlivých oblastiach Slovenska. Všetky jarne mesiace marec, apríl i máj boli teplotne nadpriemerné a chudobné na zrážky. Suchá jar sa podpísala i na vyorávkach repky. Na mnohých miestach sa už koncom mája vyskytovali tropické teploty vzduchu, kedy najmä na juhu Slovenska maximálna denná teplota vystúpila na 30 ° C. Klasy husto siatych obilnín sa nevyvíjali optimálne, objavil sa menší počet zŕn a mnohé porasty zahoreli. Na prelome mája a júna sa vyskytlo veľa búrkových lejakov i veľkoplošných zrážok, no ich úhrn nebol výrazný. Deficit vody v pôde, ktorý pretrvával od začiatku vegetačného obdobia bol najväčší v oblastiach Podunajskej a Východoslovenskej nížiny. V závere vegetačného obdobia veľa hektárov repky zničili živelné pohromy (júlové krúpy). Dažde spôsobili na mnohých miestach prerušovaný zber úrody obilnín, vyššiu vlhkosť pozberaného zrna a škody na úrodách nielen jahôd, ale aj kôstkového ovocia.

Ponuka a dopyt po rastlinných komoditách

V hodnotenom období sa najviac znížila ponuka repky olejnej (27,0 %), obilnín spolu (9,6 %), strukovín (7,4 %), slnečnice (6,7 %), zeleniny (3,4 %), zemiakov (2,4 %), väčšinou ako dôsledok poklesu produkcie. Tento sa však u niektorých komodít čiastočne eliminoval počiatocnými zásobami a dovozom. Bolo to i v prípade kukurice na zrno, keď sa celková ponuka znížila len o 0,2 %, pričom sa počiatocné zásoby zvýšili 1,6 násobne. Z obilnín sa najviac znížila ponuka pšenice (9,6 %), na ktorej sa výpadok produkcie prejavil najvýraznejšie. Celková ponuka jačmeňa sa znížila len mierne (0,6 %), na čom sa podieľalo medziročné zvýšenie zásob (24,1 %) a dovoz jačmeňa, ktorý vzrástol o 53,6 %. Z obilnín sa zvýšila, na domácu spotrebu a vývoz, ponuka raže a ovsa.

U väčšiny komodít ponuka prevyšovala dopyt i keď sa podiel domácej produkcie na spotrebe znížil. Najviac pri pšenici, kukurici, strukovinách a zemiakoch. Ponuka obilnín na potravinárske účely a kŕmne účely bola na slovenskom trhu dostatočná, pričom sa na celkovej ponuke obilnín najviac podieľala pšenica a kukurica, ktorých podiel sa však znížil a tvoril pri pšenici 40,0 % a pri kukurici 40,4 %. Dôsledkom situácie v živočíšnej výrobe poklesla medziročne kŕmna spotreba obilnín o 10,1 %, ale zvýšilo sa ostatné použitie, najmä kukurice na energetické účely o 44,4 %. Potravinárska spotreba obilnín sa znížila iba o 0,5 %.

K významnej zmene došlo v oblasti spracovania repky a slnečnice na Slovensku. Zrušili sa spracovateľské kapacity a väčšina vyprodukovanej repky a slnečnice sa vyváža mimo územia SR na spracovanie. Spracovaná surovina sa dováža pre ďalšie použitie, resp. dovážali sa hotové výrobky, tým sa pridaná hodnota tvorila mimo SR. Očakáva sa mierne

zvýšenie ponuky vín (1,1 %) z dôvodu zvýšeného záujmu o odrodové vína špičkovej kvality z domácej proveniencie.

Ponuka a dopyt základných poľnohospodárskych výrobkov v SR v hospodárskom roku 2012-2013 (predbežné údaje)

Tabuľka č. 17

Druh výrobku	MJ	Ponuka	Dopyt	Rozdiel	Produkcia **	Spotreba	Podiel produkcie k spotrebe (%)
Obilniny spolu	tis. t.	4 302	3 638	664	3 036	2546	119,2
z toho: pšenica	tis. t.	1 737	1 604	134	1 275	1097	116,3
jačmeň	tis. t.	625	595	30	470	490	95,9
kukurica	tis. t.	1 756	1 320	436	1170	860	136,1
Repka olejná	tis. t.	363	363	0	213	30	708,7
Slničnica	tis. t.	222	222	0	197	0	-
Zemiaky*	tis. t.	284	284	0	166	284	58,3
Strukoviny	tis. t.	25	24	1	10	17	60,4
Ovocie spolu ***	tis. t.	214	214	0	63	156	40,4
Zelenina	tis. t.	560	560	0	310	525	59,1
Víno	tis. hl	1 407	1 033	374	384	815	47,1

Prameň: Komoditné situačné a výhľadové správy, VÚEPP Bratislava, ÚKSUP

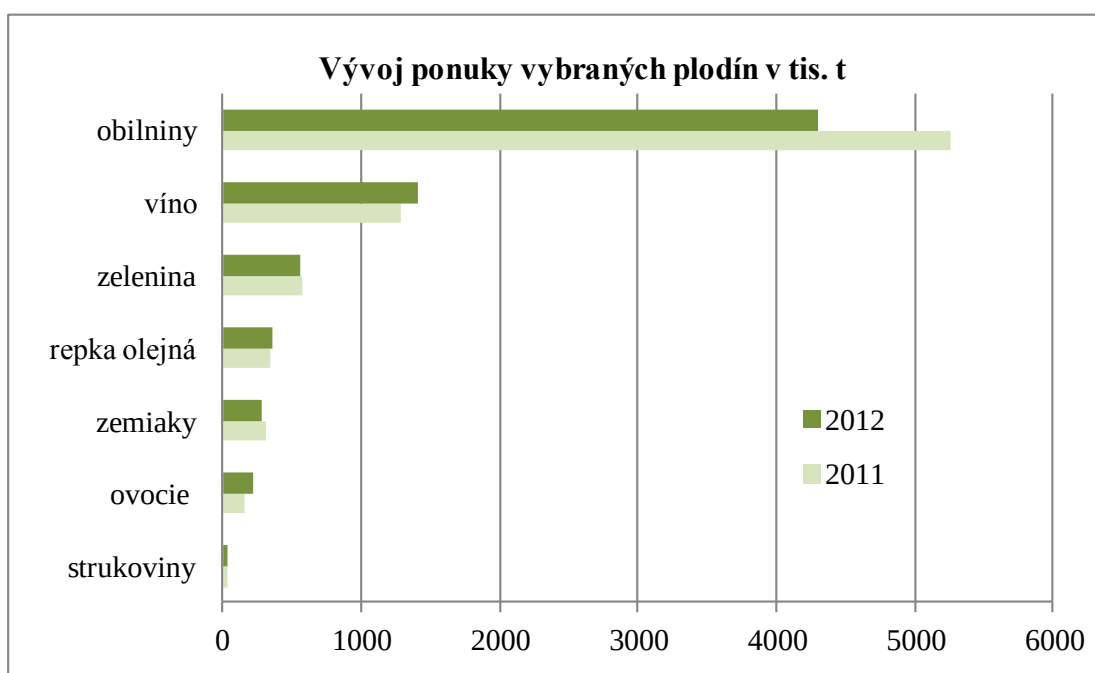
Poznámka: *štatistický údaj o zásobách sa nevyskytuje

**skutočnosť

***ovocie mierneho pásma. Údaje za samozásobiteľov nie sú k dispozícii.

Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 9

Prameň: Komoditné situačné a výhľadové správy, VÚEPP Bratislava

Vypracoval: VÚEPP

Vývoj cien

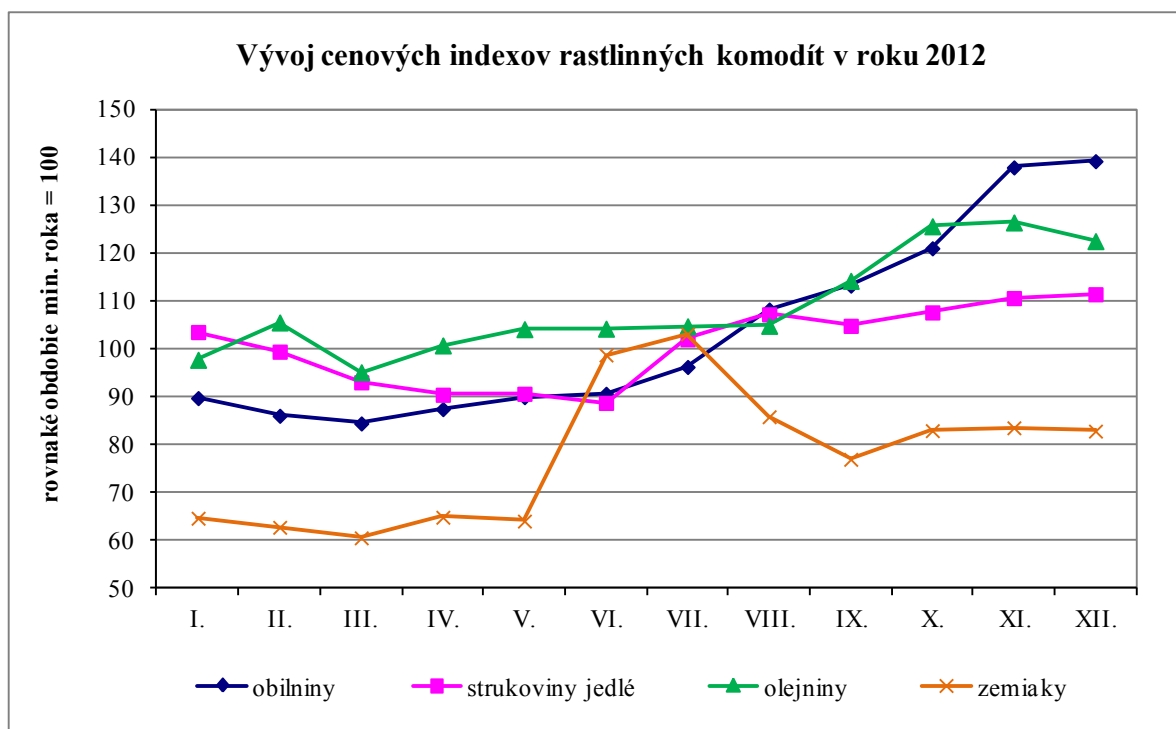
V roku 2012 vzrástli ceny komodít rastlinnej výroby (bez ovocia a zeleniny) o 9,6 %. V priebehu prvého polroka sa ceny rastlinných komodít pohybovali pod úrovňou cien predchádzajúceho roka, následne v druhom polroku sa tempo ich medziročného rastu dynamicky zvyšovalo.

Ceny obilnín sa v priemere zvýšili o 10,7 %, z toho najmä cena kukurice na zrno (21,5 %), kŕmnej raže (13,4 %) a priemyselnej pšenice (11,1 %). Ceny olejníň vzrástli o 12,2 %, čo ovplyvnila najmä vysoká cena sóje (26,8 %), slnečnice (25,2 %), maku (19,1 %) a ľanu (17,4 %). Ceny zemiakov zaznamenali najvýraznejší pokles (23,2 %) v rámci komodít rastlinnej výroby. Ceny jedlých strukovín sa medziročne znížili o 0,8 % a ceny kŕmnych strukovín stúpili o 2,3 %. Nepatrne vzrástla cena cukrovej repy o 1,6 %.

Ceny zeleniny sa medziročne zvýšili o 3 %. Najvyšší nárast zaznamenali ceny hlávkového kelu (14,3 %), priemyselných rajčiakov (12,5 %), červenej dyne (12,1 %) a uhoriek nakladačiek (12 %). Zo všetkých druhov zeleniny sledovaných ŠÚ SR najvýraznejšie klesli ceny bielej kapusty (3 %).

Ceny ovocia, orechov a korenín sa v roku 2012 znížili v priemere o 1 %. Najvýraznejšie stúpili ceny jahôd (23,4 %) a marhúľ (16,1 %), naopak, najvýraznejšie poklesli ceny čerešní (8 %).

Graf č. 10

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Vývoj zberových plôch, hektárových úrod a produkcie uvádzajú tabuľky č. 17 - 18 v prílohe č. 10.

3.1.2. Živočíšna výroba

Počty hospodárskych zvierat, ich reprodukcia, produkcia a predaj živočíšnych výrobkov

V chove **hovädzieho dobytku** v roku 2012 nedošlo k výrazným zmenám. Medziročne vzrástol počet dobytku spolu i počet kráv, hlavne dojčiacich kráv. Ku koncu roka 2012 bolo v SR 471,6 tis. ks hovädzieho dobytku, čo bolo medziročne o 8,3 tis. ks viac (1,8 %). Stavy kráv dosiahli úroveň 201,5 tis. ks, t. j. o 0,2 tis. ks (0,1 %) medziročne viac. Klesajúci trend stavov dojníc pokračoval aj v roku 2012, keď ich počet ku koncu roka dosiahol 150,8 tis. ks, t.j. o 3,3 tis. ks (2,1 %) menej ako pred rokom. Naopak početné stavy dojčiacich kráv sa v priebehu roka výrazne zvýšili, ich počet vzrástol o 3,4 tis. ks (7,1 %) a na konci roka 2012 dosiahol úroveň 50,7 tis. ks. Podiel dojčiacich kráv na celkovom počte kráv vzrástol medziročne z 23,5 % na 25,2 %.

Vo výkrme hovädzieho dobytku bolo 51,5 tis. ks dobytku, čo bolo až o 6,4 tis. ks (14,2 %) viac ako pred rokom. K výraznému nárastu počtov došlo vo všetkých hmotnostných kategóriách, s výnimkou hmotnostnej kategórie od 351 do 400 kg.

Ukazovatele reprodukcie základného stáda a reprodukčné vlastnosti dobytku sa čiastočne zhoršili. Znížilo sa percento pripustených jalovíc a kráv a zároveň nárast brakovania kráv. Naopak, zvýšil sa podiel preradených jalovíc do stavu kráv, ale hlavne výrazný pokles úhynu kráv aj teliat. Mierne sa zlepšili aj ukazovatele pôrodnosti. Zvýšil sa počet narodených teliat na 100 kráv a počet odchovaných teliat na 100 kráv o 1,1 ks. Priemerné denné prírastky hmotnosti dobytku vo výkrme sa medziročne zvýšili o 0,008 kg/KD a za rok dosiahli 0,756 kg na kus a deň. Výrazne pozitívny vývoj bol v mliekovej úžitkovosti, ktorá medziročne vzrástla až o 349,6 kg (5,9 %) na 6 295,5 kg mlieka na dojniciu a rok.

Výrazné zvýšenie mliekovej úžitkovosti na dojniciu aj napriek poklesu priemerného počtu dojníc spôsobilo, že výroba kravského mlieka medziročne značne vzrástla o 31,1 tis. t (3,4 %) a dosiahla 959,4 tis. t. V priebehu roka 2012 prvovýrobcovia mlieka celkovo zobchodovali 872,3 tis. t kravského mlieka. Objem dodávok mlieka tvoril 851,3 tis. t (97,6 %) a priamy predaj 21,0 tis. t (2,4 %). Celkový predaj mlieka sa medziročne zvýšil o 39,0 tis. t (o 4,7 %). Objem dodávok sa medziročne zvýšil o 39,8 tis. t (o 4,9 %) a priamy predaj poklesol o 0,75 tis. t (o 3,5 %).

V roku 2012 sa z podnikov, zapísaných v Registri fariem ŠÚ SR, predalo 46 607 t ž. hm. jatočného hovädzieho dobytku, čo predstavuje medziročný nárast o 1,9 tis. t ž. hm. (4,2 %). Naopak mierne sa znížil predaj jatočných teliat, ktorých sa predalo 16,3 tis. ks s celkovou hmotnosťou 1 192,3 t ž. hm., čo bolo o 3,5 % menej ako v predchádzajúcom roku.

Na slovenských bitúnkoch sa v priebehu roka 2012 zabilo celkovo 36 813 ks jatočného hovädzieho dobytku, z čoho bolo 20 207 ks kráv, 957 ks teliat, 3 133 ks jalovíc a 12 112 ks býkov. Celková jatočná hmotnosť zabitých zvierat bola 9 759 t. Medziročne počet zabíjania jatočného HD poklesol o 5 931 ks, čo predstavuje 1 523 t (pokles o 13,5 % jat. hm.). Súčasne sa, podľa údajov z Registra zvierat (CEHZ), v domácnostiach zabilo 10 780 ks dobytku, čo predstavuje 1 963 t jat. hm. Hrubá domáca produkcia v roku 2012 dosiahla úroveň 20 737 t hovädzieho mäsa, t.j. o 1 510 t (6,8 %) menej ako pred rokom.

Situácia v **chove ošípaných** sa v roku 2012 v dôsledku priaznivého vývoja odbytových cien medziročne zlepšila. Podľa PS SR, š. p. bol k 3.4.2013 počet fariem so zaregistrovanými ošípanými 1 563 a z toho počet fariem so zaregistrovanými prasniciami 1 126 (pokles o 3,0 % a 5,3 %).

Celkový počet ošípaných dosiahol úroveň 632,2 tis. ks, a medziročne sa zvýšil až o 51,9 tis. ks (8,9 %). Počet prasníc vzrástol o 3,3 tis. ks (8,9 %) a dosiahol 40,7 tis. ks. Počet ošípaných vo výkrme bol medziročne vyšší o 44,1 tis. ks (o 12,0 %). Najvyšší počet ošípaných vo výkrme bol v 3. štvrtroku. V 4. štvrtroku 2012 došlo k výraznému medziročnému nárastu počtu ošípaných vo výkrme, s výnimkou hmotnostnej kategórie 51 - 80 kg a taktiež aj prasiatok do 20 kg (o 24,6 % oproti koncu roka 2011).

Úžitkovosť sa značne zlepšila. Výrazne vzrástlo pripúšťanie prasničiek i prasníc a zároveň sa zvýšil prevod prasničiek do stavu prasníc. Brakovanie prasníc pokleslo zo 40,5 % na 37,6 %. Len úhyn prasníc sa mierne zvýšil. Pozitívny vývoj bol aj v pôrodnosti. Napriek nepatrnému poklesu počtu vrhov na prasnica, sa zvýšil počet narodených prasiat na 1 prasnica (0,63 ks) a vzrástol počet narodených prasiat na jeden vrh. Znížil sa úhyn prasiatok. Zlepšenie nastalo v priemerných denných prírastkoch vo výkrme a predvýkrme ošípaných, kde sa prírastok zvýšil o 0,045 kg na KD.

Predalo sa 72 641 t jatočných ošípaných v živej hmotnosti, t. j. o 6 625 t (o 8,4 %) menej ako v roku 2011. Z celkového predaného množstva tvorili prasnice, rovnako ako v roku 2011, 3,9 % hmotnosti. V roku 2012 sa na slovenských bitúnkoch zabilo 604 296 ks jatočných ošípaných v preberacej hmotnosti 68 222 t, čo predstavuje 54 157 t jat. hm. Z tohto množstva bolo 595 496 ks z výkrmu, čo predstavuje 98,5 % zo všetkých zabitých ošípaných, o preberacej hmotnosti 66 527 ton (97,5 % z celkovej hmotnosti). Medziročne sa zabilo menej o 37,5 tis. ks (o 5,8 %) ošípaných, v jatočnej hmotnosti menej o 2 751 ton (4,8 %). Odhadované samozásobenie domácností v roku 2012 bolo 10 709 ton jatočnej hmotnosti. Hrubá domáca produkcia, vďaka enormnému exportu živých zvierat, dosiahla 77 767 t bravčového mäsa. Dovoz živých zvierat sa na tejto produkcii podieľal 33,4 % a vývoz 50,0 %.

Počet **hydiny spolu** dosiahol 11 850 tis. ks, a vzrástol o 4,2 % (474,2 tis. ks). Z toho počet sliepok dosiahol 6 265,5 tis. ks, t. j. o 1,3 % (82,1 tis. ks) viac ako pre rokom. Podiel sliepok na celkovom počte hydiny sa mierne znížil na 52,9 % (1,5 p. b.). Výrazne sa znížil počet kurčiat na chov (15,5 %) a kačíc (2,5 %). Medziročne sa zvýšili stavy kurčiat na výkrm (13,7 %), husí (12,3 %) a moriek (o 6,8 %).

Predalo sa 39 632,0 tis. ks hydiny, čo bolo medziročne menej o 656,5 tis. ks (1,6 %) a 82 979 t ž. hm. (1,1 %). Predaj kurčiat v tonách sa znížil až o 1,6 % a predaj sliepok o 0,8 %, naopak zvýšil sa predaj moriek o 27,9 %, husí o 16,8 % a kačíc až o 124,2 %.

Štruktúra vyprodukovanej jatočnej hydiny sa vyvíjala v prospech moriek. Kým podiel jatočných moriek sa zvýšil na 1,5 %. Podiel jatočných kurčiat medziročne klesol na 92,9 %, podiel jatočných sliepok zostal nezmenený na úrovni 5,4 %. Podiel jatočných kačíc dosiahol 0,08 %, a husí 0,05 %. Mierny nárast početných stavov sliepok (1,3 %) ako aj úžitkovosti na nosnicu (0,6 %) sa prejavil v medziročnom zvýšení celkovej produkcie slepačích vajec (konzumných i násadových) o 1,5 %, t. j. až o 18,5 mil. ks. Počet nosníc konzumných vajec

v intenzívnych chovoch výrazne vzrástol až na 2 820,0 tis. ks (nárast o 9,5 %), pričom produkcia slepačích konzumných vajec sa medziročne zvýšila o 7,3 % na 797,1 mil. ks. Výroba slepačích násadových vajec dosiahla v intenzívnych chovoch úroveň 118,1 mil. ks, čo predstavuje medziročný nárast o 1,3 %, t. j. o 1,5 mil. ks.

V **chove oviec** bol medziročne mierny pozitívny vývoj. Ku koncu roka 2012 bolo na Slovensku 399,1 tis. ks oviec, čo bolo až o 5,2 tis. ks (1,3 %) viac ako pred rokom, pričom početné stavy bahníc sa medziročne zvýšili o 0,8 %. Väčšina ukazovateľov plodnosti bahníc a ich úžitkovosti sa medziročne zhoršila. Zvýšilo sa brakovanie bahníc a klesol prevod jariiek do stavu bahníc, avšak úhyn bahníc poklesol. Napriek miernemu poklesu úhynu jahniat počet narodených ako aj odchovaných jahniat na 100 bahníc stagnoval na rovnakej úrovni roku 2011. Priemerná striž na 1 ostrihanú ovcu za rok dosiahla len 1,3 kg vlny, čo bolo o 0,1 kg menej ako v roku 2011.

V roku 2012 sa predalo 2 751 ton ž. hm. jatočných oviec vrátane jahniat, čo bolo až o 230 ton ž. hm. (9,1 %) viac ako v roku 2011. Celkovo sa predalo 132,7 tis. ks jatočných jahniat (1 768 ton ž. hm.), čo bolo až o 11,3 tis. ks viac ako pred rokom.

Na slovenských bitúnkoch bolo zabitých 80 437 ks jatočných oviec spolu, z toho 76 201 ks jahniat a 4 236 ks ostatných jatočných oviec. Celková jatočná hmotnosť zabitých zvierat dosiahla 561,2 t. Medziročne sa na bitúnkoch zabilo o 8,2 % viac jatočných oviec a celková jatočná hmotnosť bola vyššia o 6,7 %. Na samozásobenie sa spotrebovalo 435,5 t jat. hm. Hrubá domáca produkcia ovčieho mäsa dosiahla 1 252 t, a zvýšila sa o 5,4 %.

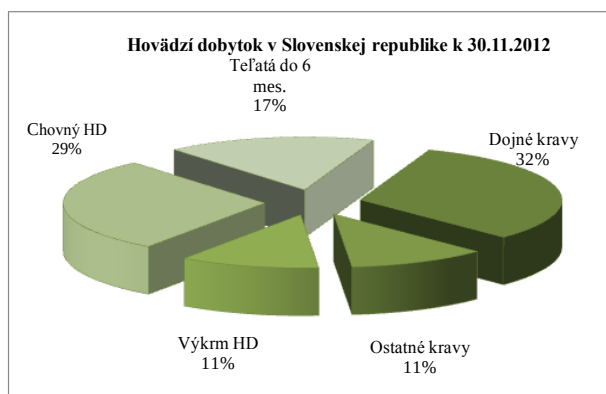
Produkcia ovčieho mlieka na jednu bahnicu sa medziročne zvýšila o 2,1 kg a celková produkcia ovčieho mlieka bola medziročne vyššia až o 630 tis. kg (6,8 %). Predalo sa 9 290 t, čo bolo medziročne viac o 205 t (2,3 %). Z toho bol predaj do vlastných prevádzok 3 024,0 tis. t mlieka (30,5 %). Odhad samozásobenia bol 1 000 t mlieka. Celková produkcia ovčieho mlieka bola na úrovni 10 923 t. Produkcia ovčej vlny v pote dosiahla 485 t, a v porovnaní s rokom 2011 bola nižšia až o 9,9 %.

V roku 2012 bolo v SR 34,8 tis. ks **kôz a capov** spolu a z toho 25,6 tis. ks kôz matiek. Stavy kôz a capov spolu sa medziročne zvýšili o 0,8 tis. ks (2,3 %) a kôz matiek o 0,3 tis. ks (o 1,3 %). Na Slovensku sa chovalo 8 plemien kôz, ale najmä koza biela. Reprodukcia na jednu bielu kozu dosiahla 1,57 ks kozliat (medziročne nárast o 0,07 ks). V dôsledku výrazného zvýšenia mliekovej úžitkovosti kôz vo veľkochovoch odhadovaná produkcia kozieho mlieka medziročne vzrástla až o 3,5 mil. litrov (34,3 %). Celkom sa nadojilo 85,0 t kozieho mlieka, t.j. až o 40,1 t (89,5 %) viac ako v roku 2011.

V porovnaní s rokom 2011, bol predaj jatočných kôz v SR v roku 2012 o 0,49 t ž. hm. nižší (pokles o 25,5 %). Na slovenských bitúnkoch sa zabilo 20 ks jatočných kôz (0,2 ton jat. hm.) Hrubá domáca produkcia kozieho mäsa, tvorená prevažne zo samozásobenia, dosiahla 258,4 t jat. hm. a medziročne vzrástla o 0,05 %.

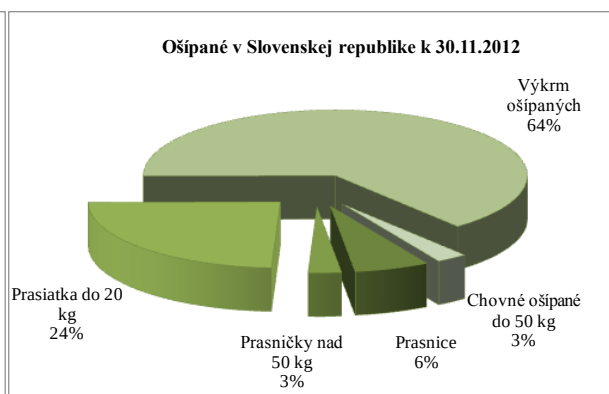
V tabuľke č. 19 v prílohe č. 10 sú uvedené stavy hospodárskych zvierat k 30.11.2012.

Graf č.11

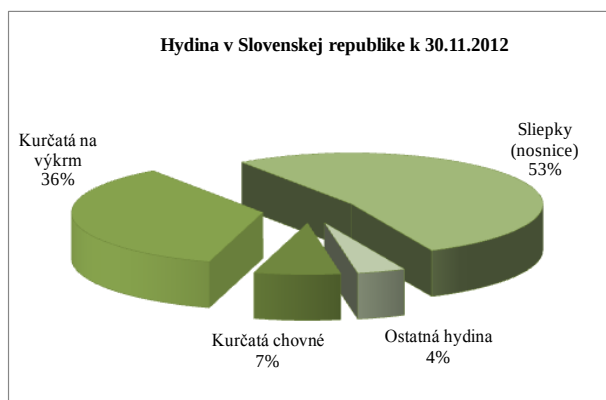
Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Graf č.12

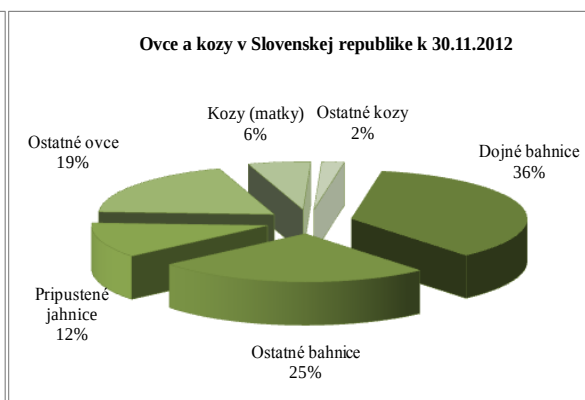
Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 13

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 14

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Produkcia živočíšnych výrobkov v SR

Tabuľka č. 18

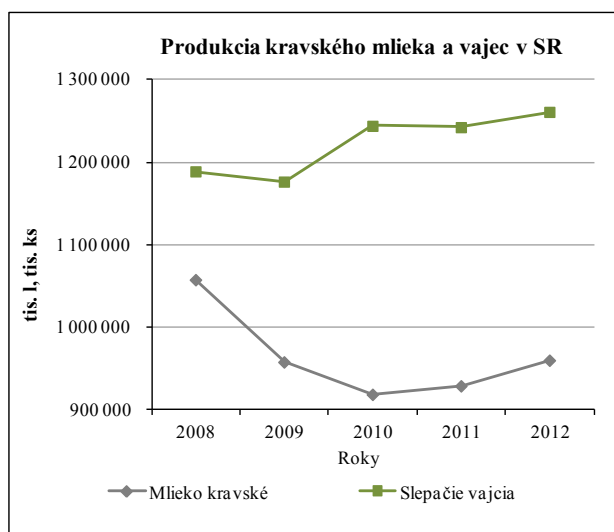
Komodita		M. J.	Skutočnosť			Index
			2010	2011	2012	2012/2011
Jatočné zvieratá spolu *)		t jat. hm.	114 543	111 889	100 014	89,4
z toho:	jat. HD	t jat. hm.	26 319	22 246	20 737	93,2
	jat. ošípané	t jat. hm.	86 621	88 197	77 767	88,2
	jat. ovce	t jat. hm.	1 345	1 188	1 252	105,4
	jat. kozy	t jat. hm.	258	258	258	100,0
	Jatočná hydina *)	t jat. hm.	87 998	72 553	75 940	105,1
Mlieko kravské		t	917977	928 315	959 418	103,4
Vajcia slepačie		tis. ks	1 244 103	1 242 487	1 261 036	101,5
Ovčie mlieko		t	10 553	10 293	10 923	106,1
Vlna ovčia		t	693	688	635	92,3

Prameň: Živočíšna výroba a predaj výrobkov z prvovýroby, ŠÚ SR, Výkaz BM (MP SR) 1-12, Odhad samozásobenia, Colné riaditeľstvo SR

*) Hrubá domáca produkcia = zabitia na bitúnkoch + odhad samozásobenia +/- zahraničný obchod

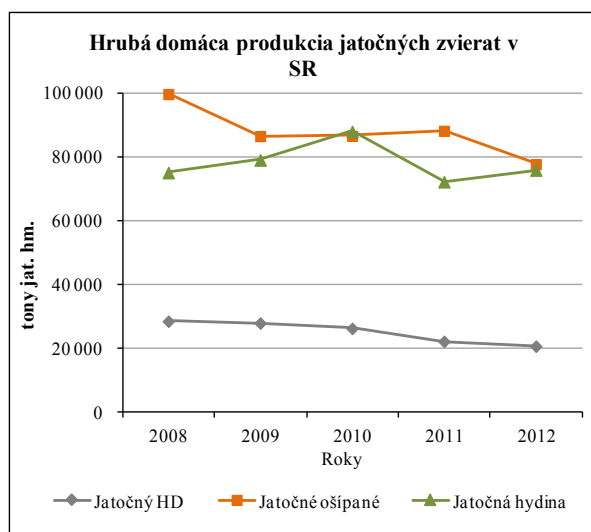
Vypracoval: VÚEPP

Graf č.15

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 16

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Ukazovatele reprodukcie základného stáda hospodárskych zvierat v SR a vybrané ukazovatele úžitkovosti sú uvedené v tabuľkách č. 19 - 21 v prílohe č. 10.

Ponuka, dopyt a systém obchodovania so živočíšnymi komoditami

Ponuka všetkých živočíšnych produktov, s výnimkou oviec, hydiny a vajec sa medziročne znížila. Celková ponuka všetkých druhov mias dosiahla 406,8 tis. ton a vzrástla o 0,3 %. Dopyt po živočíšnych komoditách kopíroval vývoj celkovej ponuky. Medziročne poklesol dopyt po konskom mäse (62,3 %), po hovädzom mäse (5,9 %) a bravčovom mäse (0,1 %). Celkový dopyt po mäse jednotlivých zvierat v porovnaní s ponukou bol nižší o 1,6 %, u kravského mlieka o 1,6 % a u konzumných vajec až o 2,2 %.

Celková produkcia mäsa medziročne značne klesla (4,4 %), v dôsledku výrazného zníženia produkcie bravčového (11,8 %) a hovädzieho mäsa (6,8 %), pričom medziročne sa zvýšila produkcia hydinového (5,1 %) a ovčieho mäsa (5,4 %). Zároveň vzrástla aj produkcia mlieka (3,4 %), ako aj produkcia konzumných vajec (1,7 %).

Celková domáca produkcia mäsa sa na celkovej ponuke podieľala len 43,3 %, pričom v roku 2011 to bolo 45,4 %. Z jednotlivých druhov mias najvýraznejšie pokrývala domáca produkcia ponuku kozieho (na 99,9 %) a ovčieho mäsa (na 93,8 %). Pri hovädzom mäse tvorila domáca produkcia 64,4 % z ponuky, pri hydinovom mäse 45,3 % a pri bravčovom mäse len 37,9 %. Výrazný rozdiel bol aj pri kravskom mlieku (66,7 %), ako aj u konzumných vajec, u ktorých bola ponuka krytá domácou produkciou na 89,4 %.

Celková odhadovaná spotreba mäsa sa v roku 2012 medziročne znížila až o 8,1 %, výrazne sa znížila domáca spotreba konského (72,7 %), hydinového (10,0 %) a bravčového mäsa (o 7,3 %). Nárast v odhadovanej spotrebe bol zaznamenaný len u ovčieho mäsa (20,5 %). Z domácej produkcie bola celková spotreba mäsa krytá na 69,5 %, čo bolo v porovnaní s rokom 2011 viac o 2,7 p. b. Medziročný nárast spotreby bol aj v spotrebe

kravského mlieka (o 0,9 %), pričom jeho produkcia prevyšovala spotrebu o 10,1 %. Podobný vývoj bol v spotrebe konzumných vajec, kde spotreba medziročne vzrástla o 0,2 %.

Ponuka a dopyt živočíšnej produkcie v roku 2012

Tabuľka č. 19

Ukazovateľ	M. J.	Ponuka	Dopyt	Rozdiel	Domáca produkcia	Domáca spotreba	Podiel produkcia/spotreba (%)
HD	t jat. hm.	32 223	32 042	181	20 737	17 798	116,5
Ošipané	t jat. hm.	205 272	203 033	2 239	77 767	140 717	55,3
Ovce	t jat. hm.	1 335	1 335	0	1 252	567	220,8
Kozy	t jat. hm.	259	259	0	258	259	99,9
Hydina	t jat. hm.	167 682	163 445	4 237	75 940	93 761	81,0
Kone	t jat. hm.	53	53	0	0	35	0,0
Mlieko kravské	t	1 437 792	1 414 852	22 940	959 418	871 218	110,1
Konzumné vajcia	tis. ks	1 266 098	1 238 419	27 679	1 131 993	1 131 355	100,1

Prameň: ŠÚ SR; BM (MP SR) 6-12; ML (MP SR) 6-12; Zahraničný obchod - dopočty MPRV SR, Spotreba - odhad
Vypracoval: VÚEPP

Živočíšne komodity boli v roku 2012 organizované a regulované v súlade s Nariadením Rady ES č. 1234/2007 z 22. októbra 2007 o vytvorení spoločnej organizácie poľnohospodárskych trhov a o osobitných ustanoveniach pre určité poľnohospodárske výrobky (nariadenie o jednotnej spoločnej organizácii trhov), ktorým sa vytvára spoločná organizácia trhov s výrobkami, určených sektorov v znení neskorších predpisov.

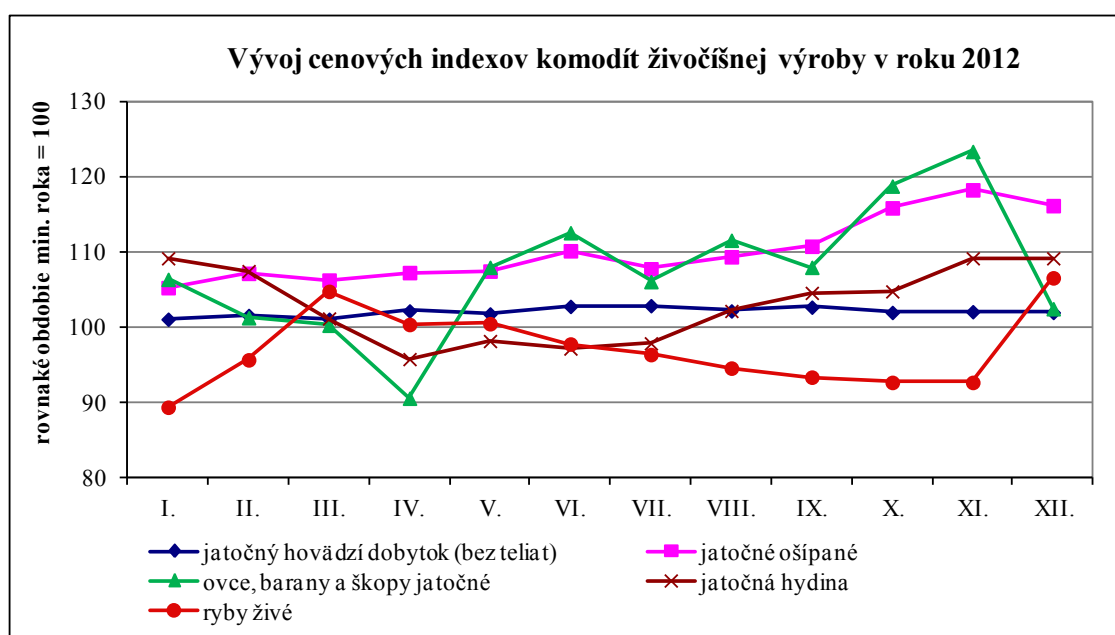
Vývoj cien

V roku 2012 vzrástli ceny komodít živočíšnej výroby v priemere o 4 %, čo ovplyvnil najmä rast cien jatočných ošipaných (10,6 %), jatočných oviec (10,2 %), jatočných sliepok (14 %) a konzumných vajec (37,1 %). Opätovný dynamický medziročný nárast zaznamenala cena ovčej vlny (54,7 %).

Ceny jatočných ošipaných sa počas celého roka držali nad úrovňou predchádzajúceho roka, najvýraznejšie stúpili ceny v obchodných triedach S a E najmä v poslednom štvrtroku 2012. Ceny jatočného hovädzieho dobytku stúpili v priemere o 2 %, pričom v kategórii jatočných býkov a kráv najvyššej mäsitosti (E a U) sa ceny zvýšili v rozmedzí 4 – 6 %. Cena kravského mlieka sa znížila o 1,6 %, naopak cena ovčieho mlieka vzrástla o 2,1 %.

Ceny jatočnej hydiny sa mierne zvýšili o 2,9 %, z toho najvýraznejšie ceny jatočných sliepok. Dramaticky stúpili ceny konzumných vajec. V apríli sa ich cena medziročne zvýšila až o 75 %. V nasledujúcich mesiacoch dynamika rastu cien vajec klesla na úroveň 30 – 40 %. Ceny živých rýb klesli o 2,9 %.

Graf č. 17

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

3.2. Cenový vývoj na poľnohospodárskom a potravinárskom trhu

V roku 2012 rástli priemerné cenové indexy jednotlivých úrovní potravinovej vertikály pomalším tempom ako v predchádzajúcom roku. Najvýraznejší rast cien bol na úrovni poľnohospodárskej prvovýroby a spotrebiteľských cien potravín, ktoré prevýšili priemernú úroveň inflácie za rok 2012. Ceny vstupov do poľnohospodárstva a ceny potravinárskych výrobcov vzrástli v priemere o 2-3 %.

Vývoj cenových indexov vo vertikále výroby a spotreby potravín

rovnaké obdobie minulého roka = 100

Tabuľka č. 20

Indexy	rok 2011	rok 2012
Ceny vstupov do poľnohospodárstva	111,0	102,8
Ceny poľnohospodárskych výrobkov	116,7	106,9
- rastlinné komodity (bez ovocia a zeleniny)	123,2	109,6
- ovocie, zelenina, orechy a koreniny	103,7	100,6
- živočíšne komodity	110,8	104,0
Ceny potravinárskych výrobkov, nápojov a tabaku	105,4	101,9
- potraviny	106,7	101,7
Spotrebiteľské ceny potravín a nealkoholických nápojov	106,1	104,2
Spotrebiteľské ceny alkoholických nápojov a tabaku	103,7	103,9
Spotrebiteľské ceny úhrn - inflácia	103,9	103,6

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Ceny vstupov sa v roku 2012 zvýšili o 2,8 % hlavne z dôvodu vysokých cien motorovej nafty, benzínu, krmív pre zvieratá a osív.

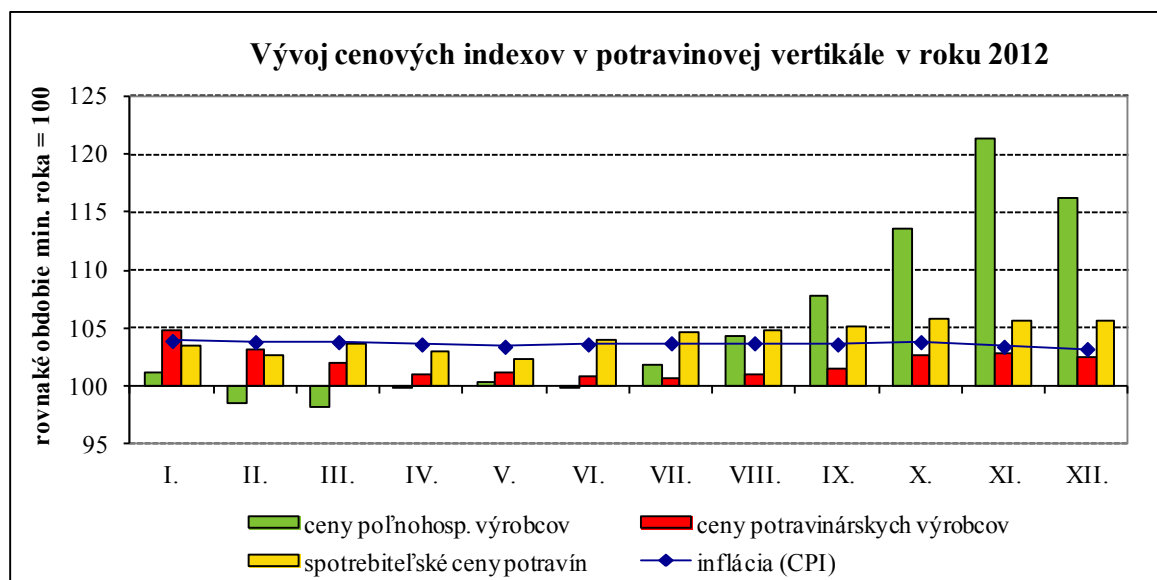
Ceny poľnohospodárskych komodít sa zvýšili o 6,9 %. Najdynamickejší medziročný nárast v rámci celej potravinovej vertikály zaznamenali komodity rastlinnej výroby, čo ovplyvnili hlavne vysoké ceny kukurice, kŕmnych obilnín a slnečnice. Ceny ovocia a zeleniny stagnovali na úrovni predchádzajúceho roka. Ceny živočíšnych komodít zaznamenali mierny nárast vplyvom dynamicky rastúcich cien jatočných ošipovaných, oviec, sliepok, konzumných vajec a ovčej vlny.

Ceny výrobcov potravín, nápojov a tabaku vzrástli o 1,9 %, čo ovplyvnil rast cien výrobcov krmív pre zvieratá, mäsa a mäsových výrobkov, rýb a rybích výrobkov. Ceny ostatných výrobcov potravín mierne klesli, najviac v prípade mlynských a škrobových výrobkov.

Spotrebiteľské ceny potravín a nealkoholických nápojov zaznamenali medziročný rast (4,2 %), ktorý prevýšil úroveň inflácie v roku 2012.

Zo zoznamu potravín monitorovaných ŠÚ SR bol rast spotrebiteľských cien zaznamenaný najmä v prípade mäsa, mäsových výrobkov a slepačích vajec. Ceny jednotlivých druhov hovädzieho mäsa sa zvýšili v rozmedzí 7-8 %, bravčového mäsa 5-13 % a pitvaných kurčiat priemerne o 7 %. Zo skupiny mliečnych výrobkov bol najvyšší nárast zaznamenaný v prípade polotučného mlieka (4 %) a acidofilného mlieka (3,5 %). Extrémne stúpila cena slepačích vajec (41 %). Vzrástla cena praženej mletej kávy (20 %), ryže (8 %) a cukru (6 %). Nepatrne sa znížila cena pšeničnej múky a tmavého chleba. Výrazne klesla cena zemiakov (27 %).

Graf č. 18

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Prehľad o vývoji cien vstupov, poľnohospodárskych výrobkov, potravinárskych výrobkov a spotrebiteľských cien je v tabuľkách č. 22 až 26 v prílohe č. 10.

3.3. Výroba potravín

Po dvoch rokoch kontinuálneho zvyšovania výroby potravinárskych výrobkov v naturálnom vyjadrení (merané indexom priemyselnej produkcie) nastal v roku 2012 jej pokles. Kým v roku 2009 bol pokles potravinárskej výroby sprevádzaný súčasným poklesom výroby tak v priemysle ako v priemyselnej výrobe, v roku 2012 v priemysle aj priemyselnej výrobe rast výroby výrobkov pokračoval. Dynamika poklesu výroby potravinárskych výrobkov bola však v roku 2012 miernejšia ako v roku 2009.

Index priemyselnej produkcie (IPP)

Tabuľka č. 21

IPP (rovnaké obdobie minulého roka = 100)	2009	2010	2011	2012
očistený o vplyv počtu pracovných dní				
Priemysel spolu	86,2	118,9	105,3	108,1
- Priemyselná výroba	84,5	120,1	107,1	111,7
--Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov	92,8	96,8	104,8	98,9
neočistený o vplyv počtu pracovných dní				
Priemysel spolu	86,2	118,9	105,2	108,1
- Priemyselná výroba	84,4	120,0	107,0	111,5
--Výroba potravín, nápojov a tabakových výrobkov	92,7	96,8	104,7	98,7

Prameň: ŠÚ SR - www.statistics.sk, z údajov Štatistickým úradom SR aktualizovaných pre IPP neočistený aj očistený o vplyv počtu pracovných dní k 10.3. 2013

Vypracoval: VÚEPP

V naturálnom vyjadrení sa zvýšila produkcia zeleninových výrobkov (34,0 %), sladu (15,3 %), rafinovaného cukru (13,1 %), konzumného mlieka (7,0 %), zabitej hydiny (5,0 %), syrov (2,8 %), piva (2,6 %), konzumných vajec (1,7 %), chleba a pečiva (1,1 %). Masla sa vyrobilo rovnako ako v roku 2011.

Klesla výroba ovocných výrobkov (37,3 %), jedlých rastlinných tukov a olejov (28,0 %), pšeničnej múky (8,6 %), výrobkov z mäsa (6,9 %), vína (2,2 %) a výroba cestovín (0,3 %).

Výroba potravinárskych výrobkov (bez tabakového priemyslu) vzrástla na 2 976 mil. € (5,2 %), dynamika nárastu sa však oproti roku 2011 spomalila. V jej **štruktúre** dominantný podiel mali podniky **spracovania a konzervovania mäsa a mäsových produktov 18,2 %**¹⁰ (v tom spracovanie a konzervovanie hovädzieho a bravčového mäsa 11,5 %, spracovanie a konzervovanie hydínového mäsa 3,7 % a spracovanie mäsových a hydínových mäsových výrobkov 3,1 %) a **výroby mliečnych výrobkov 17,8 %**. Významnejší podiel na produkcii výrobkov mali aj odbory¹¹: výroba pečiva a múčných výrobkov (10,7 %), výroba nealkoholických nápojov, produkcia minerálnych vôd a iných

¹⁰ mäsový aj hydínarský odbor spolu

¹¹ hlavné potravinárske odbory

fľaškových vôd (7,8 %), výroba mlynárskych a škrobových výrobkov (7,6 %), výroba piva a sladu (6,6 %), výroba kakaa, čokolády a cukrovínok (6,2 %).

Najnižší podiel na produkcii (5 % a menej) mal odbor spracovania a konzervovania ovocia a zeleniny (3,9 %), výroby hroznového vína (2,5 %), odbor destilovania, úpravy a miešania alkoholu (1,8 %), výroby a prípravy krmív pre zvieratá (1,7 %) a odbor spracovania a konzervovania rýb, kôrovcov a mäkkýšov (0,7 %).

Podrobnejší prehľad o potravinárskej produkcii v množstevnom a hodnotovom vyjadrení je uvedený v tabuľkách č. 27 a 28 v prílohe č. 10.

Od 1. januára 2013 je účinný zákon č. 362/2012 Z. z. o neprimeraných podmienkach v obchodných vzťahoch, ktorých predmetom sú potraviny.

Dopyt po potravinárskych výrobkoch, vyjadrený maloobchodnými tržbami za potravinárske vlastné výkony a tovar v bežných cenách, sa v roku 2012 medziročne znížil v maloobchode špecializovaných predajní s potravinami, nápojmi a tabakom (2,1 %), v ktorých tržby dosiahli 477 mil. € a v maloobchode nešpecializovaných predajní najmä s potravinami, nápojmi a tabakom (1,8 %), kde tržby dosiahli 3 491 mil. €.

V dôsledku toho podiel maloobchodných tržieb za potravinársky tovar na maloobchodných tržbách SR v roku 2012 medziročne klesol o 0,8 p. b. na 19,1 %, ako **v maloobchode nešpecializovaných predajní** najmä s potravinami, nápojmi a tabakom, tak **v maloobchode špecializovaných predajní** s potravinami, nápojmi a tabakom o 0,1 p.b. na 2,7 %.

Tržby za vlastné výkony a tovar za maloobchod

v mil. €, b. c.

Tabuľka č.22

Ukazovateľ	2011	2012	Index 2012/11	Rozdiel 2012 - 2011
Tržby SR za maloobchod spolu	17 527	17 927	102,3	400
- MO v nešpecializovaných predajniach najmä s potravinami, nápojmi a tabakom ¹⁾	3 491	3 428	98,2	-63
- MO s potravinami, nápojmi a tabakom v špec. predajniach	487	477	97,9	-10
Podiel tržieb MO v nešpecializovaných predajniach najmä s potravinami, nápojmi a tabakom v %	19,9	19,1	-	-0,8
Podiel tržieb MO s potravinami, nápojmi a tabakom v špecializ. predajniach v %	2,8	2,7	-	-0,1

Prameň: ŠÚ SR

Pozn.: ¹⁾ zahŕňa maloobchodný predaj veľkej škály tovarov, v ktorom prevládajú potraviny, nápoje alebo tabak; činnosti všeobecných predajní, ktoré majú odhliadnuť od ich hlavného predaja potravinových výrobkov, nápojov a tabaku aj predaj niekoľkých iných druhov tovaru, ako je odevný tovar, nábytok, potreby pre domácnosť a železiarsky tovar, kozmetiku atď.;

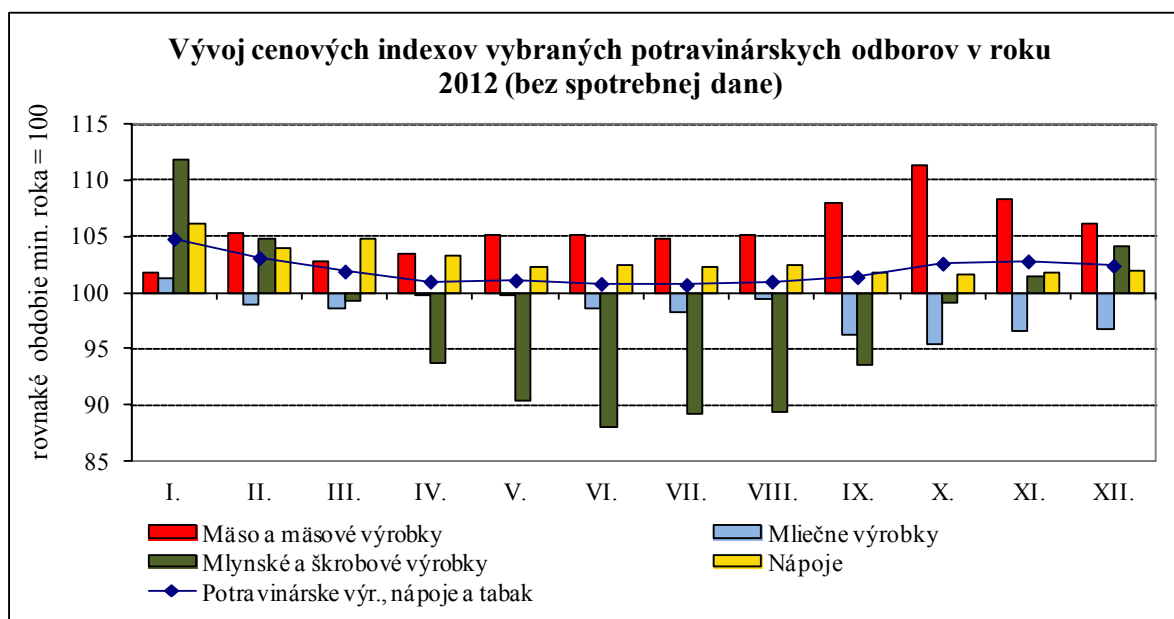
²⁾ údaj je vypočítaný ako rozdiel; MO = maloobchod

Vypracoval: VÚEPP

Vývoj cien potravinárskych výrobkov

Ceny potravinárskych výrobcov v roku 2012 sa zvýšili v priemere o 1,9 %, čo ovplyvnili najmä rastúce ceny výrobcov krmív pre zvieratá (7,1 %), mäsa a mäsových výrobkov (5,7 %), rýb a rybích výrobkov (5,2 %). Poklesli ceny u spracovateľov ovocia a zeleniny (1,2 %), výrobcov mliečnych výrobkov (1,7 %), rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (2,3 %) a mlynských a škrobových výrobkov (3,4 %).

Graf č. 19

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

3.4. Spotreba potravín

V roku 2012, rovnako ako v predchádzajúcom roku, medziročne vzrástli čisté peňažné príjmy úhrnom (1,6 %) a výdavky (1,6 %). Dynamika nárastu bola rovnaká, ale nižšia ako v roku 2011.

Vývoj príjmov a výdavkov domácností SR

Tabuľka č. 23

Príjmy a výdavky podľa klasifikácie COICOP	Index 2009/08	Index 2010/09	Index 2011/10	Index 2012/11
Čisté peňažný príjmy úhrnom	99,7	99,5	103,7	101,6
Čisté peňažné výdavky	94,4	100,4	104,2	101,6
Spotrebné výdavky	93,7	101,1	104,4	102,0
Potraviny a nealkoholické nápoje	92,4	103,4	102,7	103,6
Alkoholické nápoje a tabak	99,5	113,9	99,6	101,6
Potraviny, nápoje, tabak	93,1	104,6	102,3	103,4

Prameň: ŠÚ SR, prepočty VÚEPP
Vypracoval: VÚEPP

Podiel potravín, nápojov a tabaku na spotrebných výdavkoch

v %

Tabuľka č. 24

Podiel potravín, nápojov a tabaku na spotrebných výdavkoch (%)	2009	2010	2011	2012
Potraviny a nealkoholické nápoje	24,23	24,80	24,39	24,80
Alkoholické nápoje a tabak	3,03	3,41	3,25	3,24
Potraviny, nápoje, tabak	27,26	28,21	27,64	28,04

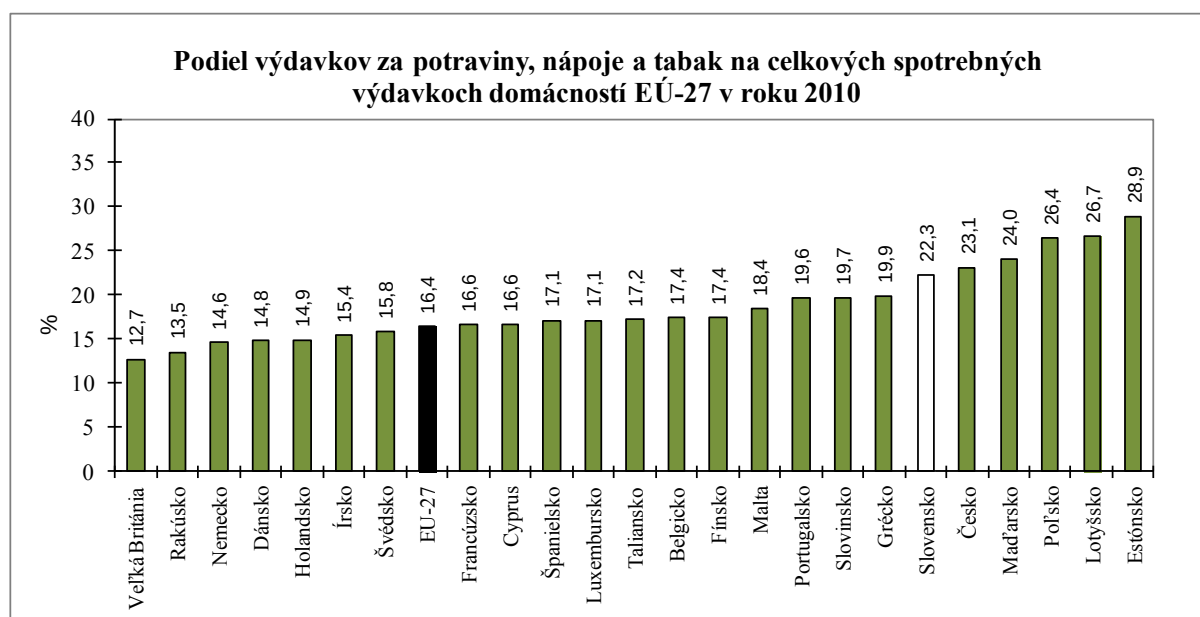
Prameň: ŠÚ SR, prepočty VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Zvýšili sa i spotrebné výdavky (2,0 %), dynamika ich rastu však medziročne poklesla. Výdavky na potraviny, nápoje a tabak, v roku 2012 celkovo opäť stúpili (3,4 %) pri rýchlejšej dynamike nárastu výdavkov na potraviny a nealkoholické nápoje ako výdavkov na alkoholické nápoje a tabak. Podiel výdavkov obyvateľstva na potraviny, nápoje a tabak bez verejného stravovania na celkových spotrebných výdavkoch v roku 2012 sa zvýšil na 28,04 % (o 0,4 p. b.). Podiel výdavkov na potraviny a nealkoholické nápoje vzrástol o 0,41 p. b. a podiel výdavkov za alkoholické nápoje a tabak klesol o 0,01 p. b.

Podľa štatistickej a ekonomickej informačnej správy za rok 2012 „Agriculture in the EU“ vydané Európskou komisiou a DG pre rozvoj poľnohospodárstva a vidieka v roku 2012, kde sú porovnávané výdavky obyvateľstva krajín EÚ-27 na potraviny, nápoje a tabak v roku 2010 (posledné údaje), SR vydáva na potraviny, nápoje a tabak v priemere 22,3 % zo svojich spotrebných výdavkov, čo je aj vzhľadom na príjmovú situáciu obyvateľstva SR stále vysoká hodnota.

Graf č. 20

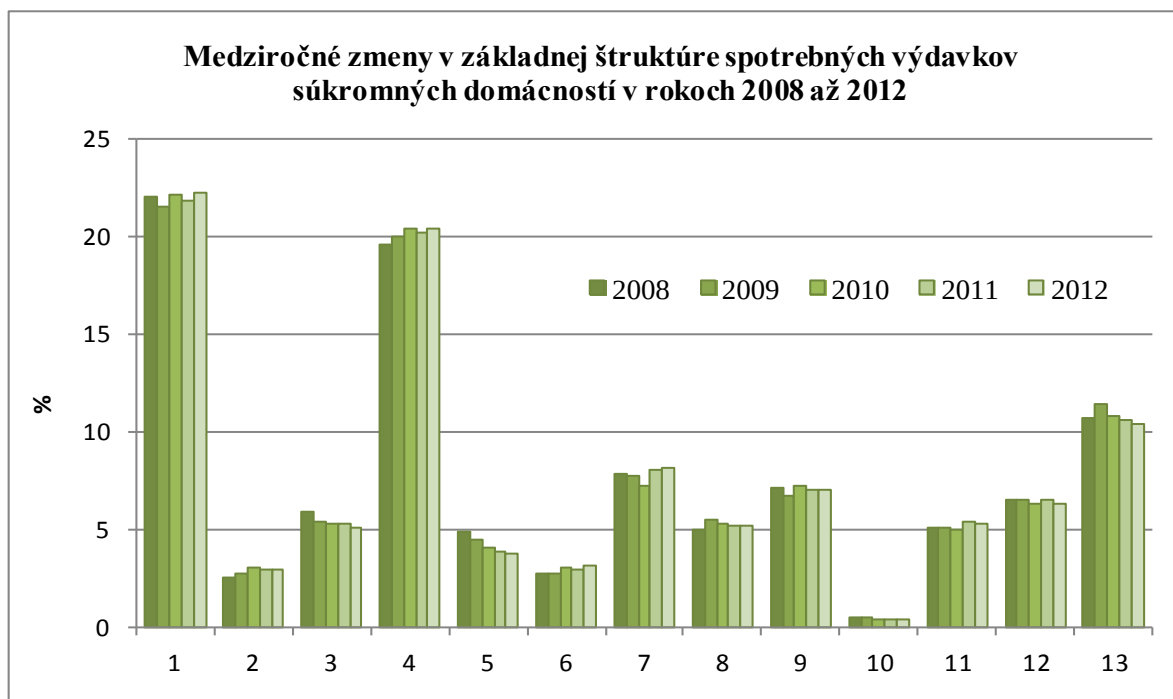
Prameň: EC (Eurostat and Agriculture and Rural Development DG), FAO and UNSO, december 2012

Poznámka.: údaj o výdavkoch domácností za potraviny, nápoje a tabak za SR bol vložený zo štatistiky rodinných účtov, ktorú realizuje ŠÚ SR, údaje za Bulharsko, Rumunsko a Litvu neboli k dispozícii

Vypracoval: VÚEPP

V základnej štruktúre spotrebných výdavkov súkromných domácností sa zvýšil podiel výdavkov za potraviny a nealkoholické nápoje, bývanie, vodu a elektrinu, plyn a palivá, zdravotníctvo a dopravu. Naopak, klesol podiel výdavkov na odievanie a obuv, rozličné tovary a služby, nábytok, bytové vybavenie a bežnú údržbu bytu, hotely, kaviarne a reštaurácie a ostatné čisté výdavky. Ostatné druhy výdavkov zostali na tej istej úrovni.

Graf č.21

1-Potraviny a nealkoholické nápoje, 2-Alkoholické nápoje a tabak, 3-Odievanie a obuv, 4-Bývanie, voda, elektrina, plyn a palivá, 5-Nábytok, bytové vybavenie a bežná údržba bytu, 6-Zdravotníctvo, 7-Doprava, 8-Pošty a telekomunikácie, 9-Rekreácia a kultúra, 10-Vzdelávanie, 11-Hotely, kaviarne a reštaurácie, 12-Rozličné tovary a služby, 13-Ostatné čisté výdavky

Prameň: ŠÚ SR, prepočty VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

K nárastu výdavkov na potraviny a nealkoholické nápoje v roku 2012 prispel hlavne nárast výdavkov na mäso, mlieko, syry a vajcia, chlieb a obilniny a nealkoholické nápoje. Výdavky klesli hlavne pri zelenine, vrátane zemiakov a ovocia.

Úroveň spotreby potravín

Podľa odhadu údajov ŠÚ SR o spotrebe potravín (získané „bilančnou metódou“) v kg na obyvateľa SR za rok 2012, sa medziročne znížila spotreba mäsa v hodnote na kosti o 5,1 kg. Trend poklesu spotreby hovädzieho mäsa pokračoval a spotreba medziročne klesla o 0,3 kg, čo je v rozpore s odporúčanými dávkami potravín (ODP), keďže jeho spotreba je dlhodobo nízka, hlboko pod hodnotou ODP. Znížila sa aj spotreba bravčového a hydinového mäsa o 1,9 kg a 2,9 kg. Spotreba bravčového a hydinového mäsa prevyšuje hodnoty ODP. Pozitívnym trendom je nárast spotreby mlieka a mliečnych výrobkov o 1,6 kg a ovocia o 2,7 kg. Naopak negatívnym javom je pokles spotreby obilia v hodnote múky o 1,6 kg, zemiakov o 1,6 kg, zeleniny o 0,5 kg a strukovín o 0,1 kg. Spotreba tukov sa znížila o 1,3 kg.

Spotreba vybraných druhov potravín na obyvateľa v SR
v kg

Tabuľka č.25

Druh potravín	Skutočnosť					Rozdiel 2012-11	ODP ³⁾	Prípustný interval racion. spotreby
	2008	2009	2010	2011	2012 odhad			
Mäso v hodnote na kosti	58,2	58,7	55,8	56,3	51,2	-5,1	57,3	51,6-63,0
Ryby	4,9	4,6	5,1	4,7	4,6	-0,1	6,0	
Mlieko a mliečne výrobky	153,0	153,8	162,8	156,9	158,5	1,6	220,0	206,0-240,0
Obilniny v hodnote múky	84,2	81,0	80,3	84,2	82,6	-1,6	98,5	94,0-103,0
Tuky spolu	23,0	23,6	23,1	22,1	20,8	-1,3	22,0	19,8-23,1
Zemiaky	55,1	53,8	47,6	49,5	47,9	-1,6	80,6	76,3-84,9
Strukoviny	1,6	1,5	1,6	1,6	1,5	-0,1	2,6	2,1-3,2
Zelenina ¹⁾	100,6	102,5	94,6	100,6	100,1	-0,5	127,9	116,9-138,9
Ovocie ²⁾	65,0	55,3	53,6	50,6	53,3	2,7	96,7	86,7-106,7

Prameň: Spotreba potravín, ŠÚ SR-údaje do roku 2011; údaj za rok 2012 = odhad ŠÚ SR

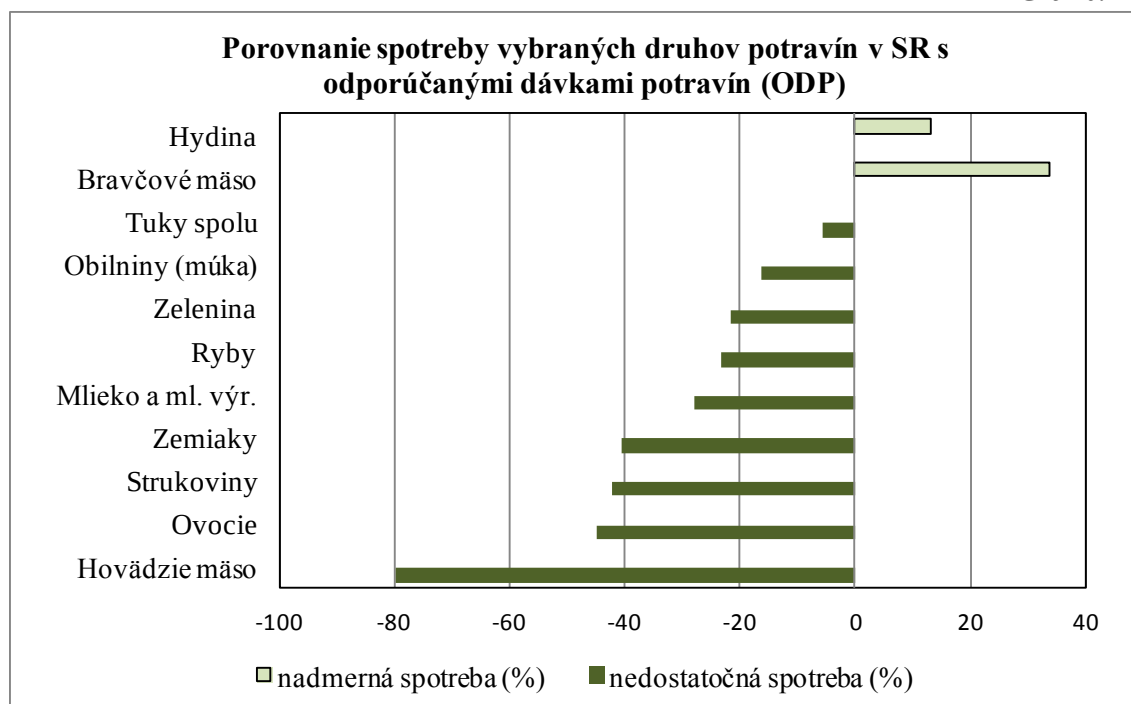
¹⁾ zelenina a zeleninové výrobky v hodnote čerstvej

²⁾ ovocie a ovocné výrobky spolu v hodnote čerstvého sú bez spotreby orechov

³⁾ ODP = odporúčaná dávka potravín

Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 22

Prameň: ŠÚ SR, údaje za rok 2012 – odhad ŠÚ SR, prepočty VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Podľa predbežných údajov ŠÚ SR o spotrebe potravín nadmerná spotreba, čiže konzumácia vyššia ako sú odporúčané výživové dávky potravín, bola pri bravčovom mäse

a hydine. Nedostatočná spotreba, v dôsledku nižšej konzumácie ako sú odporúčané výživové dávky potravín, bola v prípade hovädzieho mäsa, ovocia, strukovín, zemiakov, mlieka a mliečnych výrobkov, rýb, zeleniny, obilnín v hodnote múky a tukov.

Spotreba mäsa v SR je podľa posledných dostupných údajov v porovnaní s najbližšími štátmi najnižšia a od roku 1990 má klesajúci trend. Od roku 1990 sa znížila z 84 kg na osobu na súčasných 51,2 kg (pokles o 39,0 %). Podobne i v prípade konzumného mlieka má SR podľa posledných dostupných údajov najnižšiu spotrebu z porovnávaných štátov a jeho spotreba má tak isto klesajúci trend. Od roku 1990 bol pokles zo 110,9 kg na osobu na súčasných 54,8 kg (50,6 %).

Spotreba mäsa a mlieka vo vybraných krajinách EÚ v roku 2010

v kg za rok

Tabuľka č. 26

Druh potravín	Česko	Nemecko	Poľsko	Rakúsko	Slovensko
Mäso spolu	79,1	89,5	73,7	99,7	55,8
- hovädzie, teľacie	9,4	12,8	2,4	18,2	4,3
- bravčové	41,6	54,8	42,2	56,3	30,8
- hydina	24,5	18,7	24,6	20,5	19
Mlieko	55,9	62,6*	75,0*	78,7	54,5

Prameň: ŠÚ SR, Eurostat, Česká republika v číslech 2012 - ČSÚ, Statistisches Jahrbuch 2012,

Statistical yearbook of agriculture 2012 – Central Statistical Office Poland, Statistics Austria

Poznámka: * rok 2009, údaje v tabuľke majú vzhľadom na rôzne zdroje a tým možné odlišnosti v metodike len informatívny charakter

Vypracoval: VÚEPP

Podrobnejší prehľad o vývoji spotreby potravín uvádza tabuľka č. 29 v prílohe č. 10

3.5. Bezpečnosť a kvalita potravín

Medzi priority Slovenskej republiky a EÚ patrí i zabezpečenie ochrany zdravia a spotrebiteľa z hľadiska bezpečnosti potravín. Kompetentné kontrolné orgány všetkých členských štátov EÚ monitorujú, kontrolujú a overujú, či prevádzkovatelia plnia príslušné požiadavky pre bezpečnosť potravín na všetkých stupňoch výroby, spracovania, distribúcie a predaja potravín konečnému spotrebiteľovi. Úradná kontrola potravín je nástroj na presadzovanie a uplatňovanie potravinového práva upraveného národnou, ale i európskou legislatívou.

Úradná kontrola potravín v pôsobnosti ŠVPS SR

V roku 2012 bolo v SR, podľa zákona o potravinách, registrovaných spolu 25 864 prevádzkovateľov potravinárskych podnikov. Kontrolovaných bolo 21 516 prevádzkovateľov (83,2 %), u ktorých bolo vykonaných 67 872 kontrol. Nedostatky boli zistené u 7 878 prevádzkovateľov (36,6 %).

Orgány ŠVPS SR vychádzali pri úradných kontrolách potravín rastlinného pôvodu z koncepcie Viacročného plánu úradných kontrol vypracovaného na roky 2012-2014, v súlade s rozhodnutím Komisie 2007/363/ES o usmerneniach na pomoc členským štátom pri príprave jediného integrovaného viacročného národného plánu kontroly ustanoveného v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004, a to na zabezpečenie vysokej úrovne ochrany zdravia ľudí a záujmov spotrebiteľov v celom potravinovom reťazci, od prvovýroby až po maloobchodný predaj.

Orgány ŠVPS SR vychádzali pri úradných kontrolách v produktoch živočíšneho pôvodu z koncepcie Viacročného plánu úradných kontrol vypracovaného na roky 2012- 2014 v súlade s rozhodnutím Komisie 2007/363/ES. Úradné/veterinárne kontroly produktov živočíšneho pôvodu sa vykonávali podľa zákona č.39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov a podľa zákona č.152/1995 Z.z. o potravinách v znení neskorších predpisov v súlade s nariadením (ES) č.882/2004 a nariadením (ES) č.854/2004 v záujme ochrany zdravia zvierat a zdravia ľudí na všetkých stupňoch potravinového reťazca [podľa nariadení (ES) č.853/2004 a 854/2004], t.j. od prvovýroby až po maloobchodný predaj.

Štátne veterinárne a potravinové ústavy analyzovali a vyhodnotili v roku 2012 v komoditách **výrobkov rastlinného pôvodu a v tabakových výrobkoch** 8 233 vzoriek, z ktorých 283 (3,4 %) nevyhovelo požiadavkám Potravinového kódexu SR, alebo iným záväzným právnym predpisom v označovaní (13,1 %), v označovaní alergénov (7,2 %), v senzorických ukazovateľoch (6,0 %), vo fyzikálno - chemických ukazovateľoch (2,7 %), v prídavných látkach (1,1 %), v kontaminantoch (0,6 %), v GMO (0,5 %) a v mikrobiologických ukazovateľoch (0,3 %).

Z jednotlivých komodít boli najvyššie počty nevyhovujúcich výrobkov zistené v cukrovinkách (10,6 %), olejninách (9,2 %), v kakau a výrobkoch z kakaa (6,8 %), u suchých škrupinových plodov a výrobkov z nich (6,3 %), korenín (6,1 %), dehydrovaných pokrmov polievkových prípravkov a ochucovadiel (5,7 %), spracovaného ovocia a zeleniny (5,5 %) a výrobkov zo zemiakov (5,0 %).

Najvyššia porušenosť v obchodnej sieti bola zistená u výrobkov rastlinného pôvodu dovezených z tretích krajín, kde z celkovo odobratých 821 vzoriek bola zistená porušenosť u 5,2 % vzoriek. Celkovo najvyššia porušenosť bola zistená pri dovoze z tretích krajín (4,0 %).

Štátne veterinárne a potravinové ústavy analyzovali a vyhodnotili v roku 2012 v komoditách **výrobkov živočíšneho pôvodu** 7 240 vzoriek, z ktorých 299 (4,1 %) nevyhovelo požiadavkám Potravinového kódexu SR alebo iným záväzným právnym predpisom vo fyzikálno - chemických ukazovateľoch (7,9 %), v senzorických ukazovateľoch (5,0 %), v označovaní (3,6 %), v osobitných prísadách - NaCl (3,3 %), v označovaní alergénov (2,5 %), v mikrobiologických ukazovateľoch (2,3 %), v rezíduách veterinárnych liekov (0,7 %), v kontaminantoch (0,5%) a prídavných látkach (0,4 %).

Podľa jednotlivých druhov potravín živočíšneho pôvodu najvyššie percento nevyhovujúcich vzoriek bolo pri mechanicky separovanom mäse (20,0 %), mäse domácich kopytníkov (13,8 %), vajciach (11,4 %), mede (9,0 %), produktoch rybolovu (7,5 %), mlieku a mliečnych výrobkoch zo surového mlieka (6,8 %) a mäse hydiny a králikov (5,9 %).

Najvyššia porušenosť na rôznych stupňoch potravinového reťazca bola zistená v obchodnej sieti u výrobkov živočíšneho pôvodu z tretích krajín (11,0 %), domácich produktoch (6,0 %) a produktoch vnútro spoločenskej výmeny (3,9 %).

Úradná kontrola potravín v pôsobnosti orgánov verejného zdravotníctva

Orgány verejného zdravotníctva v Slovenskej republike (regionálne úrady verejného zdravotníctva v Slovenskej republike) vykonávali v roku 2012 úradné kontroly potravín zamerané na dodržiavanie potravinového práva prevádzkovateľmi potravinárskych prevádzok podľa nariadenia (ES) č. 882/2004 Európskeho parlamentu a Rady, podľa § 23 ods. 2 zákona č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov a kontroly podľa zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Výkon úradnej kontroly a štátneho zdravotného dozoru prebiehal pod odborným vedením Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky v súlade s Viacročným národným plánom pre úradnú kontrolu v Slovenskej republike vykonávanú orgánmi verejného zdravotníctva – aktualizovaného na rok 2012, prijatého vo februári 2012.

Orgány verejného zdravotníctva v Slovenskej republike (regionálne úrady verejného zdravotníctva v SR) vykonali v roku 2012 spolu 42 440 kontrol v 20 156 kontrolovaných potravinových prevádzkach, vrátane zariadení spoločného stravovania z celkového počtu 43 280 prevádzok registrovaných orgánmi verejného zdravotníctva. Pri kontrolách bolo zistených v 3 901 prevádzkach 5 635 nezhôd so súčasne platnými právnymi predpismi.

Z celkového počtu 15 965 vyšetrených vzoriek potravín bolo celkovo nevyhovujúcich 1 122 vzoriek, čo predstavuje 7,0 %. Celkovo najvyššie percento nevyhovujúcich vzoriek v porovnaní s ostatnými vzorkami potravín bolo v prípade pokrmov rýchleho občerstvenia (14,4 %), lahôdkarských výrobkov (12,9 %), pramenitej vody a balenej pitnej vody (12,8 %), minerálnych vôd (12,8 %), zmrzliny a dezertov (10,6 %) a cukrárskych výrobkov (8,7 %). Išlo hlavne o mikrobiologicky nevyhovujúce vzorky, kde kontaminácia bola zistená v prípade 8,6 % vzoriek a z dôvodu chemickej kontaminácie nevyhovelo 0,3 % vzoriek potravín. Išlo hlavne o aditívne látky a kontaminanty.

Rezort MPRV SR zabezpečuje **kvalitu poľnohospodárskych výrobkov** a potravín prostredníctvom dvoch systémov a to „Značka kvality SK“ a „Politika kvality EÚ“.

„Značka kvality SK“ je vlastníctvom MPRV SR a bola uvedená do užívania v roku 2004 s cieľom podporiť spotrebu domácej potravinovej produkcie v rozrastajúcom sa konkurenčnom prostredí po vstupe Slovenska do EÚ.

Prioritou programu bolo zviditeľniť domáce kvalitné výrobky a posilniť ich konkurencieschopnosť na domácom trhu. Nepriaznivá situácia na domácom trhu a v potravinárstve ako takom mala za následok prehodnotenie posudzovania a udeľovania Značky kvality SK tak, aby boli vo vyššej miere podporení práve domáci producenti a zároveň sa tiež pomohlo spotrebiteľom, ktorí sa ťažšie orientujú v potravinách dostupných v slovenských obchodoch.

Na základe nových zásad značky, platných od 1.12.2012 môže značku získať každý slovenský výrobca, ak sú jeho výrobky vyrábané z domácich surovín, za dodržania deklarovaného technologického postupu, parametrov kvality a bezpečnosti potravín, pričom je zároveň potrebná aj deklarácia surovín, t. z. že z celkovej spotreby surovín najmenej 75 % musí byť spotreba domácej suroviny a všetky fázy výrobného procesu sa musia uskutočňovať na území Slovenskej republiky, a nie len výrobok, ktorý ma nadštandardné kvalitatívne vlastnosti, ako tomu bolo doteraz.

Značka kvality SK bola rozšírená aj o Značku kvality SK GOLD, ktorá sa udeľuje výrobkom s nadštandardnými kvalitatívnymi parametrami, ktorá ich odlišuje od ostatných a zdôrazní ich vyššiu kvalitu.

Spotrebitelia vyhľadávaním a rozoznávaním loga značky na potravinách dostávajú komplexné informácie o všetkých výrobkoch s logom Značky kvality SK a tiež záruku, že nakupujú kvalitné slovenské produkty, ktoré spĺňajú všetky kritériá podľa zásad značky za dodržania národnej legislatívy, ale aj legislatívy EÚ, za dodržania výrobcom deklarovaného technologického postupu počas celého výrobného procesu, pričom sú pravidelne kontrolované orgánmi Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR. Značku možno udeliť aj výrobkom prihláseným do systému Politika kvality Európskej únie. Zoznam spoločností a ocenených výrobkov je uvedený na <http://www.znackakvality.sk>.

„**Politika kvality EÚ**“ je filozofia rozvoja kvality originálnych, tradičných poľnohospodárskych výrobkov a potravín a podpory kultúrnych tradícií a regiónov, v ktorých sa tieto výrobky vyrábajú. Systém bol vytvorený ako odpoveď na narastajúce falšovanie výrobkov a zneužívanie tradičných názvov, ktoré zaručovali dobrú povesť tradičných regionálnych výrobkov. Pod pojmom „Politika kvality EÚ“ sa rozumie zabezpečenie ochrany poľnohospodárskych výrobkov a potravín a podpora ich predaja. Tieto potraviny musia spĺňať určité kvalitatívne parametre, ktoré ich odlišujú od ostatných obdobných výrobkov svojimi presne definovanými požiadavkami na ich surovinové zloženie a technologický postup výroby. Európska únia v rámci Politiky kvality EÚ akceptuje, chráni, podporuje, registruje a kontroluje výrobky rozdelené do troch kategórií označených ako:

Chránené zemepisné označenie CHZO - (Protected geographical indication - PGI)

Chránené označenie pôvodu CHOP - (Protected designation of origin - PDO)

Zaručená tradičná špecialita ZTS - (Traditional speciality guaranteed - TSG)

V systéme Politika kvality EÚ boli k 15.1. 2013 registrované tieto slovenské poľnohospodárske výrobky a potraviny: Skalický trdelník, Slovenská bryndza, Slovenská parenica, Slovenský oštiepok, Tekovský salámový syr, Zázrivský korbáčik, Oravský korbáčik - CHZO; Bratislavský rožok/Pressburger Kipfel/Pozsonyi kifli, Ovčí hrudkový syr - salašnícky, Ovčí salašnícky údený syr, Lovecký salám/Lovecká saláma, Liptovská

saláma/Liptovský salám, Špekáčky/Špekačky, Spišské párky - ZTŠ. Na Európsku komisiu boli v roku 2012 podané žiadosti o registráciu ako CHZO výrobky Klenovecký syrec a Zázrivské vojky, a ako CHOP výrobok Žitavská paprika.

3.6. Zahraničný obchod s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami

Agropotravinársky zahraničný obchod SR v roku 2012

Vývoj v roku 2012 je charakteristický výrazným zintenzívnením tovarovej obchodnej výmeny. Dynamika zvýšenia objemu obchodu bola však u celkového a agropotravinárskeho zahraničného obchodu rozdielna. Hodnota celkového exportu sa v roku 2012 medziročne zvýšila o 10,7 %, pričom hodnota celkového importu sa zvýšila len o 6,2 %. Výrazne dynamickejšie sa v rovnakom období vyvíjal agropotravinársky obchod. Výrazne sa medziročne zvýšila hodnota agropotravinárskeho exportu SR až o 29,3 %, pričom hodnota importu vzrástla len o 12,3 %. Oživenie tovarovej výmeny sa v konečnom dôsledku pozitívne premietlo do výslednej obchodnej bilancie. Pokiaľ hodnota pozitívnej bilancie celkového zahraničného obchodu SR sa medziročne zvýšila až o 2 593,5 mil. € (255,4 %), u agropotravinárskych komodít bol enormne pozitívny pokles negatívnej obchodnej bilancie až o 395,1 mil. € (o 49,2 %).

Vývoj zahraničného obchodu v mil. €

Tabuľka č. 27

		2011	2012 ¹⁾	Index 2012/2011
Zahraničný obchod za SR spolu HS 01 - 99	Vývoz	56 783	62 833	110,7
	Dovoz	55 768	59 224	106,2
	Obrat	112 551	122 057	108,4
	Saldo	1 016	3 609	355,4
z toho: agropotravinársky sektor za SR spolu HS 01 - 24				
	Vývoz	2 919	3 773	129,3
	Dovoz	3 723	4 183	112,3
	Obrat	6 642	7 956	119,8
	Saldo	-805	-409	50,8
v tom: zahraničný obchod agrosektoru SR s ČR HS 01 - 24				
	Vývoz	660	996	150,9
	Dovoz	1 027	1 258	122,4
	Obrat	1 688	2 254	133,6
	Saldo	-367	-261	71,1

¹⁾ Predbežné údaje (apríl 2012)

Prameň: Štatistický úrad SR

Vypracoval: VÚEPP

V roku 2012 bolo na Slovensko medziročne dovezené o 459,7 mil. € (12,3%) viac poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov.

Medziročne sa zvýšila hodnota dovozu repného cukru o 77,1 mil. € (47,0 %), slnečnicového oleja o 74,0 mil. € (64,9 %), konzervovaného mäsa o 52,5 mil. € (82,4 %), repkového oleja o 49,4 mil. € (76,2 %), sladených nealkoholických nápojov o 44,6 mil. €

(51,1 %), čokolády o 19,1 mil. € (13,8 %), živých ošúpaných o 18,7 mil. € (50,2 %), sušených a údených rýb o 17,1 mil. € (687,6 %), krmív o 16,6 mil. € (19,4 %), semien repky olejnej o 15,7 mil. € (24,8 %), bravčového mäsa o 14,7 mil. € (7,4 %), potravinových prípravkov o 14,2 mil. € (11,4 %) a cigariet o 13,6 mil. € (14,9 %).

Na vývoj importu pozitívne vplýval najmä medziročný pokles hodnoty importu vína o 20,6 mil. € (26,1 %), kukurice o 17,0 mil. € (22,4 %), zemiakov o 16,3 mil. € (53,2 %), rybacieho filé o 13,0 mil. € (60,4 %), tekutého mlieka a smotany o 11,8 mil. € (20,8 %) a krupice o 6,8 mil. € (71,6 %).

Vo výrobkovej štruktúre slovenského dovozu poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov mali prvenstvo finálne potravinárske výrobky a polotovary, ktoré podľa poradia v roku 2012 obsadili prvých štrnásť priečok: repný cukor s 5,8 %-ným podielom, bravčové mäso s 5,1 %-ným podielom, slnečnicový olej so 4,5 %-ným podielom, káva so 4,4 %-ným podielom, čokoláda s 3,8 %-ným podielom, pekársky tovar s 3,5 %-ným podielom, ostatné potravinové prípravky s 3,3 %-ným podielom, sladené nealkoholické nápoje s 3,2 %-ným podielom, hydínové mäso s 2,9 %-ným podielom, konzervované mäso s 2,8 %-ným podielom, repkový olej s 2,7 %-ným podielom, syry a tvaroh s 2,7 %-ným podielom, cigarety s 2,5 %-ným podielom a krmivá s 2,4 %-ným podielom na celkovom agrodovoze SR.

Na obchodnú bilanciu v roku 2012 priaznivo vplýval výrazný medziročný nárast hodnoty vývozu poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov až o 854,8 mil. € (29,3%).

Rozhodujúci podiel na medziročnom zvýšení hodnoty agropotravinárskeho vývozu mal nárast exportu repného cukru o 255,0 mil. € (108,4 %), semien repky olejnej o 201,5 mil. € (111,7 %), repkového oleja o 118,0 mil. € (373,5 %), slnečnicového oleja o 62,9 mil. € (77,2 %), kávy o 57,4 mil. € (42,6 %), pšenice o 48,2 mil. € (57,0 %), sladených nealkoholických nápojov o 25,2 mil. € (44,6 %), hydínového mäsa o 19,6 mil. € (25,6 %), bravčového mäsa o 18,9 mil. € (58,9 %), sladu o 18,5 mil. € (0,6 %), živého hovädzieho dobytko o 15,1 mil. € (28,7 %), živých ošúpaných o 13,9 mil. € (21,8 %), mrazených rýb o 10,6 mil. € (1409,8 %) a ostatných cukrov o 10,5 mil. € (12,8 %).

Na druhej strane sa v roku 2012 zo SR medziročne vyviezlo menej čokolády o 21,8 mil. € (13,4 %), tekutého mlieka a smotany o 20,2 mil. € (17,9 %), ryže o 16,5 mil. € (75,7 %), jačmeňa o 15,7 mil. € (34,5 %), etylalkoholu o 10,4 mil. € (15,0 %), prípravkov na omáčky o 10,2 mil. € (28,4 %) a slnečnicových semien o 9,4 mil. € (7,3 %).

V rámci výrobkovej štruktúry v roku 2012 najvýznamnejšou komoditou slovenského agrárneho vývozu nielen vďaka exportu domácej produkcie, ale aj následným reexportom dovozeného tovaru, ako aj priaznivými cenovými reláciami, bol opäť repný cukor s rekordným 13,0 %-ným podielom na celkovom agrovývoze (v roku 2011 len 8,1 %-ný podiel). Vzhľadom na enormný medziročný nárast exportu (111,7 %) si s 10,1 %-ným podielom na celkovom vývoze upevnili svoje miesto semená repky olejnej. Káva (5,1 %-ný podiel), repkový a slnečnicový olej (4,0 %-ný, resp. 3,8 %-ný podiel) sa v dôsledku enormného medziročného nárastu hodnoty exportu (42,6 %, 373,5 %, resp. 77,2 %) zaradili medzi nosné komodity v rámci štruktúry exportu SR. Medzi nosné komodity slovenského agropotravinárskeho vývozu v roku 2012 patrila aj čokoláda s 3,8 %-ným podielom, kukurica s 3,6 %-ným podielom, pšenica s 3,5 %-ným podielom, slnečnicové semená s 3,1 %-ným

podielom, hydinové mäso s 2,5 %-ným podielom, ostatné cukry s 2,5 %-ným podielom, tekuté mlieko a smotana s 2,4 %-ným podielom, syry a tvaroh s 2,3 %-ným podielom a sladené nealkoholické nápoje s 2,2 %-ným podielom na celkovom agrovývoze SR. Z uvedených štrnástich najvýznamnejších exportných komodít až deväť predstavujú finálne potravinárske výrobky a polotovary (celkovo až 39,1 %-ný podiel na celkovom agrovývoze, avšak ďalších päť s celkovým až 22,8 %-ným podielom na agrovývoze SR predstavujú prvotné poľnohospodárske suroviny.

Oživenie tovarovej výmeny sa prejavilo nielen vo vývoji zahraničného obchodu SR s poľnohospodárskymi, ale aj spracovanými potravinárskymi výrobkami.

V roku 2012 boli dovezené do SR poľnohospodárske výrobky v celkovej hodnote 903,9 mil. €, tzn. medziročný nárast len o 30,8 mil. € (3,5 %). Z tejto hodnoty predstavoval dovoz nahraditeľných poľnohospodárskych výrobkov až 73,4 % (v roku 2011 ešte 74,8 %). V rovnakom období boli uvedené výrobky vyvezené za rekordných 1 257,0 mil. €, čo bolo až o 245,0 mil. € (24,2%) viac ako v roku 2011.

Vyššia dynamika nárastu exportu poľnohospodárskych výrobkov v porovnaní s importom sa premietla do pozitívneho vývoja salda. Pokiaľ v roku 2011 zahraničná obchodná výmena s poľnohospodárskymi výrobkami vygenerovala prebytok 138,8 mil. €, v roku 2012 to bolo na úrovni 353,1 mil. € (154,3 %). V tovarovo-obchodnej výmene s nahraditeľnými poľnohospodárskymi výrobkami dosiahla SR vysoko aktívnu obchodnú bilanciu; v roku 2011 na úrovni 280,3 mil. €, pričom v roku 2012 rekordných 527,2 mil. € (celkový nárast až o 88,1 %). Zahraničný obchod s poľnohospodárskymi výrobkami sa vyvíja pre SR priaznivo, nakoľko export doma pestovaných poľnohospodárskych komodít mierneho pásma dokázal nielen v plnej miere eliminovať negatívnu obchodnú bilanciu s tzv. nenahraditeľnými komoditami, ale aj vygenerovať významný prebytok bilancie.

Nepriaznivá situácia pretrváva v zahraničnom obchode SR s potravinárskymi výrobkami, nakoľko v roku 2012 až 186,2 % (v roku 2011 117,3 %) nášho celkového agropotravinárskeho salda vygenerovali práve finálne potravinárske polotovary a výrobky. V roku 2012 boli dovezené do SR potravinárske výrobky celkovo za 3 278,9 mil. € (v porovnaní s rokom 2011 viac o 15,1 %), z čoho až 85,4 % (v roku 2011 84,7 %) predstavoval dovoz nahraditeľných potravinárskych výrobkov. V sledovanom období vzrástla hodnota vývozu potravinárskych výrobkov. V roku 2012 boli uvedené výrobky umiestnené na zahraničných trhoch v celkovej hodnote 2 516,4 mil. €, čo je až o 32,0 % viac ako v roku 2011. Z uvedenej hodnoty až 88,4 % predstavoval vývoz nahraditeľných potravinárskych výrobkov (v roku 2011 88,8 %). Pokiaľ v roku 2011 spracovateľský priemysel vygeneroval rekordné negatívne saldo 943,4 mil. € (z toho 76,4 % pripadá na nahraditeľné komodity), v roku 2012, vďaka vyššej dynamike rastu exportu sa negatívne saldo výrazne znížilo na úroveň 762,6 mil. € (z toho 75,3 % pripadá na nahraditeľné výrobky).

Z údajov vývoja agropotravinárskeho zahraničného obchodu SR je vo všeobecnosti možné odvodiť jeho základné charakteristiky:

- exportná výkonnosť SR je do značnej miery závislá od reexportov agropotravinárskych komodít, čo potvrdzuje nielen reexport k nám dovážaných

nenahraditeľných komodít, ale aj dominantné postavenie cukru nielen na strane dovozu, ale aj na strane vývozu,

- oživenie tovarovej obchodnej výmeny, hlavne na strane vývozu, sa v konečnom dôsledku prejavilo vo výrazne pozitívnom medziročnom poklese negatívnej obchodnej bilancie až o 395,1 mil. €,
- v obchode s tretími krajinami z hľadiska minimalizácie prepravných nákladov rastie význam námorných prístavov v západnej Európe, kde sa tovary koncentrujú a následne redistribujú do ostatných členských krajín EÚ, čo viedlo k zvýšeniu podielu dovozu z členských krajín EÚ na celkovom agropotravinárskom dovoze SR o 0,4 p.b. na 92,9 %,
- z hľadiska komoditnej štruktúry sa slovenský vývoz dlhodobo orientuje na prvotné poľnohospodárske suroviny (34,7 % z celkového exportu v roku 2011 a 33,3 % v roku 2012) a na strane dovozu dominujú finálne potravinárske výrobky a polotovary s vyššou pridanou hodnotou (76,5 % z celkového importu v roku 2011 a 78,4 % v roku 2012),
- rast exportu v SR pestovaných poľnohospodárskych komodít mierneho pásma dokázal nielen v plnej miere eliminovať negatívnu obchodnú bilanciu s tzv. nenahraditeľnými komoditami, ale aj vygenerovať významný prebytok bilancie,
- hodnota vývozu potravinárskych výrobkov je dlhodobo hlboko pod úrovňou hodnoty ich dovozu. V roku 2012 až 186,2 % (v roku 2011 117,3 %) nášho celkového agropotravinárskeho salda vygenerovali práve finálne potravinárske polotovary a výrobky,
- v rámci hlavných výrobných vertikál nepriaznivý vývoj obchodnej výmeny – vývoz suroviny, dovoz finálnych potravinárskych výrobkov. U mäsa export živého hovädzieho dobytku a ošúpaných a dovoz mäsa a mäsových výrobkov. V sektore mlieka export tekutého mlieka, import mliečnych výrobkov. Vo vertikále olejnin export olejnatých semien a dovoz rastlinných olejov, a pod.,
- na vývoj agroobchodu majú výrazný vplyv rozhodnutia zahraničných majiteľov výrobných investícií smerujúce k redukcii či až k likvidácii spracovateľských kapacít, výsledkom čoho je nedostatočná domáca produkcia, čo vyvoláva potrebu dovozu, a tým smerovanie k neustále vysoko negatívnej obchodnej bilancii finálnych potravinárskych výrobkov a polotovarov s vyššou pridanou hodnotou,
- rastúca dovozná závislosť SR v sektore mäsa, hlavne pokiaľ ide o bravčové a hydinové mäso, ako aj mäsové výrobky,
- vysoká dovozná závislosť SR v sektore ovocia a zeleniny, vrátane potravinárskych výrobkov z nich vyrábaných,
- z hľadiska miery krytia domácej spotreby domácou výrobou je najproblematickejším sektor mäsa a mäsových výrobkov, sektor čerstvého a spracovaného ovocia a zeleniny a v dôsledku úplnej likvidácie celého spracovateľského odboru aj sektor tabakových výrobkov, ktoré v roku 2012 spoločne vygenerovali až 192,0 % celkovej pasívnej obchodnej bilancie (72,4 %, 93,3 %, resp. 26,2 %).

Teritoriálna štruktúra agroobchodu SR

Agropotravinársky zahraničný obchod SR je jednoznačne *orientovaný na členské krajiny EÚ*. Orientáciu zahraničného agropotravinárskeho obchodu SR na krajiny Európskej únie zvýrazňuje fakt, že dovoz z krajín EÚ-27 v roku 2012 dosiahol 92,9 % (v roku 2011 92,5 %) z celkového dovozu SR a vývoz do krajín EÚ-27 sa podieľal na celkovom agropotravinárskom vývoze SR 96,2 %-mi (v roku 2011 96,4 %-mi).

Saldo zahranično-obchodnej výmeny medzi SR a členskými krajinami EÚ (EÚ-27) za rok 2012 dosiahol zápornú hodnotu 258,3 mil. €, čo v porovnaní s rokom 2011 predstavuje jeho výrazný pokles až o 370,9 mil. € (58,9 %). Pozitívny a výrazný pokles záporného salda bol spôsobený výrazným medziročným zvýšením hodnoty vývozu poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov zo SR do krajín EÚ-27 až o 816,0 mil. € (29,0 %), hoci za rovnaké obdobie sa súčasne zvýšila aj hodnota dovozu, ale len o 445,1 mil. € (12,9 %).

V porovnaní s rokom 2011 bolo v roku 2012 vyvezené zo SR do krajín Európskej únie (EÚ-27) viac repného cukru o 255,4 mil. € (108,8 %), semien repky olejnej o 201,6 mil. € (111,8 %), repkového oleja o 100,9 mil. € (358,1 %), slnečnicového oleja o 64,7 mil. € (81,3 %), kávy o 57,3 mil. € (42,5 %), pšenice o 48,1 mil. € (56,9 %), sladených nealkoholických nápojov o 25,0 mil. € (44,4 %), hydínového mäsa o 20,1 mil. € (26,8 %), bravčového mäsa o 18,9 mil. € (58,9 %), sladu o 16,8 mil. € (32,9 %), živých ošípaných o 13,9 mil. € (21,8 %) a ostatných cukrov o 10,3 mil. € (12,9 %). Na druhej strane sa medziročne znížil export tekutého mlieka a smotany o 21,1 mil. € (18,8 %), čokolády o 18,8 mil. € (12,6 %), ryže o 16,5 mil. € (75,7 %), jačmeňa o 15,6 mil. € (34,9 %), etylalkoholu o 10,6 mil. € (15,2 %), slnečnicových semien o 9,4 mil. € (7,4 %), prípravkov na omáčky o 8,9 mil. € (26,4 %) a kukurice o 8,3 mil. € (5,9 %).

Teritoriálna štruktúra agrárneho zahraničného obchodu
v mil. €

Tabuľka č.28

	Obdobie	EÚ-27	z toho ČR	Tretie krajiny	z toho			
					EFTA	Balkán	ACP	SNŠ
Obrat	2011	6 255,6	1 687,7	386,2	32,6	65,4	30,9	48,6
	2012 ¹⁾	7 516,8	2 253,9	439,5	39,3	73,1	46,0	63,5
	index 12/11	120,2	133,6	113,8	120,4	111,7	148,8	130,6
Vývoz	2011	2 813,2	660,2	105,4	14,7	37,9	0,3	35,7
	2012 ¹⁾	3 629,2	996,4	144,2	15,6	45,9	0,4	48,6
	index 12/11	129,0	150,9	136,8	106,2	121,2	150,7	135,9
Dovoz	2011	3 442,4	1 027,4	280,8	18,0	27,5	30,6	12,8
	2012 ¹⁾	3 887,5	1 257,5	295,3	23,7	27,1	45,6	14,9
	index 12/11	112,9	122,4	105,2	132,1	98,7	148,8	115,8
Saldo	2011	-629,2	-367,2	-175,4	-3,3	10,4	-30,4	22,9
	2012 ¹⁾	-258,3	-261,1	-151,2	-8,1	18,8	-45,2	33,7
	index 12/11	41,1	71,1	86,2	247,3	180,7	148,8	147,2

¹⁾ Predbežné údaje (apríl 2013)

Pozn.: EÚ-27 Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Portugalsko, Taliansko, Španielsko, Veľká Británia, Rakúsko, Švédsko, Fínsko, SR, ČR, Poľsko, Maďarsko, Slovinsko, Lotyšsko, Litva, Estónsko, Malta, Cyprus, Bulharsko, Rumunsko
EFTA Nórsko, Island, Švajčiarsko, Lichtenštajnsko
Balkán Albánsko, Chorvátsko, Macedónsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Srbsko a Kosovo
ACP Skupina krajín Afriky, Karibiku a Pacifiku
SNŠ Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Gruzínsko, Kazachstan, Kirgizsko, Moldavsko, Ruská federácia, Tadžikistan, Turkménsko, Ukrajina, Uzbekistan

Prameň: Štatistický úrad SR

Vypracoval: VÚEPP

Z krajín Európskej únie (EÚ-27) bolo v roku 2012 dovezené do SR viac repného cukru o 85,0 mil. € (55,3 %), slnečnicového oleja o 68,1 mil. € (62,7 %), konzervovaného mäsa o 52,5 mil. € (83,0 %), repkového oleja o 49,4 mil. € (76,2 %), sladených nealkoholických nápojov o 45,5 mil. € (55,6 %), čokolády o 19,7 mil. € (14,9 %), živých ošípaných o 18,8 mil. € (50,8 %), semien repky olejnej o 16,6 mil. € (26,7 %), krmív o 16,4 mil. € (19,6 %), bravčového mäsa o 14,5 mil. € (7,3 %), potravinových prípravkov o 13,9 mil. € (12,1 %) a cigariet o 13,2 mil. € (14,6 %), ale menej vína o 19,2 mil. € (26,1 %), kukurice o 17,1 mil. € (22,8 %), zemiakov o 16,3 mil. € (53,2 %), tekutého mlieka a smotany o 11,8 mil. € (20,8 %), krupice o 6,8 mil. € (71,7%), mrkvy o 4,9 mil. € (22,4 %), nespracovaného tabaku o 4,5 mil. € (40,3 %) a etylalkoholu o 4,2 mil. € (27,8 %).

S ostatnými, nečlenskými krajinami EÚ, tzv. tretími krajinami SR vykazuje za rok 2012 záporné saldo – 151,2 mil. €. Celkové negatívne saldo SR s tretími krajinami sa hlavne v dôsledku zníženia pasívnej obchodnej bilancie SR so Stredomorskými krajinami (o 12,2 mil. €) a krajinami MERCOSUR (o 6,9 mil. €), ako aj pozitívneho zvýšenia obchodného prebytku s krajinami SNŠ a Balkánu (o 10,8, resp. 8,4 mil. €), medziročne celkovo znížilo

o 24,2 mil. € (13,8 %). V roku 2012 boli vyvezené do tretích krajín poľnohospodárske a potravinárske výrobky v celkovej hodnote 144,2 mil. €, čo bolo až o 38,8 mil. € (36,8 %) viac ako v predchádzajúcom roku. Na druhej strane boli dovezené do SR z nečlenských krajín EÚ agropotravinárske výrobky za 295,3 mil. €, čo v porovnaní s rokom 2011 bolo len o 14,6 mil. € viac (5,2 %).

V skladbe dovozu z tretích krajín dominujú hlavne nenahraditeľné výrobky, ktoré v našich podmienkach nie je možné produkovať: jedlé ovocie a orechy, kakaové prípravky, prípravky zo zeleniny a ovocia, káva, čaj a korenie, rôzne potravinové prípravky, živočíšne a rastlinné tuky a oleje, nápoje a liehoviny, zelenina a ryby a výrobky z rýb. Vývoz zo SR do tretích krajín sa orientuje prevažne na potravinárske polotovary a výrobky: živé zvieratá, živočíšne a rastlinné tuky a oleje, rôzne potravinové prípravky, mlynské výrobky, kakaové prípravky, mlieko a mliečne výrobky, krmivá a obilie.

Z trhov tretích krajín bola SR buď vytláčaná konkurenciou, alebo export bol nahradený licenčnou výrobou, príp. obmedzená domáca produkcia neumožnila našu expanziu. Avšak údaje colnej štatistiky nám neumožňujú exaktne identifikovať a kvantifikovať reimporty a reexporty poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, či už vo vzťahu k EÚ alebo voči tretím krajinám.

Podrobnejšie údaje o zahraničnom obchode sú uvedené v tabuľkách č. 30 - 35 v prílohe č. 10.

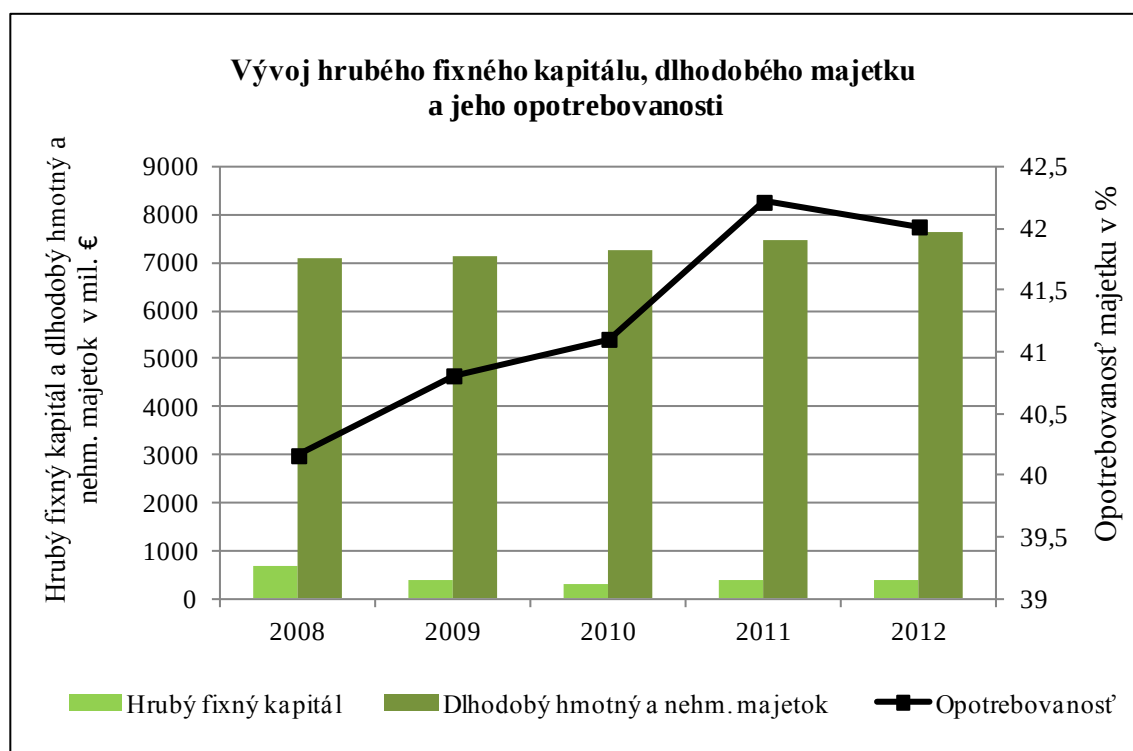
4. Výrobné vstupy do poľnohospodárstva a potravinárstva

4.1. Vstupy do poľnohospodárstva

Fixný kapitál a jeho tvorba

Hrubý fixný kapitál v poľnohospodárstve v roku 2012 dosiahol úroveň 368,7 mil. €, čo bolo o 7,6 % menej ako v roku 2011. Pokles investovania sa prejavil vo všetkých zložkách tvorby hrubého fixného kapitálu. Menej ako pred rokom sa investovalo najmä do budov a stavieb (13,9 %), strojov a zariadení (5,6 %), kultivovaných aktív (10,3 %) a dopravných prostriedkov (2,2 %). Najviac klesli investície do budov a stavieb a to až o 13,9 %. Aj pri poklese investícií sa zvýšil dlhodobý nehmotný a hmotný majetok o 156 mil. € (2,1 %). Hodnota majetku dosiahla 7 627 mil. € a jeho opotrebovanosť 42 %. Táto medziročne stagnovala, čo svedčí o miernej obnove majetku a jeho narastajúcej zostatkovej hodnote.

Pokračovalo obstaranie investícií zo zahraničných zdrojov najmä do strojov a zariadení a kultivovaných aktív. Vývoj dlhodobého hmotného a nehmotného majetku ako aj tvorba hrubého fixného kapitálu sú uvedené v tabuľke č. 41 v prílohe č. 10.

Prameň: ŠÚ SR
 Vypracoval: VÚEPP

Spotreba vstupov

Trh so vstupmi do poľnohospodárskej výroby sa v roku 2012 výrazne nezmenil. Celkovo sa spotreba vstupov v rastlinnej a živočíšnej výrobe u väčšiny sledovaných vstupov zvýšila. Zníženie bolo len pri spotrebe fungicídov a spotrebe osív raže, repky a hrachu.

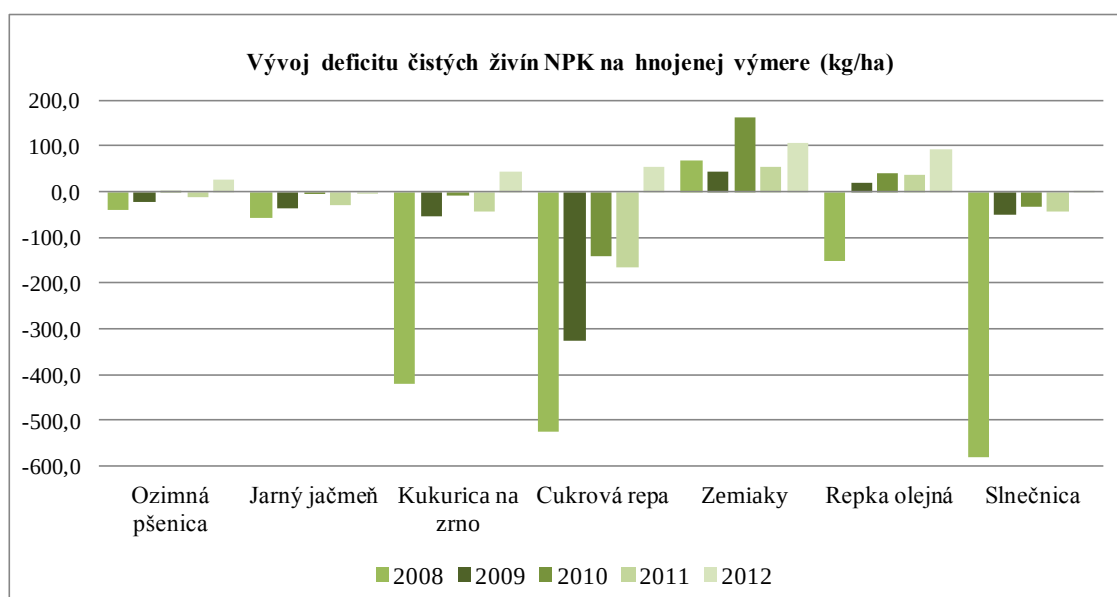
Pôdam chýba hnojenie s maštalným hnojom, ktoré by sa malo aplikovať minimálne raz za 3-5 rokov, aby sa humusový horizont udržal. V osevnom postupe nie sú zaradené pre pôdu dôležité plodiny hlavne strukoviny, je pozorovaný aj výpadok pestovania cukrovej repy, zemiakov a viacročných krmovín.

Spotreba priemyselných hnojív v roku 2012 spolu predstavovala objem 5 619 tis. t. Z toho spotreba čistých živín, v prepočte na hektár poľnohospodárskej pôdy, dosiahla 85,8 kg, čo je o 6,2 kg na ha viac ako v roku 2011.

Z 1 555 tis. ha poľnohospodárskej pôdy sa priemyselnými hnojivami vyhnojilo 1 177 tis. ha (75,7 %). Väčšina plodín bola hnojená dostatočne, deficit pretrvával len pri niektorých druhoch plodín (jarný jačmeň, ovos, horčica, ľan, koreňová zelenina, ovocné sady).

Spotreba priemyselných hnojív je uvedená v tabuľke č. 40 v prílohe č. 10.

Graf č. 24

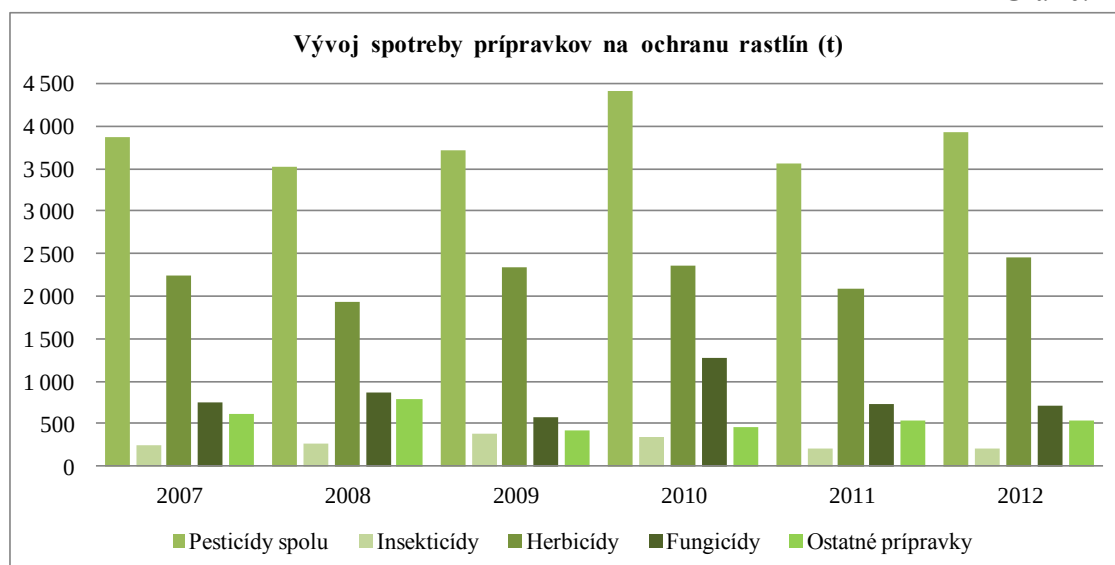

Prameň: ÚKSÚP, Vypracoval: VÚEPP

V SR bol rok 2012 jeden z najteplejších od začiatku meteorologických pozorovaní a zároveň aj najsuchších. Teplé leto bolo v znamení niekoľkých vln horúčav, ktoré panovali až do konca augusta. Z hľadiska výskytu chorôb sa vyskytli múčnatky na viacerých plodinách, i keď v niektorých prípadoch až na konci vegetácie bez negatívneho vplyvu na úrodu. Zo škodcov bol silnejší výskyt kohútikov na obilninách, blyskáčika repkového a šešuľových škodcov na repke a vošiek a molíc na viacerých plodinách.

Spotreba chemických ochranných prostriedkov v roku 2012 predstavovala 3 926 t, čo je o 10,5 % viac ako v roku 2011. Spotreba fungicídov sa znížila na 713 t (2,3 %). Spotreba všetkých ostatných skupín sa zvýšila: herbicídov na 2 457 t (17,4 %), insekticídov na 212 t (8,2 %) a ostatných prípravkov na 544 t (1,7 %), z toho najmä fungicídnych moridiel na 109 t (32,9 %) a insekticídnych moridiel na 56 t (7,2 %).

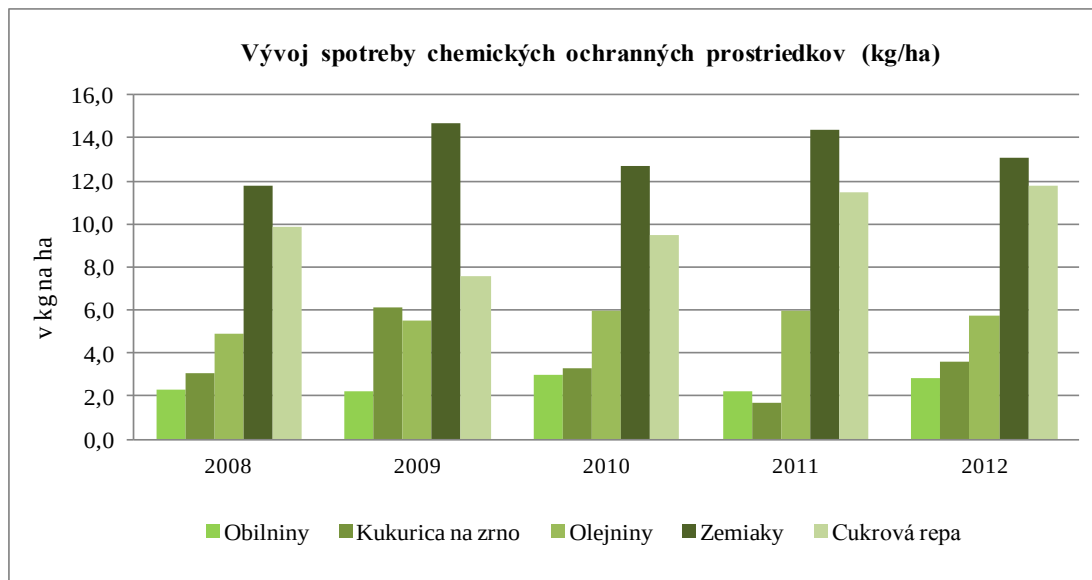
Graf č. 25

Prameň: ÚKSÚP, Vypracoval: VÚEPP

Pre jednotlivé rastlinné komodity sa v roku 2012 spotrebovalo na sledovanej výmere nasledujúce množstvo pesticídov: 2,8 kg na ha obilnín (nárast o 27,3 %); 5,1 kg na ha strukovín (pokles o 30,8 %); 5,7 kg na ha olejnín (pokles o 5,0 %); 13,1 kg na ha zemiakov (pokles o 9,0 %) a 2,6 kg na ha cukrovej repy (nárast o 2,6 %).

Graf č. 26

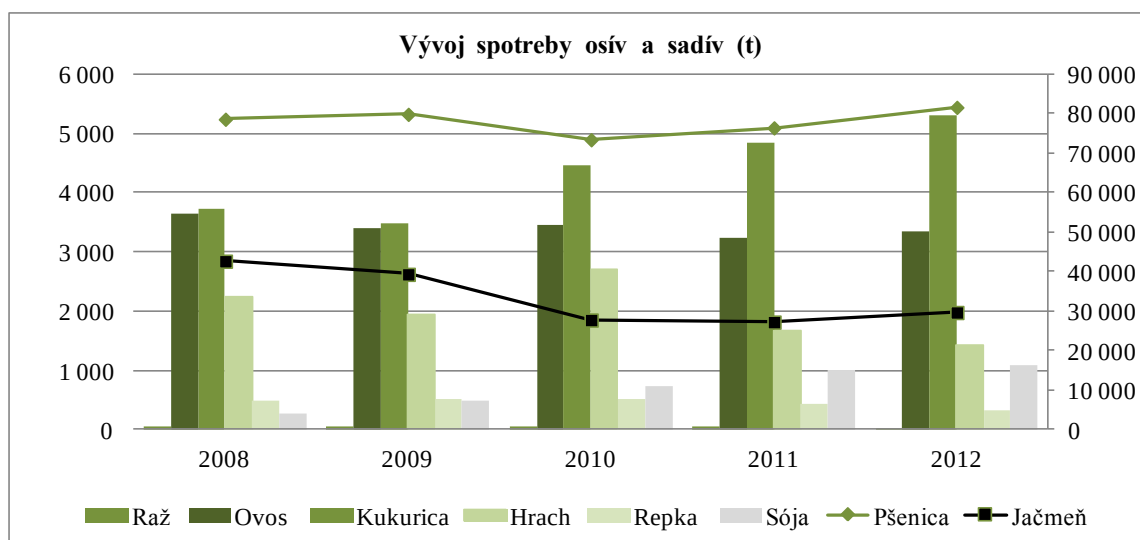

Prameň: ÚKSÚP

Vypracoval: VÚEPP

Spotreba osív celkom v roku 2012 medziročne vzrástla o 6,9 %. Plocha pre osev obilnín sa zväčšila o 3,3 %. Tomu zodpovedá zvýšenie spotreby ich osiva: jačmeňa o 8,9 %, pšenice o 6,8 % a ovsa o 3,2 %. Na druhej strane spotreba osiva raže klesla o 19,8 %. Olejníny sa vysiali na ploche o 14,0 % menšej, ale spotreba osiva sóje sa zvýšila o 10,7 % a kukurice o 9,3 %. Výrazne klesla spotreba osiva repky (25,9 %). Osiata plocha strukovín sa zmenšila o 3,5 %, spotreba osiva hrachu sa znížila o 15,4 %.

Graf č.27

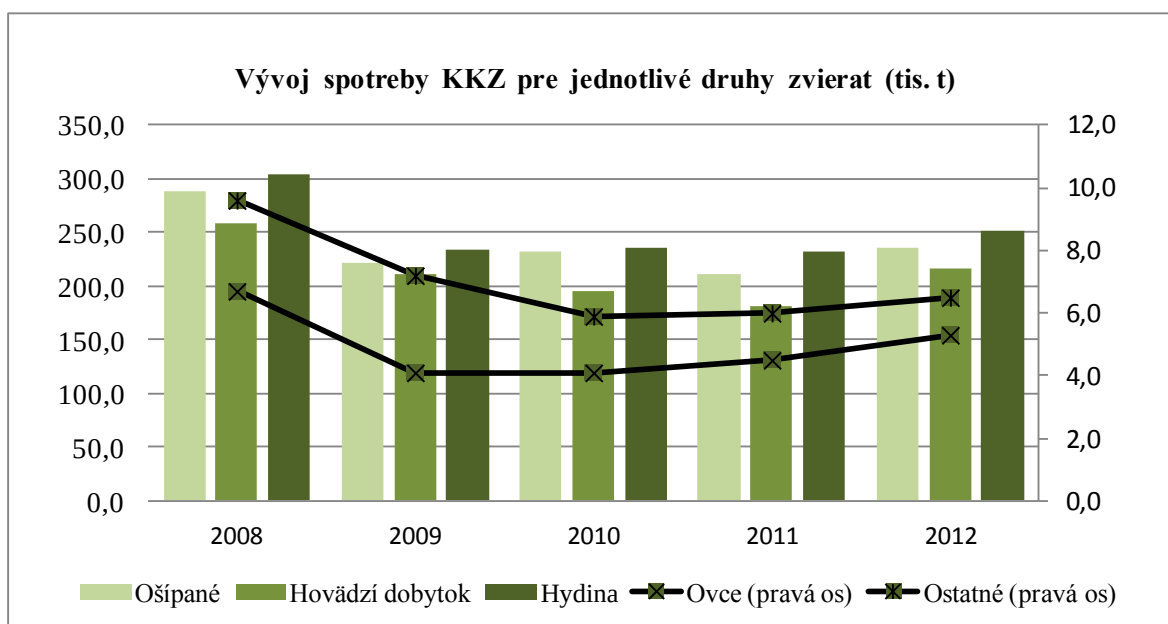

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: VÚEPP

V roku 2012 sa zvýšil počet všetkých druhov hospodárskych zvierat (okrem dojných kráv), čo sa odrazilo aj v **spotrebe kompletných kŕmnych zmesí**. Táto skutočnosť sa najvýraznejšie prejavila u hovädzieho dobytku, kde sa spotreba krmiva zvýšila o 18,7 %, u oviec o 17,87 % a u ošípaných (o 11,5 %). V kategórii hovädzí dobytok v skupine výkrm HD sa zvýšila spotreba KKZ o 15,2 %, u dojnic o 5,5 %, u teliat o 11,3 % a u mladého HD spotreba klesla o 2,3 %. V skupine ovce sa zvýšila spotreba krmív u jahniat o 38,6 % a u bahníc a baranov o 6,9 %. V skupine ošípaných sa spotrebovalo viac krmiva u prasníc o 26,7 %, prasiatok o 21,8 %, chovných prasiatok o 13,8 % a ošípaných vo výkrme o 7,4 %. Najnižší nárast spotreby KKZ bol u hydiny (8,8 %). Nosnice spotrebovali o 13,9 % krmiva viac a vo výkrme brojlerov sa zvýšila spotreba krmiva o 7,0 %.

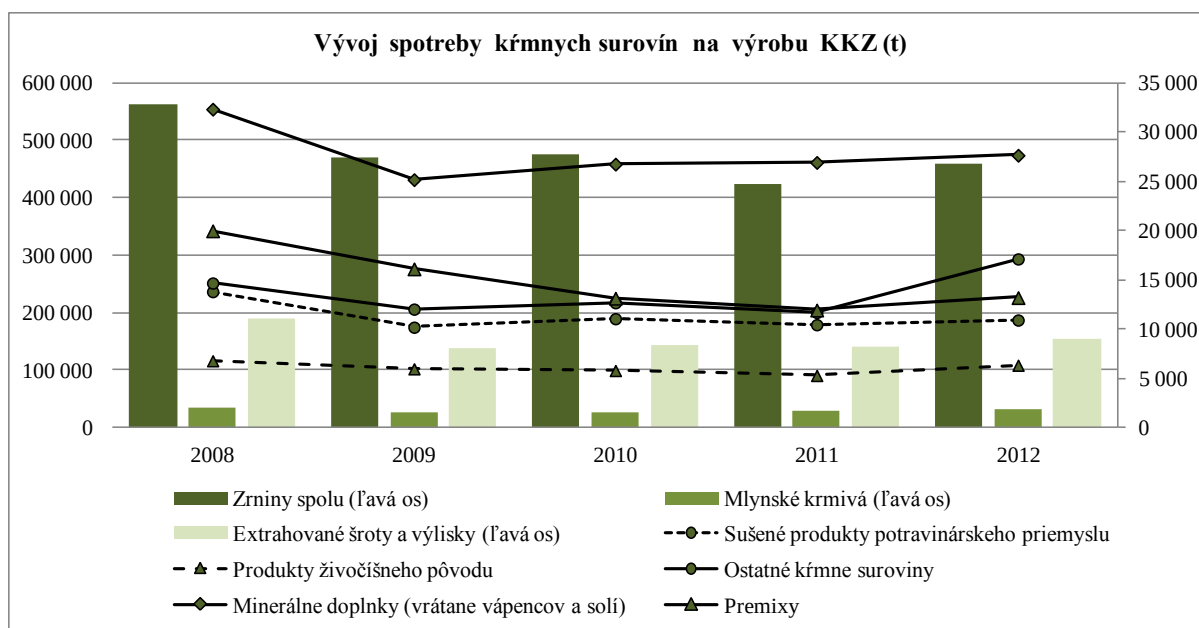
Graf č. 28

Prameň: KRMZ (MPRV SR) 1-04

Vypracoval: VÚEPP

V roku 2012 vzrástla **spotreba kŕmnych surovín** na výrobu KKZ o 9,2 %. Najvýraznejšie sa zvýšila spotreba ostatných kŕmnych surovín (46,5 %), najmä d'atelinových a lucernových úsuskov (50,0 %). Spotreba produktov živočíšneho pôvodu vzrástla o 19,7 %. Z tejto skupiny sa spotreba krvnej múčky zvýšila dvojnásobne, sušeného mlieka takmer o polovicu a o tretinu spotreba rybích múčok. Treťou skupinou s najvýraznejším zvýšením spotreby boli premixy (10,6 %), potom extrahované šroty a výlisky (9,8 %). Z tohto druhu sa najviac zvýšila spotreba slnečnicového šrotu (94,7 %). Spotreba zrnín spolu sa zvýšila o 8,5 %, najmä pšenice (20,2 %) a kukurice (7,8 %). Spotreba ostatných zrnín klesla a to raže (65,7 %), ovsu (15,9 %), jačmeňa (10,2 %) a tritikale (2,3 %). Spotreba mlynských krmív vzrástla o 5,7 % a spotreba sušených produktov potravinárskeho priemyslu o 4,5 %. Najmenej sa zvýšila spotreba minerálnych doplnkov (2,7 %).

Prameň: KRMZ (MPRV SR) 1-04

Vypracoval: VÚEPP

Podľa poznatkov Agrárnej komory Slovenska dodávateľské firmy predávajú poľnohospodárskym prvovýrobcam osivá, hnojivá ako aj chemické prípravky o 20-30 % drahšie ako v Rakúsku.

Kapacity

ŠÚ SR zmenil periodicitu sledovania údajov výkazu „Súpis hospodárskych zvierat, strojov a zariadení v poľnohospodárstve“ na 2 roky, preto za účelom porovnania vývoja v roku 2012 sa použil stav z roku 2010. Počet **hovädzieho dobytku** za sledované 2-ročné obdobie mierne narástol o 0,8 % a pri súčasnom náraste počtu ustajňovacích objektov o 3,2 % sa znížil priemerný počet hovädzieho dobytku na jeden objekt o 6,1 %. Naopak, pri znížení počtu **kráv** o 0,9 % a zvýšení počtu objektov pre kravy o 6,1 %, priemerný počet kráv na 1 objekt poklesol o 10,4 %.

Najviac sa znížil počet objektov pre **ošípané** o 13,0 % a aj keď sa stav ošípaných znížil o 8,1 %, zníženie počtu objektov malo za následok zvýšenie priemerného počtu zvierat vo využitých objektoch o 11,0 %. Objektov pre **hydinu** ubudlo 3,6 %, ale ich využitie sa zvýšilo o 1,1 %. Stav hydiny sa znížil o 8,8 %. Priemerný počet hydiny na 1 využitý objekt tiež poklesol o 6,5 %.

Za dvojročné obdobie poklesol počet ustajňovacích objektov pre **ovce** o 8,3 %, pričom sa zvýšil počet oviec o 3,9 % a zároveň sa znížilo aj využitie objektov o 0,9 %. Priemerný počet oviec na jeden ustajňovací objekt stúpol o 14,5 %.

Ustajňovacie objekty a sklady

Tabuľka č. 29

Ustajňovacie objekty pre:	Kapacita ks	Index 2012/2010
- hovädzí dobytok	721 840	95,77
- ošípané	1 210 657	89,88
- hydinu	13 463 523	83,16
- ovce	605 262	125,45
Sklady pre:	Kapacita t	Index 2012/2010
- obilniny	3 387 368	94,56
- zemiaky	174 380	108,73
- ovocie	30 909	62,17
- zeleninu	59 542	136,87
Silážne priestory (m ³)	5 300 786	95,50

Prameň: Súpis hospodárskych zvierat, strojov a zariadení v poľnohospodárstve, ŠÚ SR

Vypracoval: VÚEPP

Skutočnosť, že pestovateľov **ovocia** z roka na rok v SR ubúda, sa odrazila aj v prudkom poklese kapacity skladovacích objektov pre ovocie až o 37,8 %, pričom počet objektov klesol o 28,8 % a priemerná kapacita o 12,6 %. Znížila sa aj kapacita skladov pre **obilniny** o 5,4 %, avšak pri miernom zvýšení ich počtu o 1,1 % ich priemerná kapacita klesla o 6,5 %. **Silážnych priestorov** ubudlo o 1,6 %, čím sa znížila ich kapacita o 4,5 %. Zvýšila sa kapacita skladov pre **zeleninu** o 36,9 %, pri súčasnom náraste počtu objektov o 11,2 % a priemerná kapacita na 1 objekt dosiahla zvýšenie o 23,1 %. Tiež sa zvýšili skladovacie kapacity u zemiakov (8,7 %) a počty objektov (7 %).

Poľnohospodárska mechanizácia

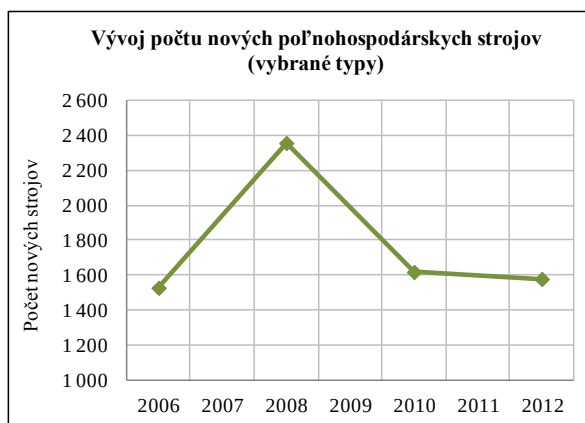
Vývoj počtu poľnohospodárskych strojov mal v roku 2012 naďalej prehľbujúcu sa negatívnu tendenciu. Zvýšil sa len počet poľnohospodárskej mechanizácie pri kolesových traktoroch (1,6 %). Celkový stav všetkých vybraných typov strojov klesol o 2 %, z toho najviac zberačov cukrovej repy (11,4 %), zberačov zemiakov (10,5 %) a obilných kombajnov (10,1 %). Počet rozmetadiel priemyselných hnojív klesol o 8,2 %, sejačiek a sadzačov zemiakov zhodne o 5,6 % a rozmetadiel maštalného hnoja o 5,5 %. Najmenej ubudlo z počtu pluhov (0,3 %).

Z celkového počtu 1 579 zakúpených nových strojov v roku 2012 bolo najviac kolesových traktorov (51,2 %). Nové sejačky tvorili podiel 15,3 %, pluhy 10,1 %, rozmetadlá priemyselných hnojív 8,7 %, obilných kombajnov 8 % a rozmetadiel maštalného hnoja 5,7 %. Takmer zanedbateľný nákup nových strojov tvorili sadzače zemiakov (0,6 %) a zberače zemiakov (0,3 %). Nové zberače cukrovej repy zakúpené neboli.

Graf č.30

Graf č.31

Prameň: Súpis hospodárskych zvierat, strojov a zariadení v poľnohospodárstve, ŠÚ SR
 Vypracoval: VÚEPP

Situácia vo vývoji poľnohospodárskej mechanizácie je nepriaznivá. Malé zlepšenie, ktoré bolo v roku 2008, kedy počet strojov mierne vzrástol nákupom nových strojov zabrzдила hospodárska kríza. Tým aj ukazovateľ obnovy techniky (podiel nových strojov z ich celkového počtu) v medziročnom porovnaní bol záporný alebo nulový pri všetkých typoch strojov, pričom najvýraznejšie sa to prejavilo u rozmetadiel maštalného hnoja o 1,5 p.b. Výnimkou bol nárast sejačiek (1,1 p.b.), obilných kombajnov (0,8 p.b.), sadzačov zemiakov (0,2 p.b.) a rozmetadiel priemyselných hnojív (0,1 p.b.).

Štátne závlahové systémy

Štátne závlahové systémy boli na poľnohospodárskej pôde vybudované na celkovej výmere 321 000 ha. Technicky bolo riešených 441 závlahových sústav s počtom 488 závlahových čerpacích staníc (ČS).

V rámci komplexného technického riešenia systému úprav vodného režimu na poľnohospodárskej pôde boli v rámci hydromelioračných zariadení vo vlastníctve štátu vybudované aj odvodňovacie systémy na výmere 326 000 ha s cca 5 850 km melioračných odvodňovacích kanálov.

Aj v roku 2012 boli závlahové technicko-prevádzkové celky (TPC) využívané formou prenájmu priamo agropodnikateľom alebo organizáciám, ktoré pre agropodnikateľov zabezpečovali ich prevádzku.

Prenajaté závlahy a odbery závlahovej vody podľa regiónov SR

Tabuľka č. 30

Región	Výmera v ha			Počet ČS			Odbery vody v tis. m ³		
	2011	2012	2012/11	2011	2012	2012/11	2011	2012	2012/11
Záhorie	11 047	11 047	100,0	11	11	100,0	1 202	1 534	127,6
Podunajsko	60 162	58 372	97,0	68	67	98,5	2 172	4 625	212,9
Dolné Považie	53 561	50 306	93,9	50	48	96,0	5 076	10 151	200,0
Horné Považie	34 111	33 761	99,0	37	36	97,3	79	4 112	5 205,1
Ponitrie	9 612	8 366	87,0	25	24	96,0	129	285	220,9
Pohronie a Poiplie	11 354	11 354	100,0	12	12	100,0	0	661	0,0
Bodrog a Hornád	14 368	14 368	100,0	11	11	100,0	12	17	141,7
Spolu:	194 215	187 574	96,6	214	209	97,7	8 670	21 385	246,7

Prameň: MPRV SR
Vypracoval: VÚEPP

Spolu bolo v roku 2012 v jednotlivých závlahových regiónoch prenájatých 209 čerpacích staníc s celkovou prislúchajúcou výmerou zabudovanej závlahovej infraštruktúry 187 574 ha v rámci konkrétnych TPC závlah. V priebehu závlahovej sezóny bolo skutočne využívaných len 82 čerpacích staníc s prislúchajúcou zmluvnou zabudovanou výmerou pôdy 103 112 ha.

Na vývoj výšky objemu čerpania závlahovej vody v priebehu závlahovej sezóny mal podstatný vplyv najmä vývoj prirodzených zrážok počas vegetácie z časového a objemového hľadiska a konkrétne oševné postupy na zavlažovanej pôde a plodiny v nich zastúpené. Zo zavlažovaných plodín mali najväčší podiel osivová kukurica, zemiaky, špeciálne trávne porasty, sady, vinice a predovšetkým zelenina. Závlahy využívajú v posledných rokoch iba pestovatelia intenzívnych plodín, ktoré sú na trhu oceňované v takej výške, že do tvorby ceny je možné zahrnúť aj nie malé náklady na závlahovú vodu. Vysokú konečnú cenu závlahovej vody ovplyvňujú náklady na opravy a údržbu závlahových zariadení. Pestovatelia bežných poľných plodín alebo krmovín sú v súčasnej finančnej situácii z dôvodu vysokých nákladov na závlahy nútení voliť riziko nižšieho objemu a kvality.

Skutočne zavlažované plochy pestovaných plodín boli v roku 2012 v rozsahu 44 000 ha a celkový odber závlahovej vody na štátnych závlahových zariadeniach bol 21 385 237 m³.

Správcom štátneho hydromelioračného majetku hlavných melioračných zariadení (HMZ) závlah a odvodnenia je štátny podnik Hydromeliorácie Bratislava, ktorého zriaďovateľom je MPRV SR. Z kapitoly rozpočtu MPRV SR boli v roku 2012 poskytnuté dotačné finančné prostriedky na zachovanie prevádzkyschopného stavu HMZ.

Vývoj vstupov do poľnohospodárstva

V roku 2012 vzrástli ceny vstupov do poľnohospodárstva o 2,8 %, k čomu prispeli najmä vysoké ceny niektorých vstupov prevádzkového charakteru, hlavne motorovej nafty (12,3 %) a benzínu (14,3 %). Medziročne vzrástli aj ceny krmív pre zvieratá (5 %), z toho najmä otruby a krmné zmesi pre ošípané. Rovnakým tempom rástli aj ceny osív (5 %), hlavne ceny osív pšenice ozimnej, raže ozimnej a krmovín. Po minuloročnom dynamickom náraste priemyselných hnojív došlo v roku 2012 len k miernemu rastu (3,3 %), čo ovplyvnili predovšetkým rastúce ceny niektorých druhov dusíkatých a fosforečných hnojív. V medziročnom porovnaní sa ceny prípravkov na ochranu rastlín nepatrne znížili, v priemere o 0,5 %. Ceny veterinárnych a plemenárskych služieb vzrástli v rozmedzí 3-4 %, ceny služieb v rastlinnej výrobe klesli o 1 %. Medziročne sa znížili aj ceny strojov a dopravných zariadení v priemere o 5 %.

Vývoj cenových indexov hlavných vstupov do poľnohospodárstva

Tabuľka č. 31

	Rovnaké obdobie minulého roka = 100	
	2011	2012
Ceny dodávok do poľnohospodárstva celkom	111,0	102,8
Z toho: Osivá a sadba	107,7	105,0
Motorová nafta	130,7	112,3
Benzín	128,0	114,3
Elektrina	100,5	99,6
Hnojivá a zlepšovadlá pôdy	120,5	103,3
Produkty na ochranu rastlín	98,4	99,5
Krmivá pre zvieratá	131,7	105,0
Stroje a ostatné zariadenia	100,0	94,5

Prameň: ŠÚ SR

Vypracoval: VÚEPP

4.2. Investície do potravinárskeho priemyslu

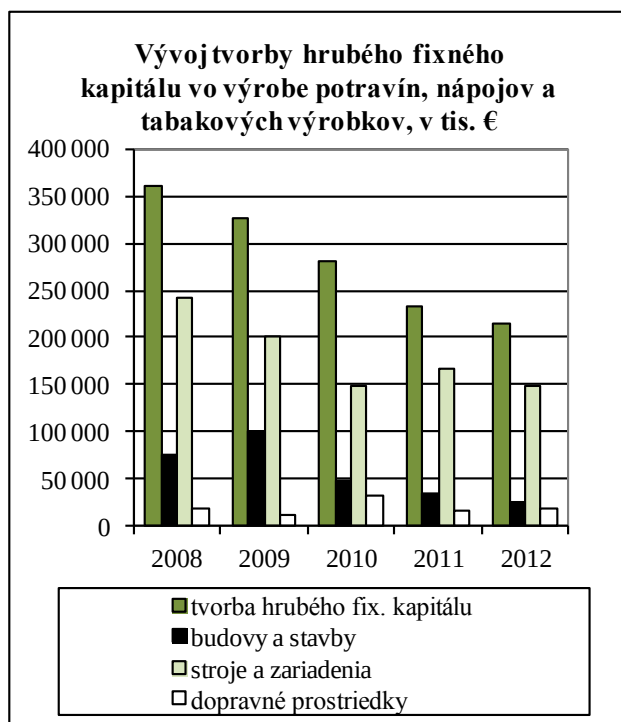
Fixný kapitál v potravinárskom priemysle

Tvorba hrubého fixného kapitálu vo výrobe potravín, nápojov a tabakových výrobkov medziročne klesla (7,9 %) na 214 565 tis. € pod vplyvom poklesu investovania do budov a stavieb (21,8 %), strojov a zariadení (11,7 %) a nárastu investovania do dopravných prostriedkov (14,3 %). Úroveň THFK má od roku 2007 klesajúcu tendenciu.

V štruktúre hrubého fixného kapitálu viac vzrástol podiel dopravných prostriedkov (1,75 p. b.) a klesol podiel strojov a zariadení (2,94 p. b.) a podiel budov a stavieb (2,18 p. b.). Tvorba hrubého fixného kapitálu financovaná zo zahraničných zdrojov medziročne klesla o 99,6 % na 1,6 tis. €.

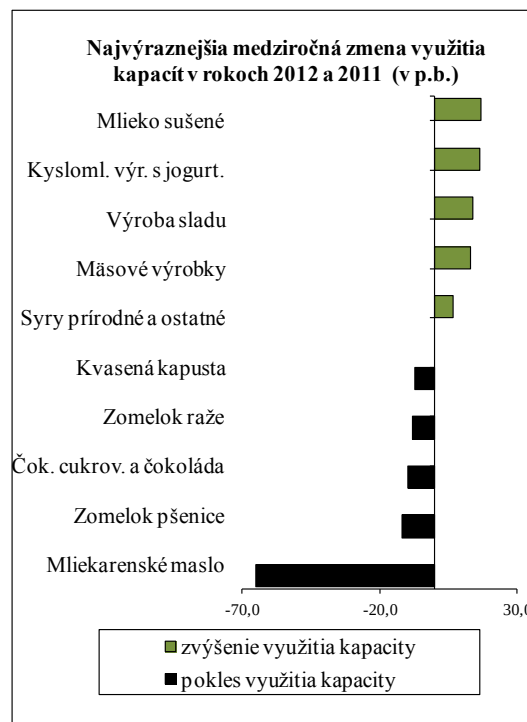
Všetky zahraničné finančné zdroje sa použili na obstaranie strojov a zariadení. Vývoj dlhodobého hmotného a nehmotného majetku ako aj tvorba hrubého fixného kapitálu v potravinárstve sú uvedené v tabuľke č. 41 v prílohe č. 10.

Graf č. 32

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Graf č. 33

Prameň: Potravn (MPRV SR) 1-01, Radela, s r.o.,
prepočty VÚEPP
Vypracoval: VÚEPP

Vzhľadom na stupeň využitia kapacít potravinársky priemysel SR v roku 2012 disponoval dostatočným počtom výrobných kapacít. Využitie hlavných kapacít bolo diferencované podľa jednotlivých výrobkov. Na 102 % boli využité kapacity pri výrobe trvanlivého pečiva.

Využitie kapacít pri výrobe ďalších výrobkov sa pohybovalo v nasledovných intervaloch:

- v intervale 100,00 – 90,00 %: výroba sladu, kvasenej kapusty,
- v intervale 89,99 – 80,00 %¹²
- v intervale 79,99 – 70,00 %: výroba hydinových výrobkov, zomelku pšenice, nečokoládových cukroví, jatočnej hydiny,
- v intervale 69,99 – 60,00 %: výroba rafinovaného liehu, mäsových výrobkov, cestovín, čokoládových cukroví a čokolády, prírodných a ostatných syrov,
- v intervale 59,99 – 50,00 %: spracovanie mlieka, výroba nealkoholických sladených sýtených nápojov, výroba piva, výroba stolovej minerálnej vody, čerstvého pečiva,

¹² individuálny údaj

- pod 50 %: výroba sušeného mlieka (49 %), konzumného mlieka (46 %), tavených syrov (46 %), výroba sterilizovanej zeleniny vrátane sterilizovaných uhoriek (45 %), výroba hroznového vína (41 %), výroba chleba (41 %), liehovín (36 %), kyslomliečnych výrobkov vrátane jogurtov (35 %), sterilizovaných kompótov (34 %), výroba octu (34 %), jatočných ošípaných (34 %), mliekarenského masla (27 %), zomelku raže (26 %) a jatočného hovädzieho dobytku (23 %).

Najvýraznejšie zvýšenie využitia kapacít sa dosiahlo sušeného mlieka (17,0 p. b.), kyslomliečnych výrobkov vrátane jogurtov (16,6 p. b.), vo výrobe sladov (13,9 p. b.) a mäsových výrobkov (12,9 p. b.). **Najvyšší pokles** vo využití kapacít nastal vo výrobe mliekarenského masla (65,0 p. b.) a zomelku pšenice (11,9 p. b.).

Podrobnejšie údaje o výrobných kapacitách a ich využití sú v tabuľke č. 42 v prílohe č. 10.

5. Štrukturálne zmeny a vlastnícke vzťahy

5.1. Podnikateľská štruktúra

Podnikateľská štruktúra v poľnohospodárstve, v službách pre poľnohospodárstvo a v potravinárstve je v sústavnom pohybe. V súčasne existujúcich podnikateľských formách sa mení najmä počet fariem, ich veľkostná štruktúra a zastúpenie na obhospodarovanej výmere pôdy. Agropodnikanie determinuje najmä SPP EÚ a vnútorný spoločensko-politický vývoj, s dôrazom na agrárnu politiku vlády (štátnu pomoc) a formovanie podnikateľského prostredia (legislatíva, ekonomické nástroje, politika finančného sektora).

Na základe štrukturálneho zisťovania fariem v roku 2007 a štrukturálneho cenzu v roku 2010¹³ počet registrovaných fariem v **poľnohospodárskej prvovýrobe** klesol o 7 %, a to z dôvodu zníženia počtu registrovaných fyzických osôb (12 %) a postupného zanikania poľnohospodárskych družstiev, ktorých počet klesol o 3 %. Trend narastania počtu právnických osôb (PO) pokračoval a ich počet sa zvýšil o 11,5 %. Najväčšie zastúpenie v poľnohospodárskej prvovýrobe mali obchodné spoločnosti, ktorých počet sa v sledovanom období zvýšil o 18 %. Podieľala sa na tom najmä vysoká početnosť spoločností s ručením obmedzeným (s.r.o), ktorých podiel na celkovom počte PO v poľnohospodárskej prvovýrobe bol v roku 2010 61 %.

Podľa výsledkov posledného Štrukturálneho cenzu fariem (2010) sa od roku 2007 výrazne zvýšila priemerná výmera farmy a to z 28,1 ha p.p. v roku 2007 na 77,5 ha p.p. Toto zvýšenie bolo spôsobené zmenou štrukturálneho cenzu, z ktorého boli vyradené neregistrované fyzické osoby (výroba pre vlastnú spotrebu) nespĺňajúce kritéria cenzu, čím boli vylúčené mnohé farmy s obhospodarovanou pôdou do 1 ha. V týchto kategóriách zostali v roku 2010 iba farmy, ktoré dosiahli aspoň jednu z ostatných nasledovných minimálnych

¹³ Štrukturálne zisťovanie fariem je základným informačným zdrojom o podnikateľskej štruktúre fariem v SR a uskutočňoval ho ŠÚ SR v dvojročných intervaloch (každý nepárny rok) medzi dvoma štrukturálnymi cenzami. Na základe prijatého nariadenia európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1166/2008 z 19. 11. 2008 o štrukturálnych zisťovaniach fariem a zisťovaní metód poľnohospodárskej výroby a o zrušení nariadenia Rady európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) č. 571/88 (Ú. v. EÚ L 321, 1.12.2008) bude ďalším hodnoteným rokom rok 2010 a následne sa budú vykonávať štrukturálne zisťovania fariem v trojročných intervaloch (údaje za roky)

prahových hodnôt, stanovených pre farmu v Slovenskej republike: výmera trvalých porastov (vinohrady, ovocné sady, škôlky) $\geq 0,5$ ha, intenzívne plodiny (čerstvá zelenina, tabak, chmeľ) $\geq 0,1$ ha, zakryté plochy (zelenina, kvety) $\geq 0,1$ ha, hovädzí dobytok ≥ 1 ks, ošípané ≥ 3 ks, ovce ≥ 5 ks, kozy ≥ 5 ks, hydina spolu ≥ 100 ks. Kritérium využívaná poľnohospodárska pôda ≥ 1 ha spôsobilo veľký pokles malých fariem v roku 2010. V roku 2010 poľnohospodárske podniky hospodárili na výmere 1 896 tis. ha. Poľnohospodárske družstvá mali v roku 2010 nižší podiel na poľnohospodárskej pôde (39 %) ako obchodné spoločnosti, ktoré obhospodarovali 41 % p.p.

Počet podnikov podľa odvetví a právnych foriem

Tabuľka č. 32

Právna forma	Poľnohospodárstvo			Poľnohospodárske služby			Potravinársky priemysel		
	2007	2010	10/07	2011	2012	12/11	2011	2012	12/11
Štát. podniky	5	5	100,0	1	1	100,0	1	1	100,0
Družstvá	603	584	96,8	84	19	22,6	1	3	300,0
Obchodné spoločnosti spolu	1 285	1 520	118,3	1 087	1 234	113,5	355	481	135,5
z toho: verejné obchod. spoloč.	2	1	50,0	12	21	175,0	2	1	50,0
spol. s ruč. obmedz.	1 159	1 389	119,8	1 028	1 091	106,1	269	391	145,4
akciové spoločnosti	123	128	104,1	47	122	259,6	83	87	104,8
komanditné spoloč.	1	2	200,0	-	-	-	1	2	200,0
Ostatné právnické osoby	147	166	112,9	43	56	130,2	9	8	88,9
Právnické osoby spolu	2 040	2 275	111,5	1 215	1 310	107,8	366	493	134,7
Registrované fyzické osoby	6 893	6 008	87,2	4 002	4 717	117,9	2 492	2 838	113,9
Spolu	8 933	8 283	92,7	5 217	6 027	115,5	2 858	3 331	116,6

Prameň: Poľnohospodárstvo: ŠÚ SR- Štrukturálne zisťovanie fariem 2007, Štrukturálny cenzus fariem 2010

Poľnohospodárske služby: Radela, s.r.o., Bratislava

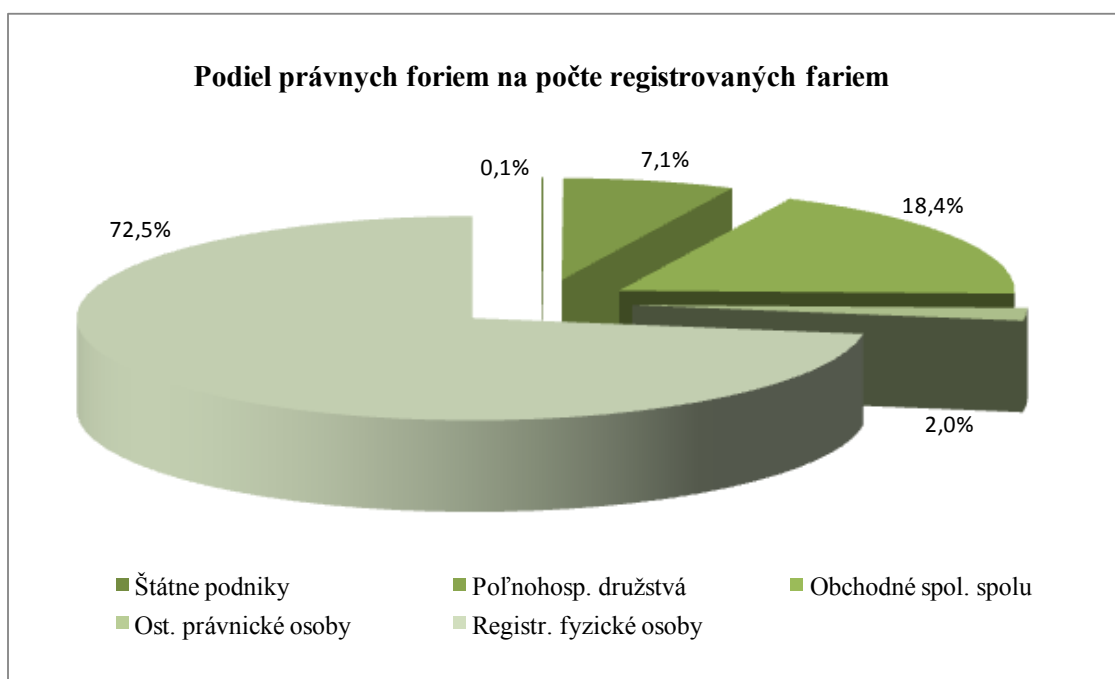
Potravinársky priemysel: CD MPRV SR (PROD 3-04, Roč 2-01), Radela, s. r. o. (fyzické osoby)

Vypracoval: VÚEPP

V službách pre poľnohospodárstvo sa okrem počtu právnických subjektov zvýšil aj počet fyzických osôb (18 %). Celkový počet subjektov podnikajúcich v poľnohospodárskych službách sa v roku 2012 medziročne zvýšil o 15,5 %. Najviac subjektov pribudlo v hospodársko-technických a obchodných službách, a to z 514 v roku 2011 na 959 v roku 2012 (87 %). V poľnohospodárskych a biologických službách sa zvýšil počet podnikajúcich o 8 % a v skupine ostatných služieb pôsobil taký istý počet subjektov ako v roku 2011. Z právnych foriem najviac poklesol počet poľnohospodárskych družstiev (77 %). Najvyšší podiel na podnikaní v službách pre poľnohospodárstvo mali obchodné spoločnosti, ktorých počet sa medziročne zvýšil o 13,5 %. V tejto skupine pôsobilo najviac spoločností s ručením obmedzeným. Najvýraznejší nárast v počte subjektov bol u akciových spoločností (zo 47 na 122 subjektov).

Počet podnikov v **potravinárskom priemysle** sa v roku 2012 medziročne zvýšil o 17 %. Zvýšil sa najmä počet podnikajúcich právnických osôb v potravinárskom sektore a to o 35 %. Tak ako v poľnohospodárskej prvovýrobe a poľnohospodárskych službách, aj v potravinárstve mali najväčší podiel na podnikajúcich PO obchodné spoločnosti, ktorých počet medziročne vzrástol o 35,5 %. Vývoj právnických osôb v potravinárskom sektore je výsledkom vysokého nárastu malých organizácií (81 %), ktorých počet sa zvýšil vo všetkých činnostiach. Najviac vzrástol počet malých organizácií vo výrobe rastlinných a živočíšnych olejov a tukov (zo 4 na 11 podnikov) a v úprave a spracovaní mlieka (z 9 na 20 podnikov). Najvyšší počet malých i veľkých podnikov pôsobil súbežne v tých istých činnostiach, a to vo výrobe ostatných potravinárskych výrobkov a výrobe nápojov. Nemalý podiel na počte podnikov v potravinárstve mali aj registrované fyzické osoby, ktorých počet sa zvýšil o 14 %.

Graf č.34

Prameň: Štrukturálny census fariem 2010, ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

5.2. Štruktúra poľnohospodárskej pôdy a trh s pôdou

V roku 2012 výmera využitej poľnohospodárskej pôdy predstavovala 1 927 450 ha a medziročne klesla o 2 248 ha. Trend poklesu výmery využitej poľnohospodárskej pôdy pokračoval, index zmeny však neprekročil 1 %. Pokles bol v dôsledku zníženia výmery trvalých porastov, a to o 1 511 ha a trvalých lúk pasienkov o 3 288 ha. Naopak výmera ornej pôdy sa medziročne mierne zvýšila o 1 556 ha, zároveň po viacročnom poklese vzrástla domáчих záhradiek o 995 ha.

Výmera pôdy v SR, v ha

Tabuľka č. 33

Ukazovateľ	2011	2012	Index 2012/2011
Využitá poľnohospodárska pôda	1 929 698	1 927 450	99,89
v tom: orná pôda	1 358 423	1 359 979	100,11
trvalé porasty ¹⁾	21 673	20 162	93,03
domáce záhradky	31 372	32 367	103,17
trvalé lúky a pasienky	518 230	514 942	99,37

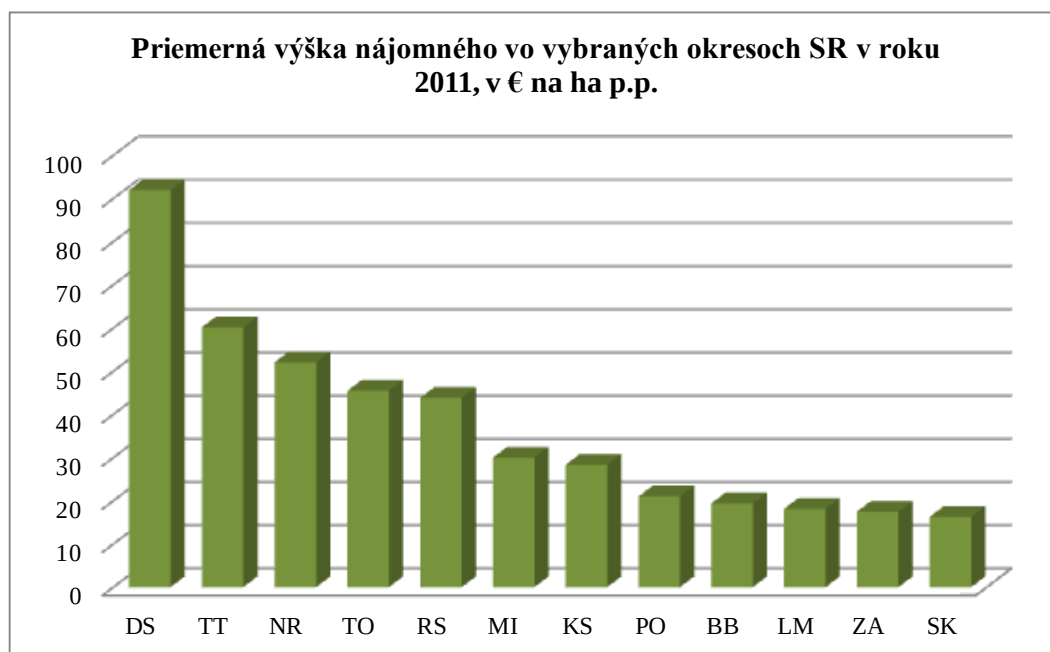
Poznámka: ¹⁾ vinohrady, vinohradnícke plochy v rekultivácii, ovocné sady, chmeľnice, iné trvalé plodiny

Prameň: Štatistický úrad SR

Vypracoval: VÚEPP

Z celkovej výmery využitej poľnohospodárskej pôdy bolo v závislosti od okresu prenajatej 90 % až 95 % poľnohospodárskej pôdy. Výška nájomného za poľnohospodársku pôdu sa pohybovala v intervale od 6,50 € do 120,00 €/ha. Priemerná výška nájomného odvodená zo sledovaného súboru 12 okresov predstavovala 36,77 €/ha p. p. Najvyššia priemerná výška nájomného bola v okrese Dunajská Streda 91,93 €/ha p. p., najnižšia v okrese Svidník 16,26 €/ha p. p. Viac ako polovica poľnohospodárskych subjektov uviedla dĺžku doby prenájmu poľnohospodárskej pôdy od 5 do 10 rokov. Ako spôsob stanovenia výšky nájomného uviedla značná časť poľnohospodárskych subjektov (57, 38 %) pevné stanovenie výšky nájomného, nezávislé od úradnej ceny poľnohospodárskej pôdy. Výška nájomného na základe úradnej ceny pôdy bola stanovená u 37,70 % subjektov.

Graf č. 35

Prameň: dotazníkový prieskum VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Podľa poznatkov Agrárnej komory Slovenska najvyššie nájomné za poľnohospodársku pôdu požaduje cirkev.

V roku 2011 bolo vo vybraných 12 okresoch SR predaných spolu 70 671 452 m² poľnohospodárskej pôdy. Podľa druhu pozemku bola v predanej výmere poľnohospodárskej pôdy najviac zastúpená orná pôda, a to 66,33 %, ďalej trvalé trávne porasty 33,46 %, vinice 0,19 % a sady len 0,02 %. Z celkovej predanej výmery pozemkov bola predaná najväčšia výmera poľnohospodárskej pôdy v okresoch Topoľčany (30,44 %), Košice-okolie (21,37 %) a Trnava (12,51 %). Najnižší podiel predanej výmery bol v okresoch Banská Bystrica (0,38 %) a Svidník (0,18 %).

V rámci vybraných okresov bolo spolu predaných 21 501 pozemkov, čo bolo medziročne menej o 2 527 pozemkov, ale oproti predošlým rokom bolo predaných výrazne viac pozemkov. Z celkového počtu predaných pozemkov bolo 66,22 % pozemkov s ornou pôdou, 33,30 % pozemkov s trvalými trávnyimi porastmi, 0,37 % viníc a 0,11 % sadov. Priemerná trhovú cenu poľnohospodárskej pôdy nad 1 ha bola 0,74 €·m⁻².

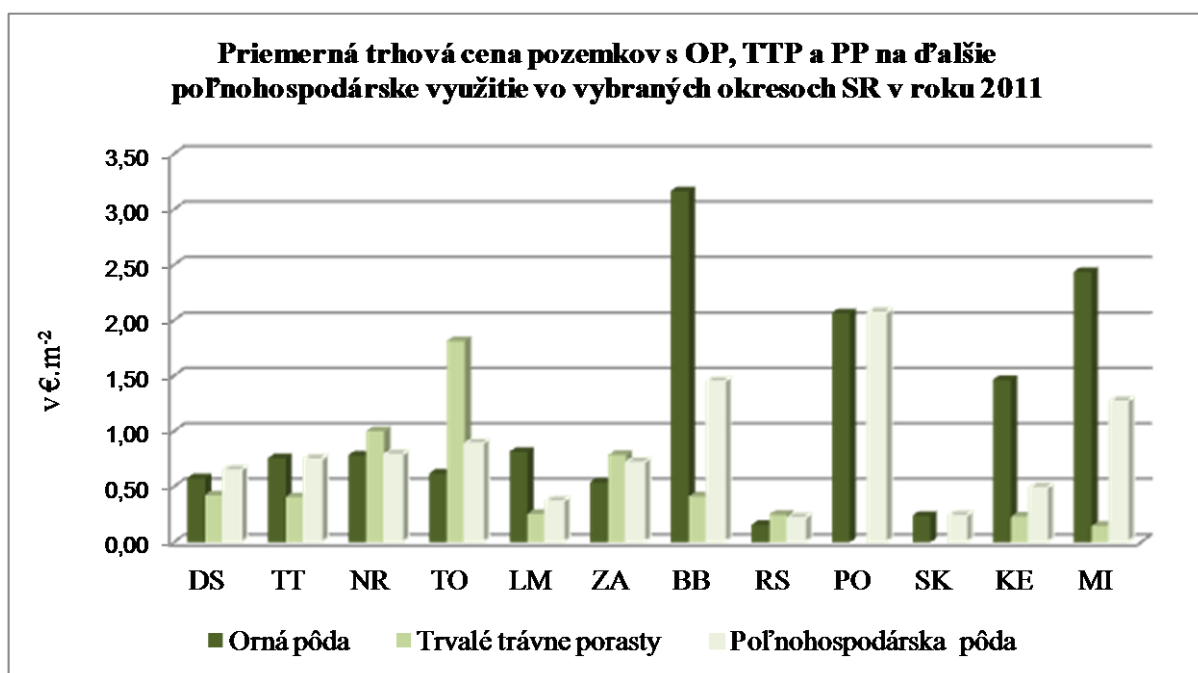
Priemerná trhovú cena pôdy predanej na poľnohospodárske využitie podľa druhu pozemku v roku 2011

Tabuľka č. 34

Veľkosť pozemkov v m ²		Priemerná cena €·m ⁻²			
nad	do	OP	vinice	sady	TTP
10 000	20 000	1,77	0,09	2,87	0,57
20 000	50 000	1,61	0,09	0,28	0,34
50 000	100 000	0,47	0,00	0,00	0,48
100 000	*	0,30	0,00	0,00	0,20
nad 1ha		0,96	0,09	0,66	0,26

Prameň: VÚGK, vlastné výpočty
Vypracoval: VÚEPP

Graf č.36

Prameň: VÚGK, vlastné výpočty
Vypracoval: VÚEPP

Zo sledovaných okresov bola zistená najvyššia priemerná trhovú cena v okrese Prešov (2,07 €·m⁻²) a v okrese Banská Bystrica (1,45 €·m⁻²). Najnižšie ceny boli v okrese Svidník (0,24 €·m⁻²) a v okrese Rimavská Sobota (0,22 €·m⁻²).

Výmera poľnohospodárskej pôdy v znevýhodnených oblastiach – LFA

v ha

Tabuľka č. 35

Kraj	výmera LFA	Kraj	výmera LFA
Bratislavský	36 785	Žilinský	175 098
Trnavský	42 303	Banskobystrický	311 445
Trenčiansky	115 715	Prešovský	278 782
Nitriansky	52 986	Košický	261 496
SR spolu			1 274 608

Prameň: VÚPOP

Vypracoval: VÚEPP

5.3. Usporiadúvanie pozemkového vlastníctva

Obnova evidencie pozemkov a právnych vzťahov k nim, úprava vlastníckych vzťahov k pôde vrátane reštitúcií, pozemkové úpravy

Z celkového počtu 3 539 katastrálnych území SR v 1 214 katastrálnych územiach usporadúva pozemkové vlastníctvo štátna správa na úseku pozemkových úprav. Z katastrálnych území zaradených do pôsobnosti Ministerstva pôdohospodárstva SR, sa 759 riešilo v konaniach podľa zákona SNR č. 330/1991 Zb. v znení neskorších predpisov.

K 31.12.2012 bolo rozhodnutím správneho orgánu schválených a zapísaných spolu 2 989 registrov (z toho 1 194 v kompetencii MPRV SR a 1 796 v kompetencii ÚGKK SR), čo medziročne predstavuje o 181 registrov zapísaných v katastri nehnuteľností viac.

Úprava vlastníckych vzťahov k pôde

V reštitučných konaniach podľa zákona č. 229/1991 Zb. v znení neskorších predpisov bolo do 31.12.2012 vydaných 43 760 rozhodnutí, ktorými sa priznalo vlastníctvo k pozemkom o výmere 208 636 ha. Pre zákonné prekážky sa nevydali pozemky o výmere 31 630 ha, za ktoré patrí oprávneným osobám náhrada (finančná, alebo v pozemkoch ktoré sú vo vlastníctve štátu). V porovnaní so stavom k 31.12.2011 bol počet vydaných rozhodnutí, ktorými sa priznalo vlastníctvo, vyšší o 615, výmera vydaných pozemkov vyššia o 550 ha a výmera nevydaných pozemkov pre zákonné prekážky vyššia o 54 ha. Pri pozemkových spoločenskách bolo vydaných 11 854 rozhodnutí, ktorými sa priznalo vlastníctvo k pozemkom o výmere 123 438 ha. Pre zákonné prekážky sa nevydali pozemky o výmere 17 135 ha riešené formou náhrad. Oproti stavu k 31.12.2011 to bolo o 668 rozhodnutí viac, výmera vydaných vyššia o 769 ha a nevydaných pozemkov pre zákonné prekážky o 69 ha viac.

V reštitučných konaniach podľa zákona č. 503/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov bolo k 31.12.2012 vydaných 26 672 rozhodnutí, ktorými bolo navrátené vlastníctvo k pozemkom na výmere 11 655 ha a priznaná náhrada za pozemky o výmere 9 643 ha. V rámci

pozemkových spoločenstiev bolo vydaných 5 583 právoplatných rozhodnutí, ktorými bolo navrátené vlastníctvo k pozemkom na výmere 8 311 ha a priznaný nárok na náhradu za pozemky o výmere 2008 ha. Oproti stavu k 31.12.2011 to bolo o 1 948 rozhodnutí viac, výmera vydaných vyššia o 469 ha a nevydaných pozemkov pre zákonné prekážky o 344 ha viac.

Pozemkové úpravy

Do roku 2012 bolo rozpracovaných 241 projektov pozemkových úprav. Ukončených a rozhodnutím orgánu štátnej správy na úseku pozemkových úprav schválených bolo 177 projektov. Z počtu 241 projektov pozemkových úprav sa z dôvodov riešenia ekologicky narušenej krajiny uskutočňujú pozemkové úpravy v Žiarskej kotline v 19 katastrálnych územiach a v oblasti Vysokých Tatier a Spišskej Magury v 43 katastrálnych územiach. Uvedené projekty pozemkových úprav boli financované z prostriedkov štátneho rozpočtu SR. Do katastra nehnuteľností bolo zapísaných 177 katastrálnych území po vykonaní projektu pozemkových úprav. Z celkového počtu pozemkových úprav (418) v roku 2012 prebiehalo konanie o pozemkových úpravách, kde boli projekty pozemkových úprav hradené z fondov EÚ v 179 katastrálnych územiach, a v ďalších 133 katastrálnych územiach boli projekty pozemkových úprav ukončené a zapísané v katastri nehnuteľností.

Prehľad o obnove evidencie pozemkov, úprave vlastníckych vzťahov a pozemkových úpravách uvádza tabuľka č. 43 v prílohe č. 10.

5.4. Pracovné sily Štruktúra pracujúcich

Znižovanie počtu pracujúcich v poľnohospodárstve pokračovalo aj v roku 2012. Medziročný pokles dosiahol 1,7 tis. osôb, t. j. o 3,3 %, na 50,4 tis. pracujúcich osôb¹⁴. Podobne ako v predchádzajúcom roku bol pokles dôsledkom ekonomickej krízy a útlmu poľnohospodárskej výroby.

Vývoj počtu pracujúcich v poľnohospodárstve

v tis. osobách

Tabuľka č. 36

Pracujúci v poľnohospodárstve	Rok		Medziročná zmena v %	
	2011	2012	2011/10	2012/11
Pracujúci	52,1	50,4	-5,1	-3,3

Prameň: prepočty VÚEPP podľa:

ŠÚ SR, Výberové zisťovanie pracovných síl (VZPS), údaje za rok 2011 sú revidované na základe výsledkov SODB2011 (sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2011)

ŠÚ SR, Celková zamestnanosť (ESNÚ95) podľa ekonomických činností (SK NACE Rev. 2)

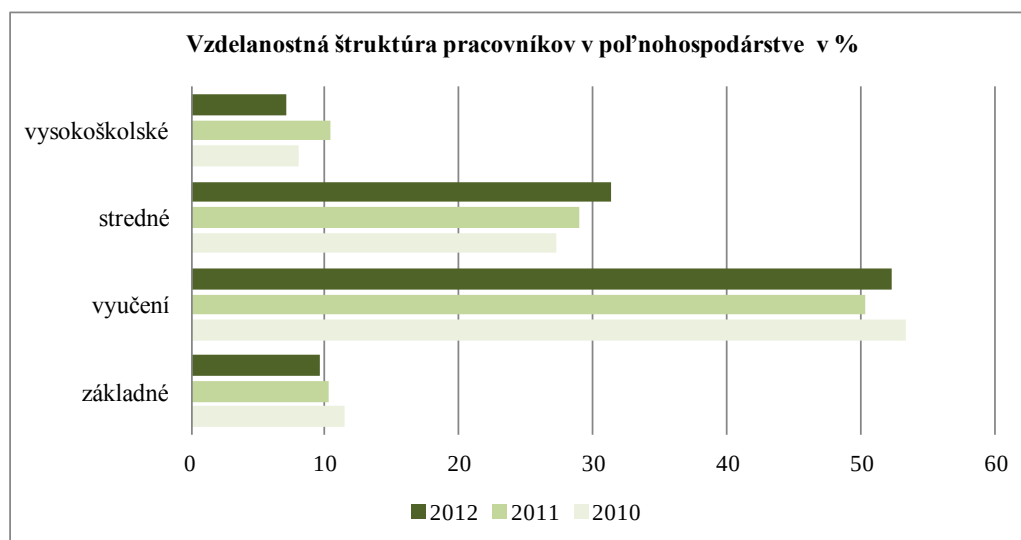
Vypracoval: VÚEPP

¹⁴ V rámci zjednotenia metodiky zisťovania a zvýšenia validity údajov sa na základe konzultácií so ŠÚ SR použili pre výpočet zamestnanosti údaje z VZPS a Európskeho systému národných a regionálnych účtov, ďalej len ESNÚ95. Zamestnanosť ESNÚ95 je vyjadrená počtom osôb zamestnancov a samozamestnávateľov, ktorí sú zapojení do výrobných činností spadajúcich do rámca výroby v SNÚ. Pri konštrukcii ukazovateľov účtov práce sa používa metóda bilancovania, t. j. bilancuje sa ponuka pracovných síl s dopytom. Ide o porovnávanie a harmonizovanie dát získaných z podnikových zisťovaní s dátami získanými z výberového zisťovania pracovných síl v domácnostiach tak, aby zodpovedali definíciám ILO a ESNÚ95. Podľa ESNÚ je zamestnanosť vyjadrená v domácom koncepte. V tomto koncepte sa získavajú dáta z podnikových zisťovaní.

Priemerná mzda v poľnohospodárstve v roku 2012 činila 630 € a medziročne sa zvýšila o 2,9 %.

Vzdelanostná úroveň pracujúcich v sektore poľnohospodárstva (podľa VZPS)¹⁵ bola horšia ako v hospodárstve SR. V roku 2012 medziročne klesli počty pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním o 3,5 p. b. a dosiahli na 7,1 %. Na rozdiel od potravinárskej výroby, v poľnohospodárstve z počtu pracujúcich s vysokoškolským vzdelaním mali prevahu muži (74,4 %), v potravinárstve ženy (72,2 %). V skupine so základným vzdelaním sa stabilizoval počet pracovníkov a podiel na celkovom počte sa znížil len o 0,6 p. b. Zvýšil sa podiel vyučených a stredoškolsky vzdelaných na celkovom počte pracujúcich, a to o 1,8 p. b. a 2,3 p.b. Tento trend korešpondoval s charakterom poľnohospodárskej prvovýroby, nakoľko väčšina osôb je zamestnaných v robotníckych profesiách v rastlinnej a v živočíšnej výrobe. Podiel vedúcich technických a administratívnych zamestnancov sa mierne zvýšil, čo súviselo s posilnením kategórie pracovníkov so stredoškolským vzdelaním.¹⁶

Graf. č. 37

Prameň: ŠÚ SR, Poľnohospodársky. census, VZPS
Vypracoval: VÚEPP

Podľa VZPS mali tak ako v roku 2011 v sektore poľnohospodárstva, najpočetnejšie zastúpenie pracovníci vo veku 45-59 rokov (54,1 %). Ich podiel sa medziročne znížil o 0,7 p.b., i keď sa ich počet zvýšil o 6,4 %. Podiel najstaršej kategórie vo veku 60 a viac rokov sa medziročne zvýšil o 1,0 p. b., ale priaznivé je, že sa zvýšil i podiel najmladšej vekovej kategórie 15-19 ročných. Zároveň však poklesol podiel strednej kategórie 30-44 ročných o 1,3 p. b.

¹⁵ Štatistický úrad SR vykazuje zamestnanosť podľa medzinárodne uznávanej metodiky štvrťročného výberového zisťovania pracovných síl v domácnostiach. Podľa tejto metodiky sú za pracujúcich považované všetky osoby vo veku nad 15 rokov, ktoré v sledovanom (referenčnom) týždni vykonávajú aspoň jednu hodinu práce za mzdu, plat alebo prácu s cieľom dosiahnutia zisku, vrátane osôb pracujúcich v zahraničí. Môže ísť o prácu na plný alebo kratší pracovný čas, dočasnú, príležitostnú alebo sezónnu prácu. Medzi pracujúcich sú zahrnutí aj vypomáhajúci členovia domácností podnikateľov, ktorí za svoju činnosť nepoberajú žiadnu mzdu alebo odmenu a profesionálni príslušníci ozbrojených zložiek. Za pracujúcich sa považujú tiež osoby, ktoré majú prácu, ale v sledovanom týždni nepracujú pre chorobu, dovolenku, materskú dovolenku, školenie, zlé počasie, v dôsledku štrajku a výluky, s výnimkou osôb na dlhodobom neplatenom voľne a osôb na rodičovskej dovolenke.

¹⁶ ŠÚ SR, Štruktúra zamestnancov v poľnohospodárstve, 2010, 2011, 2012

Celkovo sa v poľnohospodárstve zvýšil podiel osôb v starších vekových kategóriách, čo dokumentuje podiel pracujúcich vo veku 45 rokov a viac ročných, ktorý dosiahol 61,0 %, zatiaľ čo v hospodárstve SR tvoril iba 39,4 %. Kategória 20-29 ročných, ktorá by mala zahŕňať i absolventov stredných a vysokých škôl, t.j. pre poľnohospodárstvo perspektívnych mladých ľudí poklesla a participuje na celkovom počte 10,0 %. V hospodárstve SR tento podiel dosahuje 18,6 %.

V roku 2012 predstavoval podiel žien na celkovom počte pracujúcich v poľnohospodárstve 24,0 % a poklesol medziročne o 1,9 p. b., pričom podiel mužov sa zvýšil o 1,9 p. b. na 76,2 %. Podľa VZPS sa priemerný vek pracovníkov v poľnohospodárstve dosiahol rovnako ako v roku 2011 vek 46,0 rokov, u žien sa však zvýšil o 0,6 roka na 47,4 rokov. Zatiaľ, čo sa vek u žien zvyšuje, u mužov dochádza ku znižovaniu priemerného veku a to na 45,5 rokov. V poľnohospodárstve nie je optimálna reprodukcia pracovných síl z hľadiska pohlavia a veku.

V potravinárskej výrobe, podľa Výberového zisťovania pracovných síl¹⁵(VZPS), bol miernejší pokles počtu pracujúcich (SK NACE Rev. 2-10,11) ako v poľnohospodárstve. V tomto odvetví pracovalo 48,5 tis. pracovníkov, z toho 51,8 % mužov a 48,2 % žien. Medziročne sa počet pracujúcich v tomto odvetví znížil o 0,8 % (0,4 tis. osôb).

Počet zamestnancov v potravinárstve stúpol medziročne o 0,9 %, čo sa prejavilo na štruktúre pracujúcich. Kým v roku 2011 dosahoval podiel zamestnancov 92,2 % z celkového počtu pracujúcich, v roku 2012 vzrástol o 1,6 p. b., naopak podiel podnikateľov klesol o 2,0 p. b. na 5,6 %. Podiel vypomáhajúcich členov domácností sa zvýšil o 0,2 p. b. na 0,6 %. V predchádzajúcom roku túto skupinu tvorili iba ženy, v roku 2012 aj muži.

Vývoj počtu pracujúcich v potravinárskej výrobe

v tis. osobách

Tabuľka č. 37

Pracujúci v potravinárskej výrobe	Rok		Medziročná zmena v %	
	2011	2012	2011/10	2012/11
Zamestnanci	45,1	45,5	-14,9	0,9
Podnikatelia	3,7	2,7	60,9	-27,0
Vypomah. člen. dom. podnikateľa	0,2	0,3	100,0	50,0
Pracujúci spolu	48,9	48,5	-11,6	-0,8

Prameň: ŠÚ SR, Výberové zisťovanie pracovných síl (VZPS), údaje za rok 2011 sú revidované na základe výsledkov SODB2011 (sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2011)
Vypracoval: VÚEPP

Rovnako ako v poľnohospodárstve i v potravinárskej výrobe sa zmenila veková štruktúra pracujúcich. V potravinárstve bola v roku 2012 najsilnejšou kategóriou skupina pracovníkov 40-44 ročných (18,1 %), kým v roku 2011 to bola skupina mladších pracovníkov (30-34 ročných). Ženy boli v tejto kategórii zastúpené 44,3 %. Znížil sa počet 45 a viac ročných z 19,6 tis. osôb na 18,9 tis. osôb. Ich podiel tvoril 39,0 % a medziročne poklesol o 1,0 p. b. Zvýšil sa však podiel žien v tejto kategórii zo 49,5 % v roku 2011 na 52,4 % v roku 2012. Priemerný vek pracovníkov v potravinárstve bol v roku 2012 nižší ako v poľnohospodárstve o 5,1 roka. Medziročne sa však zvýšil a dosiahol 41,3 rokov, z toho

ženy 42,2 rokov a priemerný vek u mužov bol 40,5 rokov. V obidvoch sektoroch sa zvýšil vek žien, čo súvisí aj s charakterom výroby.

Štruktúra zamestnancov z hľadiska vzdelania (podľa VZPS) sa medziročne zmenila tak, že sa zvýšili počty pracovníkov len v kategórii učňovské vzdelanie bez maturity (3,5 %), ktorých podiel z celkového počtu pracujúcich tvoril 42,5 % a medziročne sa zvýšil o 1,4 p. b. Tak ako v poľnohospodárstve, aj v tomto sektore sa najvýraznejšie znížil počet vysokoškolsky vzdelaných pracujúcich a podiel na celkovom počte pracujúcich poklesol o 2,0 p. b. Rovnako zníženie počtu pracovníkov so základným vzdelaním sa prejavilo na znížení podielu na celkovom počte (0,7 p. b.).

Graf. č. 38

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

V organizáciách s počtom 20 a viac zamestnancov pracovalo v roku 2012 v poľnohospodárskej prvovýrobe (pestovanie plodín, chov zvierat) 30 992 fyzických osôb (priemerný evidenčný počet), čo bolo o 2,9 tisíc osôb menej ako v roku 2011 (8,5 %).

V **potravinárskom priemysle** (výroba potravín a nápojov) v organizáciách s 20 a viac zamestnancami sa mierne znížil priemerný evidenčný počet zamestnancov (fyzické osoby) o 0,6 tis. osôb (2,1 %) na 29 325 zamestnancov.

Podrobnejšie informácie o vývoji počtu pracovníkov a mzdovej a vzdelanostnej úrovne sa uvádzajú v tabuľkách č.44-46 v prílohe č. 10.

Podľa údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (UPSVAR) bolo v roku 2012 (stav k 31.12.) z celkového počtu 164 tisíc odvetvovo identifikovaných uchádzačov o zamestnanie 5,0 % (8 203 osôb) s posledným zamestnaním v pôdohospodárstve (poľnohospodárstvo vrátane lesníctva). V porovnaní s predchádzajúcim rokom to znamená pokles o 1,1 p. b. Pôdohospodárstvo bolo v roku 2012 odvetvím s piatym najvyšším stavom uchádzačov o zamestnanie v evidencii úradov práce (srv. SK NACE Rev. 2). Pracovné stimuly pre tento typ marginalizovanej vidieckej populácie sú slabé a ich rekvalifikačná

flexibilita nízka a to nielen v službách „náročných na interakcie“, ale aj v subdodávateľských pracovných činnostiach náročných na jednoduchú, ale presnú prácu pri pásových výrobách. Tieto osoby sú dlhodobo spojené s pôdou a pôdohospodárstvom, majú obmedzené perspektívy reintegrácie do trhu práce a nízky potenciál širších zručností. Ich prechod do iných profesií je veľmi problematický.

5.5. Ekologická poľnohospodárska výroba

V ekologickej poľnohospodárskej výrobe (ďalej len „EPV“) v roku 2012 počet registrovaných prevádzkovateľov mierne vzrástol. ÚKSÚP evidoval k 31. 12. 2012 celkom 470 registrovaných prevádzkovateľov, v tom: 362 s pôdou – farmárov (77,02 %). Z celkového počtu registrovaných prevádzkovateľov v SR najvyšší podiel farmárov podľa právnej formy predstavovali: spoločnosti s ručením obmedzeným (32,13 %), SHR (26,38 %), poľnohospodárske družstvá (16,60 %). Rozdelenie registrovaných prevádzkovateľov a farmárov v EPV podľa právnej formy v SR – medziročné porovnanie v rokoch 2011 a 2012 uvádzajú tabuľky:

Rozdelenie registrovaných prevádzkovateľov a farmárov v EPV podľa právnej formy v SR k 31. 12. 2012

Tabuľka č.38

Právna forma	Registrovaní prevádzkovatelia v EPV		Podiel farmárov z registrovaných prevádzkovateľov v SR celkom (v %)
	Prevádzkovatelia celkom	Z toho farmári	
PD	78	78	16,60
s.r.o.	233	151	32,13
a.s.	21	7	1,49
SHR	129	124	26,38
iné (živnostníci, registrovaní na rodné číslo)	9	2	0,43
Spolu v SR	470	362	77,02

Prameň: ÚKSÚP, MPRV SR, prepočty VÚEPP
Vypracoval: VÚEPP

Registrovaná výmera poľnohospodárskej pôdy v systéme EPV v SR v roku 2012 predstavovala celkom 168 602,33 hektárov (8,11 %) z celoštátnej využiteľnej výmery poľnohospodárskej pôdy podľa LPIS (VÚPOP r. 2012). Oproti predchádzajúcemu roku poklesla o 11 658,4 hektárov (6,47 %).

Evidovaná výmera poľnohospodárskej pôdy v ekologickej poľnohospodárskej výrobe v SR

v ha

Tabuľka č. 39

Poľnohospodárska pôda podľa druhu pozemku	2011	2012	Rozdiel (ha) 2012-2011
Orná pôda	63 028,98	54 264,01	-13,91
TTP	116 003,68	113 075,10	-2,52
Ovocné sady	1 158,27	1 162,45	+0,36
Vinohrady	69,78	100,77	+44,41
Iné	-	-	-
Poľn. pôda v rámci EPV	180 260,71	168 602,33	-6,47

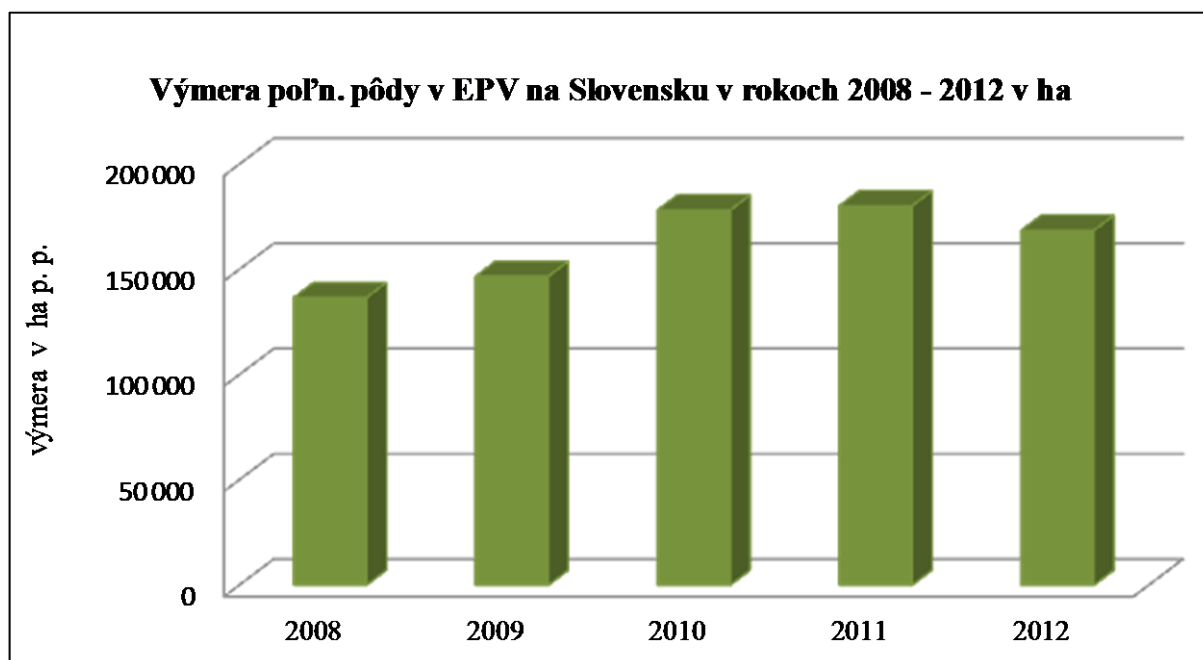
Prameň: ÚKSÚP, MPRV SR, prepočty: VÚEPP.

Legenda: EPV – ekologická poľnohospodárska výroba, TTP – trvalé trávne porasty

Vypracoval: VÚEPP

V EPV vzrástli medziročne výmery vinohradov na 100,77 ha (44,41 %) a ovocných sádov na 1 162,45 ha (0,36 %). Ďalšie druhy pozemkov v EPV poklesli (orná pôda a TTP – tab. č. 40).

Graf č. 39

Prameň: ÚKSÚP, MPRV SR

Poznámka¹: p. p. – poľnohospodárska pôda

Poznámka²: Graf znázorňuje registrovanú výmeru poľn. pôdy v EPV celkom (vrátane plôch v konverzii).

Vypracoval: VÚEPP

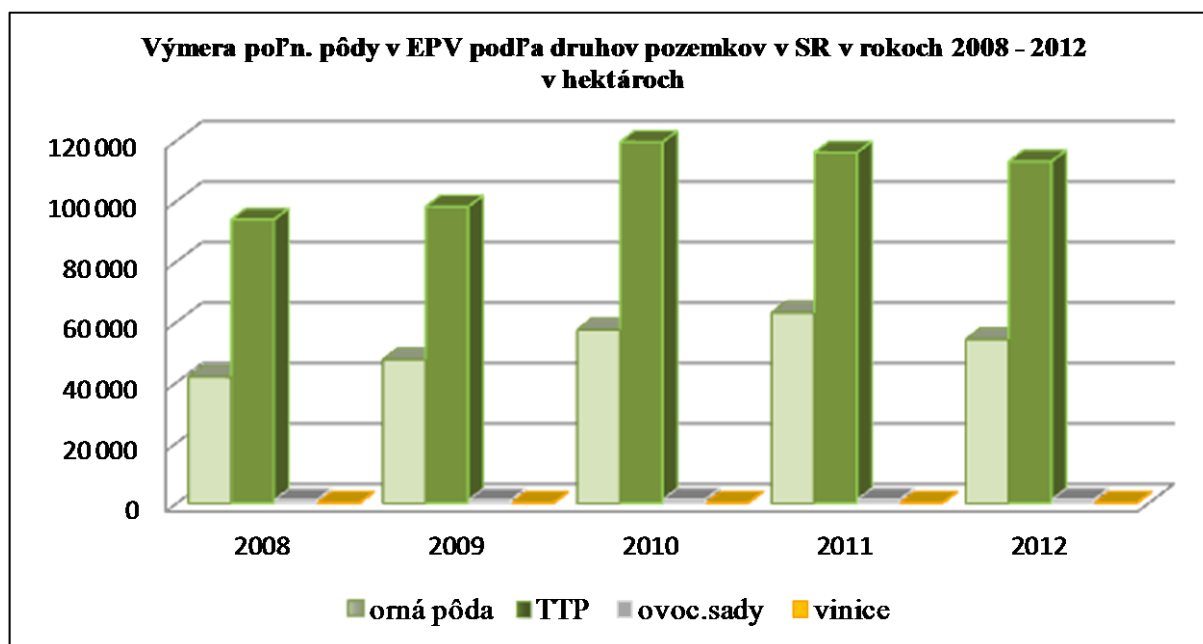
Vývoj registrovanej výmery ekologicky obrábanej poľnohospodárskej pôdy má v posledných piatich rokoch pomerne stabilizovaný a v predošlých rokoch skôr stúpajúci trend, v dôsledku stáleho záujmu farmárov o ekologické hospodárenie na poľnohospodárskej pôde.

EPV tiež prispieva k ochrane životného prostredia (najmä biodiverzity) a poľnohospodárskych území s vysokou prírodnou hodnotou (HNVF – High Nature Value Farmland). Kladný vplyv na EPV mala aj podpora z Programu rozvoja vidieka SR 2007 –

2013, v rámci opatrenia Agroenvironmentálne platby, podopatrienie Ekologické poľnohospodárstvo, preto je potrebné zachovanie tejto podpory aj v budúcnosti.

V ďalšom programovom období 2014-2020 je Ekologické poľnohospodárstvo v rámci prípravy nového PRV SR 2014 – 2020 pre jeho významný environmentálny a ekologický prínos plánované ako samostatné opatrenie (čl. 30 návrhu nariadenia pre rozvoj vidieka).

Graf č. 40

Prameň: ÚKSÚP, MPRV SR

Poznámka¹: TTP – trvalé trávne porasty

Poznámka²: Graf zobrazuje výmeru poľn. pôdy v EPV (vrátane plôch v konverzii).

Vypracoval: VÚEPP

V roku 2012 registroval ÚKSÚP u prevádzkovateľov spolu s prevádzkovateľmi, ktorí vstúpili do systému v EPV v priebehu roka 2012 uvedené druhy a počty HZ:

Počet hospodárskych zvierat v EPV

Tabuľka č. 40

Druh hospodárskych zvierat	Konverzné zvieratá	Ekologické zvieratá	Zvieratá spolu
HD	5 624	37 669	43 293
Ovce	1 194	106 133	107 327
Kozy	41	2 011	2 052
Kone	97	514	611
Ošípané	33	113	146
Hydina	0	8 849	8 849
Včelstvá	153	350	503

Prameň: ÚKSÚP

Vypracoval: VÚEPP

Najpočetnejšie druhy HZ v EPV celkom (vrátane konverzie) boli: ovce (107 327 ks), hovädzí dobytok (43 293 ks), hydina (8 849 ks), kozy (2 052 ks), kone (611 ks), včelstvá (503) a i.

V SR boli v roku 2012 na výkon kontroly a certifikácie EPV oprávnené dve inšpekčné organizácie. Boli to: Naturalis SK, s.r.o. (SK-BIO-002) a Biokont CZ, s.r.o. (SK-BIO-003). Tieto inšpekčné organizácie okrem kontroly prevádzkovateľov vykonávajú aj certifikáciu produktov z EPV.

Certifikácia za oprávnenú inšpekčnú organizáciu Naturalis SK, s.r.o. za rok 2012

V roku 2012 bolo podaných 885 žiadostí o certifikáciu, z toho 521 na hromadnú certifikáciu a 364 na klasickú. Spoločnosť Naturalis SK, s.r.o., vydala spolu 905 certifikátov, z toho: 142 certifikátov bioproduktu, 17 certifikátov produktu v konverzii, 188 certifikátov biopotraviny, 30 certifikátov biokrmiva, 9 certifikátov krmiva vhodného do EPV a 7 certifikátov bioosiva. V hromadnej certifikácii bolo vydaných 487 certifikátov výrobkov. Vydaných bolo tiež 25 certifikátov z obchodovania.

Celkovo bolo prerušených 233 procesov certifikácie, najmä z dôvodu nedoložených potrebných dokumentov, nesprávneho vyplnenia tlačív, nedoplnenia požadovaného certifikovaného množstva, neukončenej kontroly a pod. Na základe žiadostí prevádzkovateľov bolo zastavených 6 certifikačných konaní. Odmietnutých bolo 28 žiadostí, prevažne z dôvodu necertifikovateľného štatútu produktu, nesplnenia podmienok prerušenia, chýbajúcej registrácie činnosti, na ktorú žiadateľ požadoval certifikát, duplicitného podania žiadosti na hromadnú certifikáciu, nedoložených potrebných dokumentov. V roku 2012 neboli odobraté žiadne certifikáty.

V roku 2012 mali ekologickí prevádzkovatelia možnosť prestúpiť aj do novej inšpekčnej organizácie Biokont CZ, s.r.o.

Certifikácia za oprávnenú inšpekčnú organizáciu Biokont CZ, s.r.o. za rok 2012

V roku 2012 bolo inšpekčnou organizáciou Biokont CZ, s.r.o. vydaných spolu 24 certifikátov. Z celkového počtu certifikátov, bolo 23 certifikátov vydaných certifikačným orgánom a 1 certifikát bol vydaný inšpekčným orgánom. Všetky certifikáty boli podľa podanej záverečnej správy za rok 2012 definované ako klasické certifikáty. 4 certifikáty boli vydané na biopotraviny, 17 na produkty z EPV, 1 certifikát na obchodovanie s produktmi z EPV a 1 certifikát výrobcovi bioosív.

Tým, že ekologickí prevádzkovatelia prestupovali z Naturalis SK s.r.o. do Biokont CZ s.r.o., množstvá niektorých produktov vykazujú navýšené množstvá.

Certifikované hlavné komodity v klasickej a hromadnej certifikácii v SR spolu v roku 2012

Tabuľka č.41

Ukazovateľ	Klasická certifikácia			Hromadná certifikácia		
	kg	l	ks	kg	l	ks
Biopotraviny rastlinného pôvodu	1 847 250	1 208 600	15 152	24 398 286	97 550	0
v tom: Dojčenské pokrm	939 970	0	0	133 950	0	0
Biopotraviny živočíšneho pôvodu	109 840	101 000	0	344 265	6 388 000	0
Bioprodukty rastlinného pôvodu	32 422 748	0	0	312 884 691	0	0
Bioprodukty rastlinného pôvodu z konverzie	1 903 230	0	0	0	0	0
Bioprodukty živočíšneho pôvodu	27500	4 338 060	1 696	64 312	14 396 167	2 887 948
Osivá	857 560	0	0	161 510	0	0
Krmivá	7 239 999	0	0	6 590 000	0	0

Prameň: ÚKSÚP, prepočty: VÚEPP

Vypracoval: VÚEPP

Certifikáty na produkty z EPV sú vydávané na základe žiadosti prevádzkovateľov, kde sa udávajú odhady produkcie/výroby produktov z EPV. Na základe tejto skutočnosti vydané certifikáty nekopírujú skutočne vyprodukované množstvo produktov z EPV.

V hromadnej certifikácii sa certifikuje celá produkcia na farme. Typy certifikátov a množstiev podľa činnosti v rámci hromadnej certifikácie uvádza nasledovná tabuľka:

Typy certifikátov a množstiev podľa činnosti v rámci hromadnej certifikácie v r. 2012

Tabuľka č.42

Typ certifikátu podľa činnosti:	Množstvo v merných jednotkách
rastlinná výroba	312 884 69 kg
zber z voľnej prírody	329 710 kg
živočíšna výroba	14 396 167 l 2 887 948 ks 64 312 kg
potraviny	24 398 286 kg 97 550 l
krmivá a kŕmne zmesi	6 590 000 kg
osivá	161 510 kg

Prameň: ÚKSÚP,

Vypracoval: VÚEPP

Hlavný podiel produkcie na celkovej produkcii EPV v SR (v tonách) mali v roku 2011 vybrané plodiny uvedené v nasledovnej tabuľke. Produkcia v tonách u vybraných plodín v EPV je v porovnaní s klasickým hospodárením oveľa nižšia.

Zberová plocha, produkcia a hektárové úrody vybraných hlavných plodín v ekologickej poľnohospodárskej výrobe (EPV) a ich podiel v SR za rok 2011

Tabuľka č. 43

Hlavné plodiny	Zberová plocha v ha			Produkcia v t			Hektárová úroda v t.ha ⁻¹		
	EPV *	Celkom SR	Podiel EPV* zo SR (%)	EPV*	Celkom SR	Podiel EPV* zo SR (%)	EPV*	Celkom SR	Podiel EPV* zo SR (%)
Pšenica	4 517,7	362 845,5	1,2	13 067,9	1 631 112,0	0,8	2,9	4,5	64,3
Jačmeň	981,1	135 728,4	0,7	2 618,4	525 001,1	0,5	2,7	3,9	69,0
Kukurica na zrno	1 205,7	202 038,3	0,6	6 808,3	1 444 358,2	0,5	5,6	7,2	79,0
Kukurica a jej miešanky na zeleno a siláž	560,9	77 268,6	0,7	13 387,0	2 219 064,7	0,6	23,9	28,7	83,1
Slnčnica	1 240,1	88 694,2	1,4	1 608,6	200 989,8	0,8	1,3	2,3	57,1
Hrach jedlý	446,3	3 777,6	11,8	1 025,7	9 513,7	10,8	2,3	2,5	91,2
Jablká	630,0	2 294,0**	27,5	4 119,0	31 355,0	13,1	6,5	13,7	47,8
Vinohrady rodiaace spolu	52,7	9 929,9	0,53	137,4	49 015,4	0,28	2,6	4,9	52,8
Zemiaky spolu	31,0	10 374,2	0,3	517,6	217 252,2	0,2	16,7	20,9	79,7
Spolu (za uvedené plodiny)	9 612,8	883 020,6	1,1	43 152,6	6 278 646,7	0,7	4,5	7,1	63,1

Zdroj: ÚKSÚP, ŠÚ SR; prepočty VÚEPP

Legenda: *len po konverzii; ** produkčná plocha ovocných sádov v ha – jablone

Pozn. Pre výpočet podielu produkcie z EPV na celkovej produkcii v SR boli vybrané hlavné plodiny v EPV-údaje po konverzii za rok 2011 (pozn. údaje za rok 2012 sú zatiaľ nedostupné).

Vypracoval: VÚEPP

Vývoj ukazovateľa (nízka produkcia v tonách) súvisí aj s neporovnateľne nižšími plochami určenými pre hospodárenie v EPV ako sú v klasickom poľnohospodárstve, ale aj s geografickým rozmiestnením pestovaných plodín v EPV v rámci SR. Straty u niektorých plodín v EPV môže spôsobovať aj nemožnosť chemickej ochrany a aj nemožnosť používania priemyselných, hlavne dusíkatých hnojív, najmä na jar, čo spôsobuje zníženie ich úrod.

5.6. Produkcia biomasy a obnoviteľných zdrojov energie

Aj v roku 2012 boli na Slovensku uskutočňované kroky na zabezpečenie dosiahnutia záväzného cieľa 14 % využívania obnoviteľných zdrojov energie (OZE) v pomere k hrubej energetickej spotrebe. Pokračovalo projektovanie a výstavba bioplynových staníc (BPS) a ďalších zariadení na výrobu energie z OZE a tiež návrhy úprav v legislatíve.

Napriek tomu, že sa za posledný rok počet BPS v SR zvýšil, patrí Slovensko v porovnaní so susednými krajinami medzi posledné. Na základe dostupných údajov bolo

ku koncu roka 2012 v poľnohospodárskej sfére zapojených cca 40 BPS a cca 50 BPS je v štádiu prípravy a rozostavanosti s predpokladom ich realizácie v rokoch 2013-2014. Ich celkový energetický výkon je 32-34 MWe, čo predstavuje 0,5 %-ný podiel na výrobnnej kapacite energetických zariadení v SR.

Najväčší podiel vstupných surovín do BPS tvorí kukuričná siláž (70-80 %), jej spotreba predstavuje asi 1/4 celkovej ročnej produkcie, a v budúcnosti by mohlo prísť ešte k jej zvýšeniu. Z predpokladaného nárastu živočíšnej výroby a vyššej spotreby krmív hrozí nedostatok kukuričnej siláže pre BPS a tiež nárast jej ceny. Preto je potrebné venovať sa analýze ďalších surovín a spôsobom umožňujúcim bezproblémovú prevádzku BPS. Pri riešení tejto problematiky boli kľúčové 3 oblasti zdrojov biomasy pre BPS:

- nevyužívaná pôda,
- exkrementy hospodárskych zvierat,
- biologicky rozložiteľný odpad.

Produkcia biomasy a bioplynu

Tabuľka č. 44

Zdroj biomasy	Produkcia biomasy za rok v tis. t	Produkcia bioplynu za rok v tis. m ³
nevyužívaná poľnohosp. pôda	2 550	459 000
exkrementy hospodárskych zvierat	10 000	285 000
biologicky rozložiteľný odpad	800	80 000
S p o l u:	13 350	824 000

Prameň: Agrobioenergia, združenie pre poľnohospodársku biomasu
Vypracoval: VÚEPP

Biomasa, ktorú je možné získať z týchto troch zdrojov, by stačila na prevádzku asi 380 BPS s výkonom 169 MWe.

Schválenie nového Programu odpadového hospodárstva (POH) SR na roky 2011 – 2015 zo dňa 22. februára 2012 možno z hľadiska podpory BPS zaradiť k pozitívam. Hlavným cieľom odpadového hospodárstva SR v rokoch 2011- 2015 je hlavne odklonenie odpadov od skládkovania, resp. znižovanie množstva odpadov ukladaných na skládky. K tomu je potrebné zaviesť opatrenia na predchádzanie vzniku odpadov, podporovanie opätovného využitia výrobkov a tiež zvýšenie miery zhodnocovania odpadov vrátane energetického zhodnocovania odpadov.

Rozvoj budovania ďalších BSP by mohol byť podporený v rámci nového Programu rozvoja vidieka na roky 2014-2020 vytvorením samostatných opatrení pre budovanie BPS. Mali by byť podporené rôzne veľkostné kapacity BPS, aby vyhovovali všetkým farmárom a uprednostnené by mali byť projekty využívajúce odpadovú biomasu bez obmedzenia výroby potravín a krmív.

Podľa zákona č. 189/2012 Z.Z., o spotrebnej dani z elektriny, uhlia a plynu schváleného NR SR 20. júna 2012 sú od 1.7.2012 malí výrobcovia elektrickej energie, ktorí ju

vyrábajú prostredníctvom obnoviteľných zdrojov energií, oslobodení od spotrebnej dane z elektriny. Podľa tohto zákona sa na malých výrobcov elektriny (s celkovým inštalovaným výkonom do 10 kilowattov) nevzťahujú ustanovenia zákona o spotrebnej dani týkajúce sa registrácie ako platiteľa dane, podávania daňových priznaní alebo vedenia evidencie. Oslobodení od spotrebnej dane sú najmä výrobcovia, ktorí vyrobenú elektrinu prednostne dodávajú do vlastnej elektrickej inštalácie za účelom vlastnej spotreby.

Zákon č. 251/2012 Z.z. z 31. júla 2012 o energetike obsahuje nový režim možností, ako oddeliť výrobné a dodávateľské činnosti od prevádzky prenosovej sústavy alebo prevádzky prepravnej siete. Oddelenie výroby a dodávky elektriny od prenosovej sústavy bude realizované prostredníctvom modelu oddelenia vlastníctva. Na podnikanie v elektrine sa vyžaduje povolenie alebo potvrdenie o splnení oznamovacej povinnosti. Povolenie sa vyžaduje na výrobu, prenos, distribúciu a dodávku elektriny. Povolenie nie je potrebné pri výrobe a dodávke elektriny zariadeniami na výrobu elektriny s celkovým inštalovaným výkonom do 1 MW vrátane, ďalej pri výrobe a dodávke plynu z biomasy a tiež pri výrobe a dodávke plynu z bioplynu. Stavieť energetické zariadenia možno iba na základe osvedčenia na výstavbu energetického zariadenia. Výnimky sú pre zariadenia na výrobu elektriny s celkovým inštalovaným výkonom do 1 MW vrátane, ktoré využíva iný primárny energetický zdroj ako je slnečná energia.

Na základe sledovaní ŠÚ SR pokračuje pomalé zvyšovanie výroby energie z OZE. V medziročnom porovnaní je najvyšší nárast výroby elektriny a tepla z ostatného bioplynu a elektriny z bioplynu z ČOV.

Energia vyrobená z vybraných druhov obnoviteľných zdrojov

Tabuľka č. 45

OZE	2010		2011		Elektrina	Teplo
	Elektrina v GWh	Teplo v TJ	Elektrina v GWh	Teplo v TJ	Index 2011/10	Index 2011/10
Drevo / drevný odpad / ostatný tuhý odpad	493	2 406	606	4 056	122,9	168,6
Bioplyn z organických látok	0	3	0	2	0,0	66,7
Bioplyn z čističiek odpadových vôd	18	14	16	30	88,9	214,3
Ostatný bioplyn	4	2	16	38	400,0	1 900,0
Spolu	515	2 425	638	4 126	123,9	170,1

Prameň: ŠÚ SR
Vypracoval: VÚEPP

Koncom roka 2012 bola pripravená ďalšia novela zákona č. 309/2009 Z.z. o podpore OZE. Okrem iného je v novele upravená hranica podpory pri solárnych zariadeniach a malých vodných elektrárňach. Zmeny sa dotýkajú i zdrojov z biomasy. Výhodnejšiu výkupnú cenu získajú len zariadenia so zvýšenou účinnosťou. Novela vstupuje do platnosti v roku 2013.

Negatívnym krokom k budovaniu ďalších BPS je časté a nezdôvodnené znižovanie výkupných cien za elektrinu z bioplynu na základe Vyhlášok ÚRSO. Od roku 2011 sa výkupná cena znižovala viackrát, kumulatívne až o 15,3 %.

K zvýšeniu počtu subjektov využívajúcich energiu z OZE by bolo potrebné, aby táto energia bola viac integrovaná v rámci energetického trhu a programy na podporu využívania OZE boli prehľadnejšie a stabilnejšie.

5.7. Produkcia rastlín založená na GMO

Rast svetovej populácie, zmeny v stravovacích návykoch, klimatické zmeny a degradácia životného prostredia vytvárajú veľké výzvy na poľnohospodársku produkciu pri súčasnom znížení používania pesticídov a znížení erózie pôdy. Moderné biotechnológie môžu významne prispieť k hľadaniu riešení na uvedené výzvy, môžu byť silným nástrojom s možnosťou prispieť k trvalo udržateľnej poľnohospodárskej produkcii a výrobe potravín. Geneticky modifikované rastliny odolné voči hmyzu, chorobám a herbicídom sú komerčne používané už od roku 1996. V blízkej budúcnosti budú pripravené odrody rastlín odolné voči zasoleným pôdam, suchu, tolerantné voči teplotným výkyvom, vďaka ktorým sa budú dať využiť pôdy, ktoré doteraz neboli vhodné na pestovanie poľnohospodárskych komodít.

Súčasne s rozširujúcou sa výrobou a obchodom s GM produktmi vzrástli vo verejnosti aj diskusie o možných rizikách z ich použitia. Vloženie nového genetického materiálu do živých organizmov môže viesť k neplánovaným zmenám vo fenotype alebo v jeho zložení. Neplánované efekty sa môžu, ale nemusia prejaviť vo vzťahu k bezpečnosti produktu a musia byť brané do úvahy pri hodnotení možného rizika. Umiestnenie GM výrobku na trh je preto všeobecne riadené opatreniami prostredníctvom hodnotenia rizika na vedeckom základe a prostredníctvom riadenia možného rizika. Detailne sú procesy hodnotenia rizika ustanovené v zákone č. 151/2002 Z. z. a jeho vykonávacej vyhláške v znení neskorších predpisov, ako aj v európskej legislatíve a EFSA.

Pestovanie geneticky modifikovaných rastlín v poľnohospodárskej výrobe sa na Slovensku riadi zákonom č. 184/2006 Z. z., v znení neskorších predpisov a jeho vykonávacou vyhláškou č. 69/2007 Z. z. Kontrolou dodržiavania zákonných požiadaviek pestovania autorizovaných geneticky modifikovaných rastlín a ich koexistencie s konvenčnými a ekologicky pestovanými biologicky príbuznými druhmi je poverený Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave.

Podľa MPRV SR v roku 2012 celková plocha osiata na Slovensku autorizovanou geneticky modifikovanou kukuricou MON 810, rezistentnou voči vijačke kukuričnej (*Ostrinia nubilalis*), predstavovala plochu 189 ha. V porovnaní s rokom 2011 sa celková osiata plocha znížila o 572 ha.

Rozhodnutím Európskej komisie z 2. marca 2010 (oznámené pod číslom K(2010) 1193) o uvedení zemiaka (*Solanum tuberosum* L. línie EH92-527-1) geneticky modifikovaného na zvýšenie obsahu amylopektínu v škrobe na trh v súlade so smernicou

2001/18/ES bol autorizovaný na účel pestovania zemiakov, ktorý sa v roku 2012 v SR nepestoval.

Plocha osiata geneticky modifikovanými plodinami v Európskej únii je aj naďalej zanedbateľná v porovnaní s konvenčným a ekologickým poľnohospodárstvom. V roku 2012, boli GM plodiny pestované len na 0,12 % ornej pôdy v Európe. Dvadsaťjeden členských štátov nepestovalo geneticky modifikované plodiny vôbec. Takmer 90 percent všetkých GM plodín v Európe sa dopestovalo len v jednej krajine - Španielsku. V Španielsku a Portugalsku sa plochy osiate geneticky modifikovanými plodinami zvýšili, naopak v Rumunsku, na Slovensku a v Českej republike sa osiate plochy v roku 2012 znížili.

Plochy osiate geneticky modifikovanými plodinami v EÚ-27 v rokoch 2008-2012

(v ha)

Tabuľka č.46

Krajina / plodina					
Kukurica Mon 810	2008	2009	2010	2011	2012
Španielsko	79 269	76 057	67 726	97 346	116 306
Portugalsko	4 856	5 202	4 869	7 723	9 278
Česká republika	8 380	6 480	4 830	5 090	3 052
Poľsko	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Slovensko	1 931	875	1 248	760	189
Rumunsko	6 130	3 244	823	588	189
Nemecko	3 173	0	0	0	0
Zemiak Amfora	2008	2009	2010	2011	2012
Švédsko	0	0	103	16	0
Nemecko	0	0	15	2	0

Prameň: oficiálne vládne údaje jednotlivých krajín, 2012

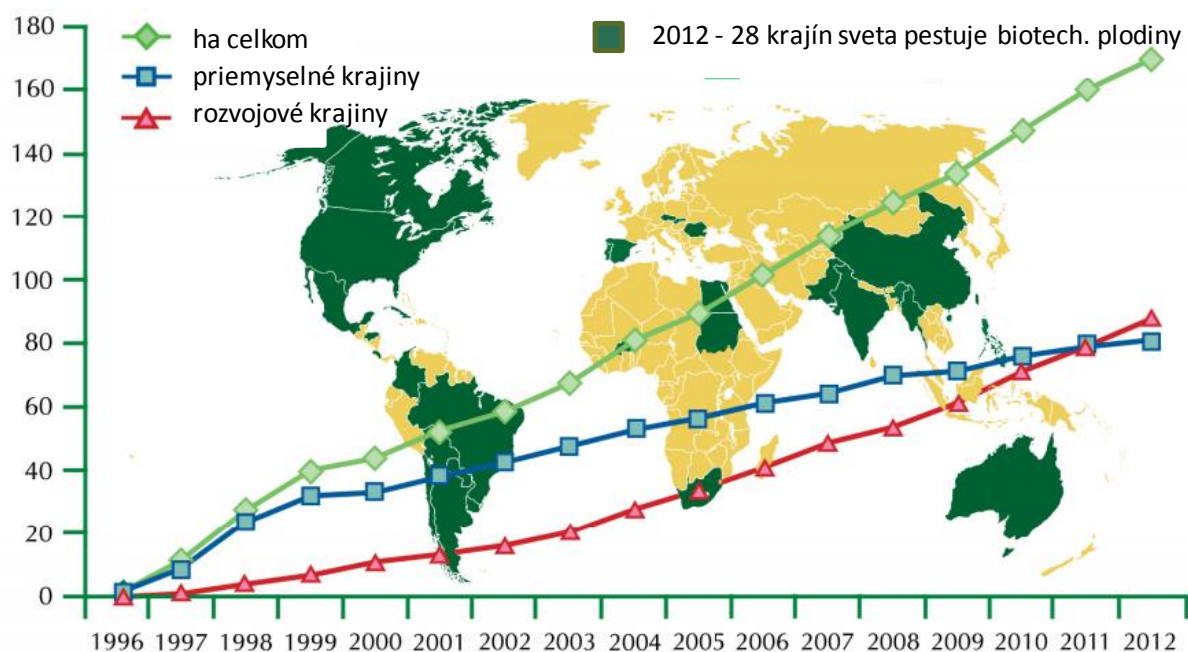
Vypracoval: VÚEPP

Celosvetová plocha, osiata geneticky modifikovanými plodinami v roku 2012 predstavovala 170,3 mil. ha, čo je o 10,3 mil. ha viac ako v roku 2011. Nárast bol pozorovaný hlavne v rozvojových krajinách, kde tempo nárastu biotechnologických plodín bolo najmenej trikrát vyššie ako v rozvinutých krajinách. Päť najvýznamnejších rozvojových krajín z hľadiska pestovania biotechnologických plodín (Čína a India v Ázii, Brazília a Argentína v Latinskej Amerike a Juhoafrická republika na africkom kontinente) spoločne pestovali plodiny na 78,2 mil. ha čo predstavovalo 46 % z celosvetovej plochy osiatej GM plodinami. Populácia v týchto krajinách dohromady predstavuje 40 % celosvetovej populácie, ktorá by mohla do roku 2100 dosiahnuť 10,1 miliárd.

USA pestujú najviac geneticky modifikovaných plodín, pričom na 69,5 mil. ha pestujú až 8 rôznych plodín (kukurica, sójové bôby, bavlna, repka, cukrová repa, lucerna, papája, tekvica). Ďalšími významnými krajinami pestujúcimi geneticky modifikované plodiny sú Brazília (36,6 mil. ha) a Argentína (23,9 mil. ha), ktoré rovnako pestujú sójové bôby, kukuricu a bavlnu.

Celosvetová výmera GM plodín v rokoch 1996 až 2012 v mil. ha

Graf č.41

Prameň: ISAAA - International Service for the Acquisition of Agri-biotech Applications, 2013

Vypracoval: VÚEPP

Celosvetová výmera GM plodín v rokoch 1996 až 2012 podľa jednotlivých krajín

Tabuľka č.47

Poradie	Krajina	Plocha v mil. ha	Plodina
1.	USA	69,5	kukurica, sójové bôby, bavlna, repka, cukrová repa, lucerna, papája, tekvica
2.	Brazília	36,6	sójové bôby, kukurica, bavlna
3.	Argentína	23,9	sójové bôby, kukurica, bavlna
4.	Kanada	11,6	repka, kukurica, sójové bôby, cukrová repa
5.	India	10,8	bavlna
6.	Čína	4,0	bavlna, papája, topol', paradajka, sladká paprika
7.	Paraguaj	3,4	sójové bôby, kukurica, bavlna
8.	Juhoafrická republika	2,9	kukurica, sójové bôby, bavlna
9.	Pakistan	2,8	bavlna
10.	Uruguaj	1,4	sójové bôby, kukurica
11.	Bolívia	1,0	sójové bôby
12.	Filipíny	0,8	kukurica
13.	Austrália	0,7	bavlna, repka
14.	Burkina Faso	0,3	bavlna
15.	Mjanmarsko	0,3	bavlna
16.	Mexiko	0,2	bavlna, sójové bôby
17.	Španielsko	0,1	kukurica

18.	Čile	<0,1	kukurica, sójové bôby, repka
19.	Kolumbia	<0,1	bavlna
20.	Honduras	<0,1	kukurica
21.	Sudán	<0,1	bavlna
22.	Portugalsko	<0,1	kukurica
23.	Česko	<0,1	kukurica
24.	Kuba	<0,1	kukurica
25.	Egypt	<0,1	kukurica
26.	Kostarika	<0,1	bavlna, sójové bôby
27.	Rumunsko	<0,1	kukurica
28.	Slovensko	<0,1	kukurica

Prameň: ISAAA - International Service for the Acquisition of Agri-biotech Applications, 2013

Vypracoval: VÚEPP

6. Vplyv poľnohospodárstva na životné prostredie

6.1. Čerpanie prírodných zdrojov v poľnohospodárstve

V roku 2011 dosiahol odber povrchovej vody (platenej) pre poľnohospodárstvo úroveň 1 116 tisíc m³, čo bolo medziročne viac o 19 %. Od roku 2009 sa podiel poľnohospodárstva na celkovom odbere povrchovej vody zvyšoval (0,46 %), a aj napriek tomu je v porovnaní s ostatnými sektormi hospodárstva SR zanedbateľný. Podľa zákona o vodách nie sú malé odbery povrchových vôd z vodných tokov v množstve max. 15 000 m³ ročne alebo 1 250 m³ mesačne spoplatnené a takisto povinnosť platiť platby sa nevzťahuje na odbery vody na zavlažovanie poľnohospodárskej pôdy. Detailnejšie údaje o spotrebe vody na zavlažovanie poľnohospodárskej pôdy sú uvedené v časti 4.1. Vstupy do poľnohospodárstva.

Vývoj spotreby povrchovej vody (platenej) v mil. m³

Tabuľka č.48

Povrchová voda	2007	2008	2009	2010	2011
Spotreba celkom	299,48	295,92	261,92	237,76	242,60
z toho: poľnohospodárstvo	1,37	1,06	0,78	0,94	1,12
% z celkovej spotreby	0,46	0,36	0,30	0,40	0,46

Prameň: SHMÚ

Vypracoval: VÚEPP

Množstvo využívanej podzemnej vody medziročne postupne klesalo a v roku 2011 dosiahlo hodnotu 10 601,8 l.s⁻¹. Podobný vývoj mali aj odbery podzemnej vody v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle. Medziročne sa zvýšilo množstvo spotrebovanej podzemnej vody v rastlinnej výrobe, naopak objem podzemnej vody využívanej v živočíšnej výrobe a v potravinárstve sa znížil.

Vývoj odberov podzemnej vody podľa účelu využitia

v l.s⁻¹

Tabuľka č. 49

Účel využitia	2007	2008	2009	2010	2011
Spotreba podzemnej vody celkom	11366,0	11 122,1	11 044,6	10 819,5	10 601,8
z toho:					
poľnohospodárstvo - RV	146,3	67,5	93,8	48,7	81,1
poľnohospodárstvo - ŽV	267,8	253,3	232,1	217,2	210,2
potravinársky priemysel	383,9	285,0	268,1	265,0	206,2

Prameň: SHMÚ

Vypracoval: VÚEPP

Klesajúci trend vo využívaní podzemnej vody v poľnohospodárskej prvovýrobe súvisí s dlhodobým znižovaním počtu hospodárskych zvierat na Slovensku a zvyšovaním extenzifikácie rastlinnej výroby. V potravinárskom priemysle bol tiež dlhodobo klesajúci trend, čo súviselo s poklesom počtu potravinárskych výrobcov a poklesom využitia existujúcich výrobných kapacít potravinárskych výrobcov.

Spotreba vybraných druhov palív, elektriny a tepla v pôdohospodárstve

Tabuľka č.50

Názov paliva	Mer. j.	2007	2008	2009	2010	2011
Palivové drevo	t	11 689	10 748	10 170	8 834	9 032
Uhlie	t	4 718	5 646	3 905	3 538	3 025
Benzíny	t	3 742	4 735	3 029	2 882	2 806
Nafta	t	98 249	107 964	90 145	91 048	94 222
Zemný plyn	tis. m ³	36 057	38 336	34 911	41 836	48 599
Elektrina	MWh	354 725	332 480	320 248	286 060	301 166
Teplo	GJ	298 332	268 548	214 520	147 378	142 669

Prameň: ŠÚ SR

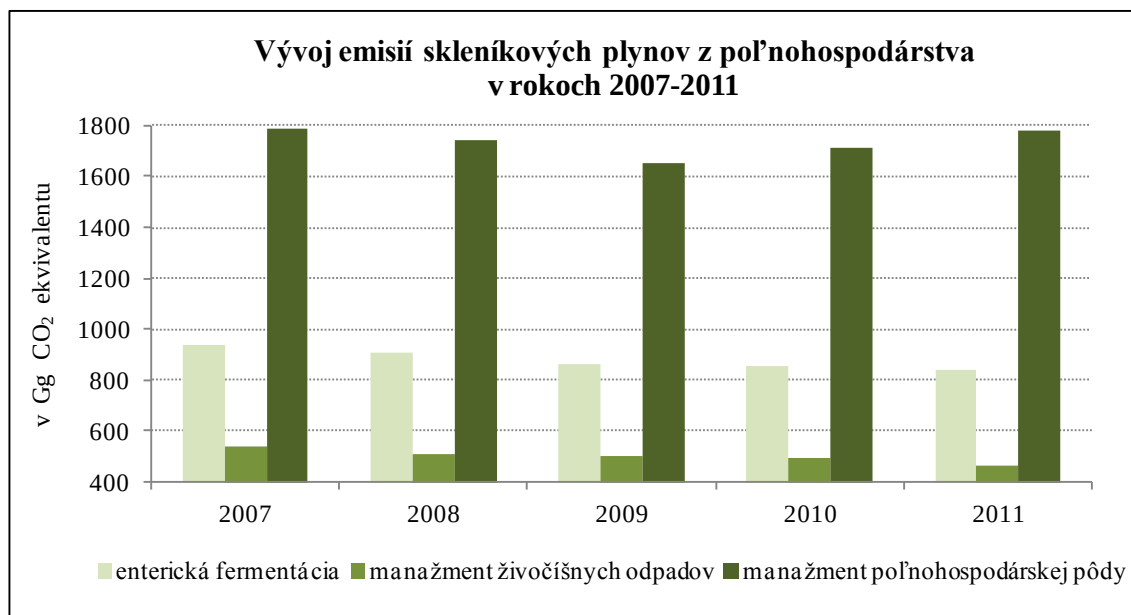
Poznámka: podniky s 20 a viac zamestnancami

Vypracoval: VÚEPP

V roku 2011 vzrástla v pôdohospodárstve medziročná spotreba zemného plynu (16 %), elektriny (5 %), nafty (3 %) a palivového dreva (2 %). Najvýraznejšie klesla spotreba uhlia (14 %). Za obdobie posledných piatich rokov v pôdohospodárstve kontinuálne klesala spotreba tepla (52 %) a uhlia (36 %). Naopak, spotreba zemného plynu mala rastúci trend.

6.2. Vplyv poľnohospodárstva na kvalitu ovzdušia a vodných zdrojov

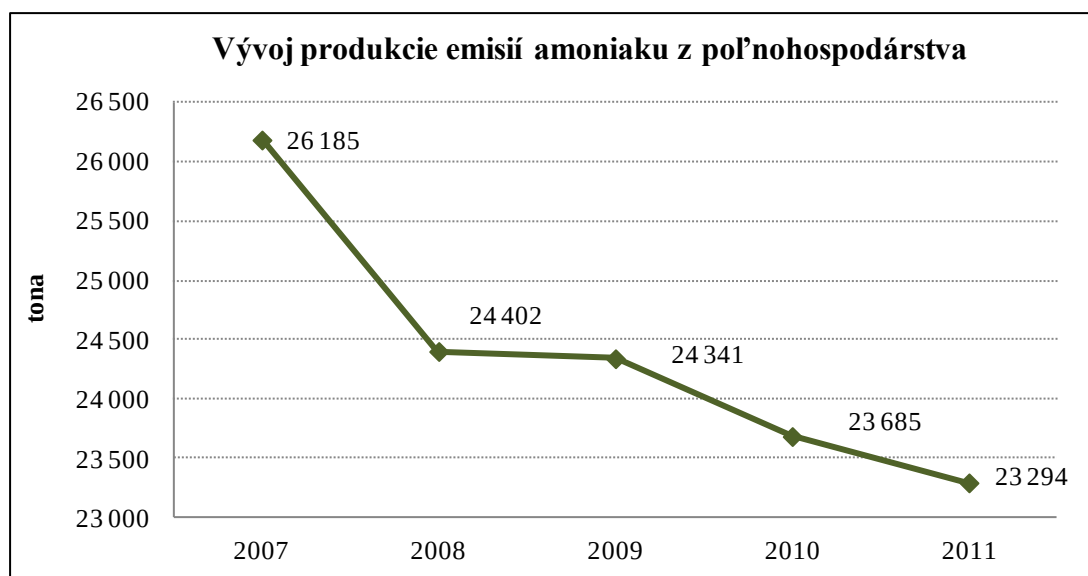
Poľnohospodársky sektor tvorí 7 %-ný podiel na celkovom objeme emisií skleníkových plynov vyprodukovaných v Slovenskej republike.

Prameň: SHMÚ, VÚEPP (rok 2011)

Kým produkcia skleníkových plynov z poľnohospodárstva mala v priebehu rokov 2007 – 2009 klesajúci trend, v rokoch 2010-2011 opäť vzrástla. Viac ako polovicu z vyprodukovaného objemu emisií tvoril oxid dusný emitovaný do ovzdušia z obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy. Od roku 2007 sa postupne menila štruktúra zdrojov produkcie emisií z poľnohospodárstva. Znížil sa podiel emisií metánu z enterickej fermentácie ako aj podiel emisií z nakladania so živočíšnym odpadom, čo bolo spôsobené výrazným poklesom počtu hospodárskych zvierat, naopak zvýšil sa podiel oxidu dusného emitovaného z poľnohospodárskej pôdy ako dôsledok rastúcej spotreby priemyselných hnojív. Podrobné údaje o spotrebe hnojív sú uvedené v časti 4.1. Vstupy do poľnohospodárstva.

Produkcia emisií amoniaku z poľnohospodárstva má dlhodobý klesajúci trend. Kým v roku 2007 bolo v rámci poľnohospodárstva emitovaných 26 tisíc ton amoniaku, v roku 2011 to bolo 23 tisíc ton. Celkové emisie amoniaku, vyprodukované v rámci poľnohospodárstva, zahŕňajú objem amoniaku zo živočíšnej výroby a používania priemyselných hnojív na poľnohospodárskej pôde. Podiel emisií amoniaku zo živočíšnej výroby v priebehu posledných rokov kontinuálne klesal, čo súviselo najmä s poklesom počtu hospodárskych zvierat. Vývoj emisií amoniaku z poľnohospodárskych pôd je ovplyvnený množstvom vstupujúcich dusíkatých látok do pôdy, druhu hnojiva, pH pôdy, teploty prostredia a pôdného druhu. Keďže od roku 2010 dochádza k opätovnému nárastu spotreby dusíkatých hnojív, zvyšuje sa aj podiel emitovaného amoniaku z pôdy (32 % v roku 2011) na celkovom objeme emisií amoniaku z poľnohospodárstva.

Prameň: Eurostat,
Vypracoval: VÚEPP

Produkcia odpadu z pôdohospodárstva sa dlhodobo znižovala a v roku 2011 dosiahla úroveň 564 tisíc ton, čo bolo o 4 % menej ako v predchádzajúcom roku. Veľmi pozitívne možno hodnotiť postupné zvyšovanie podielu zhodnoteného odpadu z celkového objemu vyprodukovaného odpadu v pôdohospodárstve a naopak, klesajúci podiel odpadu zneškodneného skládkovaním. V roku 2011 bolo zhodnotených 90 % odpadu z pôdohospodárstva.

Produkcia odpadu a nakladanie s odpadom z pôdohospodárstva v SR

v tonách

Tabuľka č. 51

Spôsob nakladania s odpadom	2007	2008	2009	2010	2011
Zhodnocovanie	486 476	498 164	450 264	468 488	509 538
Zneškodňovanie	101 143	105 190	68 267	27 694	23 316
Iný spôsob nakladania	193 738	247 098	57 450	92 907	30 942
Spolu	781 357	850 453	575 981	589 089	563 796

Prameň: SAŽP
Vypracoval: VÚEPP

Produkcia odpadu z potravinárstva sa v roku 2011 medziročne viac ako zdvojnásobila, pričom podiel zhodnoteného odpadu na celkovom objeme odpadu z tohto sektora sa medziročne zvýšil z 84 % na 91 %.

Produkcia odpadu a nakladanie s odpadom z potravinárskeho priemyslu v SR

v tonách

Tabuľka č. 52

Spôsob nakladania s odpadom	2007	2008	2009	2010	2011
Zhodnocovanie	287 409	274 724	255 537	216 866	497 124
Zneškodňovanie	81 795	67 342	33 679	23 776	39 536
Iný spôsob nakladania	127 135	13 197	11 751	18 046	11 935
Spolu	496 339	355 263	300 966	258 688	548 596

Prameň: SAŽP

Vypracoval: VÚEPP

Odpadové vody

V roku 2011 bolo celkovo vypustených do vodných tokov 271 tisíc m³ odpadových vôd z poľnohospodárskej činnosti, čo znamenalo medziročný pokles o 8 %. Podiel čistených odpadových vôd na celkovom objeme vypustených odpadových vôd z poľnohospodárstva sa medziročne kontinuálne znižoval a v roku 2011 tvoril len 10 %.

Objem odpadovej vody z poľnohospodárstva vypúšťanej do vodných tokov

v tis. m³

Tabuľka č.53

Odpadová voda	2007	2008	2009	2010	2011
z poľnohospodárstva, spolu	294	478	287	295	271
z toho: čistená	126	171	51	34	27
nečistená	168	307	236	261	244

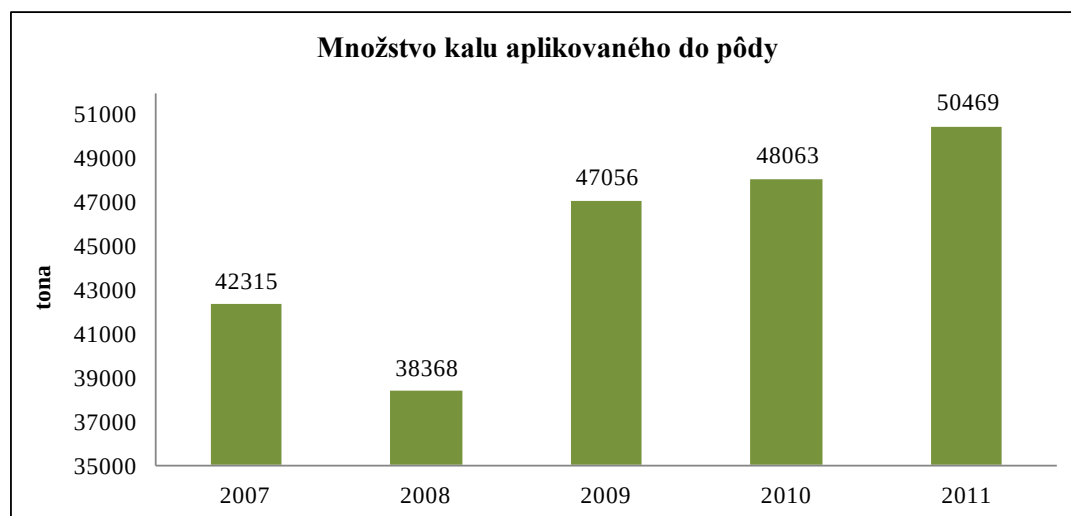
Prameň: ŠÚ SR (databáza Slovstat)

Vypracoval: VÚEPP

Aplikácia čistiarenskeho kalu do pôdy

V roku 2011 bol priamo do poľnohospodárskej pôdy aplikovaný čistiarenský kal v objeme 358 t (0,61 %). Na výrobu kompostu bolo použitých 37 597 ton sušiny kalu (64,03 %) a iným spôsobom bolo v pôdnych procesoch využitých 12 515 ton sušiny kalu (21,31 %).

Graf. č.44

Prameň: VÚVH, Vypracoval: VÚEPP

6.3. Finančné ukazovatele súvisiace s ochranou životného prostredia

V roku 2011 poľnohospodárske podniky obstarali dlhodobý majetok na ochranu životného prostredia (ďalej ŽP) v hodnote 2,4 mil. €, čo znamenalo medziročne viac o 23 %. Aj napriek výraznému nárastu tvoria investície na ochranu ŽP v rámci poľnohospodárstva len 1% z celkových investícií na ochranu ŽP v hospodárstve SR.

Finančné ukazovatele poľnohospodárskych podnikov v oblasti ochrany životného prostredia, v tis. €

Tabuľka č. 54

Investície na ochranu ŽP	2007	2008	2009	2010	2011
Bežné náklady na ochranu ŽP, spolu	4 655,41	5 791,11	2 720,45	2 777,59	2 619,17
z toho: vnútropodnikové náklady	2 848,77	2 318,76	1 494,15	1 281,41	1 219,51
náklady na ochranu ŽP hradené iným subjektom	1 806,65	3 472,35	1 226,30	1 496,18	1 399,66
Výnosy z ochrany ŽP, spolu	363,27	423,19	206,91	254,14	318,31
z toho: tržby za poskytnuté služby	204,51	289,38	85,74	94,67	68,12

Prameň: ŠÚ SR, databáza Slovstat

Poznámky: roky 2007 – 2008 podľa ekonomickej činnosti (OKEČ), roky 2009 – 2011 podľa ekonomických činností (SK NACE rev. 2); za podniky s 20 a viac zamestnancami

Vypracoval: VÚEPP

V prípade bežných nákladov na ochranu ŽP bol zaznamenaný mierny medziročný pokles o 6 %. V roku 2011 výrazne stúpili výnosy z ochrany ŽP (25 %), na čom sa podieľal hlavne predaj vedľajších alebo odpadových produktov z hľadiska technologického procesu podnikov, ktoré môžu byť v inej organizácii použité ako vstupná surovina. Naopak, klesli tržby z predaja služieb poskytovaných za účelom ochrany ŽP (28 %).